

Indentes.

Tworzydło Mari. Wiciana, ewangelika.

Teol. 4903

Biblioteka Jagiellońska.

VI. b. 372

X. g. 35

4799

CIMELIA

WIECZERZA EWANGELICKA

W Obronie śasunku
wieczerzy Ministrów wypisana.

Przez Ksiedzą Marcina Tworzydła/Pro-
boszcza Kościoła świętej Trojcy
w Wilnie/wydana.

Przytym
Odpowiedź na Contradictie Ministrówskie.

W WILNIE,

Daniel Leczycki drukował. Roku
Pąńskiego/ 1594.

Em. Gu. 4799

DO CZYTELNIKA
LASKAWEGO.

Niewiem co sie stało Mini-
strom Zborowym/ że iakas
nowa Obrona Wieczery
swoiey uczynili/ y na świat
wydali: czyli im kto chciał
te wieczera gwałtem odiać/
czyli sie kogo takomiego oba-
wiał: niewiem co sie dzieie. Boie sie iż to pro-
żne ich lekanie było: iac zaiste pierwsi y kasko
o ich wieczera nie stoie/ y o Catholiku takim
żadnym niewiem/ktoryby sie na ich wieczera
takomic miał. Mamyć z łaski Bożey w Ko-
ściele naszym Catholickim Sakramenta swie-
te/ a osobliwie Sakrament ciała y krwi na-
drozży Pana naszego Jezusa Chrystusa/ nie
trwamy o wieczera Zborowa: chociać tam
iako powiadaia czestnia po Pánku / y chleb
słyse iest Pánski/ y wino Pánskie/ y stół także
Pánski: wśakżemy wolemy prawdziwe cia-
ło y krew Pana Chrystusowa z ołtarza naje-
go/ niż tam te czestowania Pánskie. Alizby te-
go pewni byli/ wydałem te ich wieczera/ tak
kuchna prawie wiatrey sie oni nabierzey ko-

chciał/

chciał/ y iakas samiz w Obronie swoiey wypis-
sali: niechce zgoła nic ich wieczery włożyć/
ale wśytko co chcieli/ nie sprzećiwiaiac sie im/
bardzo rad daruie: aby snadź nie mówili że im
wczym krzywdę czyniemy/ niechay máia cze-
go sie napierai. Ty czytelniku łaskawy/ chce-
bli wiedzieć iaká tá ich iest wieczera/przeczy-
tay to gozie ichże własnymi słowy/to ich wie-
czera wypisano: tu wśytko naydzieś cze-
go oni o swej wieczery uczą: właśnie iakobyś
był na niej/ niechodzac do Zboru tu sie nau-
czyś. Niemoże tego lepiey być świadom/ iako
samże Chrystowski/ ktory sie za te wieczera
wporne zastawia: ten ja sam iada y drugich
karmi/tenże ja też wypisał. Aleci mi tego ser-
decznie žal / iż ci ludzie zapamiętali y siebie y
nas tymi swymi bredniami zabawiaia/iakoby
niebyło co innego gwałtownieyszego pisać.
Oto oni ktorzy sie ta wieczera okarmili/ No-
wokrzczeniey wielcy bluźnierze Boży/ wiecze-
ra porzuciwszy/rzucili sie na Mąciestat y Bo-
stwo syna Bożego/ chcąc go z niego zepchnąć:
przeto iako go pierwey z wieczery/ tak też y ze
Zborow swych wyrzucaia / Zbory nowe za-
kladaia/przećiw Panu Chrystusowi piśa/ y sa-
meż Lutherany y Kalwinisty do siebie prze-
wierzgai: a tym czasem niemają żadnego tak
dobrego

dobrego Ministra / Ktoryby tych swoich braci /
 skow hamował : chociaż iuż y drudzy zgola te
 wieczerza Pánsta porzucili / y słowa im o to
 nie rzeka : Ana nas lepak Catholiki vstawi-
 cznie wrzeszcza : niechay kto co chce broi / przed-
 sie Papieznicy nawinnieyfy : przeciwno nam
 pisa / drukui / wolai : ale siez Nowotrzczen-
 cy kumai / z nimi sie braca / kiedy co przeciwno
 Panu Chrystusowi napisa / drukowac swoimze
 drukarzom dopuszcza. O zapamietali Mini-
 strowie / do czego was ta wieczerza wafapry-
 wiodla / ze wolicie byc przyiacielmi / nieprzyia-
 ciolom Chrystusowym / niz iego Kosciolowi.
 Alec ia teraz niechce o tym mowic : dosyc na-
 mie / kiedy ia te ich wieczerza iaka iest / wfy-
 tkim pokaze : tak mniemam iz kazdy przeczy-
 tawfy / nie bedzie mial do tey wieczerzy wiel-
 kiego appetitu. Wolalbymci byl tey prace ko-
 mu infemu zyczyc / wsfakze izem raz poczat z
 moim Chrza stowskim disputowac / niechcial-
 bym przestac / azby sie dali Bog vpamietał.
 Mam te nadzieie / iz kiedy te wieczerza do o-
 nych Okularow przytozy / moga mu sie iefcze
 lepiey oczy naprawic. Co yiemu y
 wsfytkim iego zborowym /
 racz Pánie Boze dac.

WIECZERZA EWANGELICKA

O Obronie Sáfunku wieczerzy Mi-
 nistra Chrza stowskiego wypisana.

Ndem temu nie pomalu / bra-
 cia Ministrowie / ze tez kiedy kazas-
 na nase Catholickie czytacie / y ias-
 ko widze nie mato sie z nich rzeczy
 potrzebnych wzycie. Chwala Bo-
 gu zescie tak kstawia na nas. Pan
 Bog by to dal / gdybyscie ie tym
 czesciey czytali. Wiedzialemci ia
 to dawno / ze moc slowa Bozego /
 w Koscielnym naszym Catholickim przepowiadanego / ta-
 ka iest : ze choc wy wfy swoje przed nim / abyście nie flu-
 chali / iako nabarzciey zatulacie / przednie was iako grom
 y burza nagwaltownieyfa / dochodzi / y radzi nie radzi
 sluchac go musiecie / czego o to y teraz smiezy przyklad
 mamy. Bo kazania ktore niekiedy tu w Wilnie mial E.
 Grodzicki o uzywaniu iedney osoby Sakramentu na-
 swietsego / tak zagrzniaty we lbie waszym / ze chocia to
 iuż temu kilka lat / iako ta burza przemineta / a wzdy was
 y teraz ieszcze wfy bola. Tylko tego nie dostawato / iz was
 iako sami powiadacie / ta burza slowa Bozego nie barzo
 pokropila : przeto pisecie na poczatku Obrony swey /
 o wielkiey burze maly deszcz : Ale nie dziwny sie temu moy
 drogi Chrza stowski / ze cie ta burza nie barzo zmoczyła :
 bo opoczysego y kamiennego serca / ktore vpozem herez-
 tyckim / niewiernoscia / y pycha zatwardziato / melada

rośa zmoczy: trzeba tam wielkiej łaski Bożej/ ktoraby to dobrze oblała/ tożby dopiero zmiećkało. A wsłakże iednak słowo Boże/ ięśli nie zmiećka/ tedy strusić na twarde, opoczyste serce może: że się padać y twardego swego wporu nieco wstąpić musi. Jako się to zstało teraz z wami Ministrami/ a osobliwie z toba Chrzastowski/ chociąc was kazania Ratcholickie nie zmiećkały: Ale wżdy słowem Bożym to na was wytrząsały/ żeście musieli prawdę niechceć wyznąć/ a iaka wafsa wieczera jest wszystkimu światu wyjawić. Wiera widze żeście się białą rzeczą z tego kazania nauczyli/ Boże was wspomóż/ ięście wam nie wiele rzeczy nie dostacie/ łatwie się ostatek doczyćcie ięśli będziecie chcieli.

Wsłakże nie czekać aby was X. Grodzicki z nowu tegoż Pacierza wczyl/ boć y tego tu na ten czas niemają/ iak to sami wiecie: A czemuście się dawniej nie ozywali potę nie odieżdżali: y chociaby dobrze przyiachal/ skoda aby się taki Doktor/ miał z wami zabawić: zdolamyć my wam Dycypulowie y Auditorowie iego/ a czegoście ięście nie zrozumieli możemy wam dołożyć. A tak słuchajcie mnie bracia Chrzastowski/ kiedyś bede przepowiedał/ tak mnie mam/ iż łatwiej rzecz poymieć/ kiedyś po części to wyłoże/ co X. Grodzicki seroko wywodzi: długa to na cie łacina była/ przetoś niemógł tak dobrze pamiętać/ o toż iak z toba krocey mówić bede. Jedno powiemci prawdę/ dziwno mi temu że ty zaniechawszy/ onego swego pieknego zwierciadła/ podiałeś się obrony wieczery Zborowej: podobnoś nie zbił grofą na zwierciadłach wołaleś żołnierską służbę: Ale nie zda mi się żebyś miał być lepszym żołnierzem niż stłarzem. Musze cię przedśia pochwalić/ żeś ty nie lada Obrońca/ y mądrześ sobie pojechał: bo widze iż w tej Obronie twojej/ stuczniesz pośedł na X. Grodzickiego: odpowiadając bowiem na tego kazania/ nie wszystkimu wspominaś co on mówi/ tylko wybieraś sobie firzalki/ ktoraby cię nie barzo obrażały: a

gdzie

gdzie przećiw tobie co potężnego naręchtowano/ milczę nim tego wchodzisz. Jakoby ow sermierz ktorzy się z drugim znowił/ aby go tam tylko trąsiał/ tedy on chciał: tak tylko te słowa X. Grodzickiego trądzisz/ ktore ty chcesz/ a coby przećiw tobie było zdaleka mijaś. Nie tak przystało dobremu człowiekowi: ięśli się chciał bronić/ a boś miał na wszystko odpisać/ albo zgoda wszystkimu dać pokoy/ a komu mędrsemu to zostawić: wsłakście się dawno na te obrony zbierali/ y groziliście się ze wszystkich stron/ z Polski Wielkiej y Małej/ z Litwy y z inąd/ alie po wielkich grofobach na ciebie przysło. O ubogi Zborze/ coś się niemógł na lepszego obrońcę zdobyć: Ale wiecieś głupstwo twoje/ żeś się tego podiał/ czemuś zdolać niemógł/ aż się y sam do węższych odzywaś. Widzec iak żebyś ty rad/ iak na lepiej wieczery twojej obronił/ aleś służę oną przypowieść ruska/ sierdżit ale nie duż: Siliś się iak to bądut/ y bronisz się potę mocy zstać/ a coż potym/ kiedyś za każdym słowem przedśia w teb wezmiesz: y naciśliwysz się koto każdego argumentu/ zrana duża odchodzisz/ na ostatek samże się dobrowolnie w moc podajes: a gdzie chcesz nawiecey wieczera twoje zalecić/ tam iak nawiecey hanbisz. Co iż tak jest łatwie to każdy baczny osadzić może. Ja iednak dla zachowania lepszego/ niemając wołey z toba w długie swary zachodzić/ niechce nie wieczery twojej włożyć: y owsem wszystko to co iey ty przyznawaś/ iak też dla zgody przyznawać tobie bede. A ktemu twoimś słowu wieczera wasze Zborowa wypisać y zalecać chce: aby każdy na oko obaczył/ czym też wafsa wieczera Zborowa ma być lepsza/ niż nasz Sakrament nasz święty: Abyś prawdziwie mógł rzecz ięś przegadać Jeszuite/ y coś chciał na toć zezwolić. Dla lepszego zrozumienia bede wyliczał porządnie wszystkie Obrony twoje/ ktore za wieczera swoją przećiw Jezuitom przywodziś.

PIERWSZA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA,

Ná Wieczerzy Ewangelickiey/nie maś Pána
Boga nášego Jezusa Chrystusa.

To jest przednieysza skutá obrony twoiey/że chce obronić wieczerza Zborowa przeciw X. Grodzickiemu/stad ia przez wszystkie ksiąski twoie zalecaś/że ná tey wieczerzy wáśey/nie maś Pána Boga nášego Jezusa Chrystusa/y tak nam koniecznie kazesz wierzyć. Tak wczac folio 131. mówisz: Szatan chce mieć dwu Chrystusów/iednego w niebie/drugiego ná ziemi: w niebie ná prawicy Bożey/ná ziemi przy Nishey/ á w Liborium: Ale żeby miał być tak ná ziemi/ iáko w niebie z Bóstwem y z cztowieczeństwem wśady/ nie dopuszczáia tey wśadziebytności/ie. Wiec też folio 128. Chleb Sakramentalny nie jest żywym á istotnym Chrystusem. folio 124. Jest chleb hástem ciáta/ ále zátym nie idzie/ áby chleb Pánstki miał w sobie y teraz y przed tym Chrystusa zupelnego. Toż y ná wielu inszych mteyscach powtarzasz/ folio 30. 55. 124. 129. y indziej máto nie co kártá/ tego dowodzac y porne/że ná wáśey wieczerzy nie maś Pána Boga.

sgoda i ministrami.

Atak my tobie/moy złoty Ministrze dogadzátac/ wieziemy iż tak jest/y przyznawamy to/ że ná wáśey wieczerzy nie maś Pána Boga nášego Jezusa Chrystusa/ bo w niebie jest/ iáko ty powiadasz. Wiedzieliśmy iuż przed tym/y niewiem iáko sie w tym omylił Różnoddziela náś/ktory y tego dobrze świadom: wśákże tak mi sie zda/ że on nigdy nie powiadał tego/ áby ná wáśey wieczerzy miał być Pan Bog/ wysćie sie to omylili: o nášymci to Sakramencie/w którym jest Pan Bog rozumie/ á o wáśey wieczerzy wiedział to dobrze że tam Pána Chrystusa nie maś.

nie maś. A wśákże radem temu/ żeś to tak iáśnie sam ná sie wyznał/bo ieszcze teraz lepiey o tym wśyscy mogá wiecie: gdyż sie wiesz z tym przed prostackami czáicie/ inaczey to sárbauiac/ á ludzie nierwinne zwodzác. A dla lepszey wiadomości/ przesłuchamy twoich madych argumentow/ktorymi tey twoiey obrony dowodzisz.

Tagtownieyszy twoy dowod ten jest folio 55. [Bo iesli tey Eucharystiey w starym zakonie nie bylo/ á zstawa sie ná ten czas storo Baptyan stowa Pánstkie wymowiz chlebá istotny Chrystus: Jakoż nie bedzie Bog nowy Eucharystia? Gdyż Pan przez Jeremiaśá powie: dział: Bogowie ktorzy nie stworzyli niebá y ziemi/ przeletymi sa.] Uieládaś to głowy rozum. A moy brácie Ministrze/ y dla tegoż argumentu/ wygnálicie Pána Jezusa z wieczerzy wáśey/ co prawda nie wielka przyczyná: y nie maśże tak madyego we Zborze wáśym/ktoryby mógł ná ten dowod twoy odpowiedzieć? A kiedy dyd ábo Turék iáki przyidzie z tymże argumentem do Zboru wáśego y rzecze: Jesli tego Chrystusa ktorego wy chwalicie/w starym zakonie nie bylo w cztowieczeństwie/ á zstał sie ná ten czas cztowiekiem/ kiedy siaz mátki swey w Bethleem národził: Jakoż nie bedzie nowy Bog Chrystus? Co wy ná to odpowiecie? y nie bedzie iuż między wami tak madyego/ktoryby Turkowi vmiat ná to odpowiedzieć? Jużci wierze/ żeś bliźnichno temu/ że wy nietylko z wieczerzy/ ale y z Zboru wáśego/Chrystusa wypedzicie/ tymże włásnie argumentem/ktorymeście go z wieczerzy wypedzili. Opatány Ministrze/ y czuiesz sie wśdy co mówisz/ czyli cie tak šatan záslepił/ że iuż láda co bluznisz? Idzisz do Żydow: ieslić sie náś Bog Jezus Chrystus nie podoba: O ktorym wyznawamy/iż choćiaż w starym zakonie nie był cztowiekiem/ á w nowym dopiero náture ludzka ná sie wzial/ wśákże nie sie tym Bóstwiego náświetse nie odmiemito: Ale tymże co záwśe Bogiem jest: á iáko gdy sie zstał cztowiekiem/ iednymże Bogiem jest/

Ewangelickiemu i wieczerzy wyznali pana Chrystusa. Przyczyna pierwsza.

Dowód 110-wołtściński

Chrystus sam Bogiem

giem jest/ którym przedtym był w starym Zakonie : tak też gdy sie w Eucharystiey nam zostawił/ tymże Bogiem jest/ którym był zawse/ y jest/ y będzie. A tak tyś sam przekletym który Boga nasświetłego bluźnisz. Sluchajże drugiego twego dowodu folio 56.

przyczyna
wtóra.

[Tę na tym iako kto sobie Boga vformuje/ jeśli rzeczka/ jeśli słowy/ ponieważ na stworzenie/ wieczność Boga przenasza.] To druga wymówka twoja/ dla której niechcecie mieć Chrystusa na wieczerzy/ także mądra iako y pierwsza/ która cie też do Żydów/ albo do Turków rychley zaprowadzi/ bo tam iako widzę barzo przymierzaj : Powiedźże mi tedy/ ktoż to taki jest/ co sobie Boga formuje reka albo słowy? Albo kto na stworzenie przenosi wieczność Boga? Wielkaby zaprawda niemnielność w ludziach takich była/ którzyby Boga od stworzenia rozeznąć nie umieli : Przestrześ nas prośbie cie/ boś ty mądry Minister/ tyś sam wiesz co to jest Bog/ insy nie wie dzaj/ a koby ich nauczył kiedyby nie Chrzastowski? Ktoż tedy sobie Boga formuje/ kto stworzenie chwali? Podobno o nas rozumieś co Pana Chrystusa w Eucharystiey chwalimy? A za miły Ministrze nie wiesz/ żeć Pan Chrystus jest naszym Bogiem/ nie bóstwaniem takim/ czemuż to bóstwochwალstwem zowieś? Mowisz że my Boga sobie formujemy/ czymże? nigdy sie nam o tym nie śniło/ ani reka ani słowy tego nie czyniemy/ a co ty mowisz/ że a nieprawdźwie mowisz. Bo chociaż Pan Chrystus słowy swoimi wszechmocnymi przemienia chleb w ciasto swoje/ wszakże niemożesz tego nazwać formowaniem Boga : a bobyś także musiał mowić/ iż kiedy Bog sprawa Duchą s. zstał się ciastem w żywocie Marii/ nowy iaki Bog jest vformowany/ co także nieprawda iako y pierwsza : Albowiem Boga nikt nie może vformować/ ale Bog może sie w iakiey zwierzchniey formie/ albo postaci ukazać/ tak iako się ukazał w cielu naszym zstawił się człowiekiem/ albo iako się Pan Bog ukazywał w osobie Anielskiej/ albo w

Bog się w o-
sobach ukazuje.

Strzynie/

Strzynie/ w Ogniu/ w G. i. i. i. y insyich osobach. w ktorzych był prawdziwie Bog nie formowany/ ale w onych osobach obecny. Także y tu Boga nie formujemy w Eucharystiey/ ale iż samże Pan Chrystus przez Kąplany/ chleb raczy w ciasto swoje przemieniać/ które on z Bóstwem swoim nasświetłym złączyć raczył : dla tego mówimy iż tu Bog jest/ ponieważ ciasto Boże jest/ nie vformowany/ ale w cielu swoim obecnym. A co wiesz żeć my stworzenia żadnego nie chwalimy/ ale Boga w cielu bóstwecznego pod osoba chleba chwalimy/ y temu się kłaniamy. Jeśli sie godzi Boga w cielu człowieczym chwalić/ albo jeśli sie godziło Boga w osobach Anielskich/ y w osobie o. gnia/ y w strzynie starozakonney chwalić : czemu sie nie ma godzić Pana Boga chwalić w Eucharystiey/ ponieważ tu jest ciasto złączone z Bóstwem nasświetłym? Jeśli sie nie godzi chwalić Boga w żadney osobie stworzoney/ nie chwalę go y w człowieczeństwie jego. A jeśli chwalił Boga w człowieczey naturze/ czemuż go nie chwalił w Eucharystiey/ gdzie jest jego ciasto nasświetłe. A widzisz już mądry Ministrze/ do kad cie twoie głupie rozrywki zawodzą? Tużę toś tu stąkać/ albo do Żydów/ albo do Turków/ ba już iako rozumieś byś chciał y do Turków. O nieszczęśliwi Ministrowie/ iako wy ludzie nie umiecie/ tymi waszymi argumentami/ z głupiego/ śalonego mózgu wziętymi/ opuścić pismo S. zawodzić. Ale już niechaj tak będzie sprawiedliwym sądem Bożym/ żeście Boga z wieczerzy waszey wyrzucili/ nie chwalcieś go : v nas iż jest Bog/ chwalimy go y chwalić będziemy na wieki. Jeszcze y trzeci twój dowód przemądry przypominie gdy mowisz : folio. 125

Boga w osobie stworzoney chwalcimy.

[Ale rzekł Pan : w tym Sakramencie ja jestem/ albo będę zupełny Bog y człowiek] A ta twoimi słowy tobie twoje mądrość pokazuje/ nie pamiętałeś podobno coś miał potym rzec. Tak ty mowisz folio 192. Teżci o duszy Jan s. nie rzekł : A Słowo zstało się duszą. Ale napisał : A Słowo

przyczyna
Trzecia.

Jan w 1.

Bog jest pod
osobą ciała.

A Stowo zstąpiło się ciałem / a wszyscy Wyćwowie przez
św Arianom y Apollinariuszom duszę y ciało rozumieć.
Toć twoje słowa są / z których ja tak do ciebie mówię :
Jesli ty wierzysz / iż gdzie ciało Chrystusowe miało / tam
też jest y dusza / czemuż też kiedy Chrystus ciało swoje da-
ł / nie wierzysz / że tam jest nie tylko dusza y krew / ale y
Bóstwo? Czemu czekaś aż ci by rzeczone / że tu jest Bog y
człowiek / a za nie dosyć powiedzieć : To jest ciało moje /
To jest krew moja / abyś wierzył że tam jest prawdziwy
Chrystus / Bog y człowiek / który nie może być rozdwo-
jony. Wszakże tu różność jest : bo gdy mówi Jan święty :
Stowo zstąpiło się ciałem per Synchdochen duszę z ciałem rozumiemy.
Ale gdy mówi Pan Chrystus : To jest ciało moje /
nie per Synchdoche ale per concomitantiam naturarum, wierzymy
być z ciałem Bóstwo y duszę y krew jego. Albowiem inśa
jest Synchdoche, a inśa Concomitantia naturarum : co ty w con-
tradictoriach twoich bardo nieumieć nie gmatwaś / stro-
fując Bellarminą : ale mogłbyś iść z katarzami cho-
dzić z Bellarminem / aby cię nauczył co to Synchdoche.
A żebyś tak daleko nie chodził / naucz się ciebie / także wiedz :
Iż Synchdoche jest Figura Verborum, iako Grammaticy vs-
tę : A Concomitantia nąśa jest naturarum, przeto raczej Conco-
mitantia jest parens intellectus, non e contra. A wszyscy się to-
bie we łbie wasza contradycie / kiedy ich nie maś. Czytajże
Bellar: de Eucharist: lib: 4, c. 21. tam o tym szerzej naydziesz.
A widzisz mądry Ministrze wielka mądrość swoją : spy-
taj się wszyscy twoich Zborowych / coć na to poradzą / ale
zdami się iż z Arianami wolisz Chrystusa bliźnić niż chwa-
lić / przeto pisz folio 52.

Przyćmna
Czwarta.

[Lecz to Szatan widzi / żeby tym obyczajem krole-
stwo tego stać nie miało / gdzieby iść y pie duchownie
się miało rozumieć. folio 54. Wie Szatan o co mu idzie /
żeby jego rozumieć nie poznano / ani wiarstwu zepsowa-
no.] Toć już nie Ewangelia bracie Ministrze / nuż te-
dy śmiechamy Ewangeliey / obacz co ten dyabeł po-
może

może / ale wekamy go w gebe. Powiedz mi / kto na tego
Dyabła robi / kto to Krolestwo buduje / y na warstacie
jego siedzi? ale już się domyślam / namci to Rachełkom
przymówka. Dla czegoż wtedy nas tak niewstydliwie str-
moś? Toć pewnie dla tego iż my wierzymy w nąświe-
tym Sakramencie / być prawdziwe ciało y prawdziwa
krew Pana nąśego Jezusa Chrystusa Boga prawdziwe-
go / y jego w tym Sakramencie chwalimy. Toć podobno
winą nąśa która na nas klądzieś. Jedno powiem ci pra-
wde / ia w tym winy żadney znać nie mogę / y owsem w
tym nąśe Chrześcijaństwo pokładamy / y nawetśa poslu-
ge / ktorasmy powinni Panu nąśemu w tym Sakramen-
cie oddać. Kto nas tego nauczył / y kto także krole-
stwo Chrystusowe zbudował / chceś wiedzieć? Niemożem
inaczej rzec : iedno iż ten Chrystus Jezus / który pismo
świete nam podał / y Kościół swoy święty zbudował /
tenże też y te wiary / y te chwale swoje w tym Sakra-
mencie złożył / gdy przy ostatniey wieczerzy rzekł / To
jest ciało moje : y już temu pultora tysiąca lat / iako to
wszyscy dobrzy Chrześcijanie wierzyli y wierzą. Jako wy-
znał samże Zwinglius twoy Ociec / (in Commentario de ve-
ra & falsa Religione,) który pisał / że na początku bardo
krzyż / y tajemnie o waszej wieczerzy duchowney mó-
wił / y kilka tylko przyaciół o tym gadał / iakoby nowa
swoje naukę do ludzi wdawać miał / obawiając się aby
wszystkich nie zgorzył / gdyż o nim zgola nie wiedział /
co by ten naukę trzymał / ktora on w prowadzić chmyślał.
Toż przed pięć lat wyznał Lantfrancus Arcybiskup
Canturyjski / w księgach przeciw Berengaryusowi / tak
mówiąc : Pytaj / przy / wszystkich Łabinnikow / Grekow /
Ormianow / albo ktoregokolwiek narodu Chrześcijan /
wszystcy iednostajnie świadczą beda / że wiary o praw-
dziwej bytności Chrystusowej w Sakramencie trzymają.
Istnieje dawniej przed lat 711. Paschasius tak o tym
napisał : Taki zgola nie był w Kościele / ktoryby się mienił

Wiary o Sa-
kramencie
któ zbudow-
wał.Lantfrancus
lib. contra
Bereng.Paschasius
lib. de corporis
re Domini,

Racholicki ro-
bia na chwa-
le Chrystusa
w.

Chrześcianinem / a śmiał zaprzec / iż ciato Pańskie pra-
wdziwe i sst w Eucharystiey. Coe tedy ty Chrzastowski/
y twoy Berengarius / y Zwengel / y Kalwin / y twoy zbo-
rowi / wedle tego dekretu nie sa Chrześciani : Ale my sa-
mi Racholicy iestesmy / ktorzy wiemy y twierdzimy / iż
Kosciot Racholicki / te wiare o Sakramencie tym trzy-
mając / wstawicznie na chwate y cześ Chrystusa Boga
naszego robic / y krolestwo iego po wszytkim świecie bu-
dował. Tu za iego staraniem / narody wszytkie Ewan-
gelia swieta przyiely / batwany poganckie porzuciwszy /
w Chrystusa Jezusa Boga prawdziwego wszyscy wwie-
rzyli / y podziśdzien ieszcze ostatki poganstwa do teyże wi-
ary przychodza. Przeto doznawamy tego / że nie bylo
nigdy żadnego inszego Kosciota Chrystusowego / ktory
by tak na chwate y cześ tego robic / iako ten sam ieden
Racholicki. Ale ja niechce sie z tym rozwódzić / ty po-
wiedz / czemu nas Racholiki tak niewstydliwie sromocisz /
dyablu nas iakiemuś oddać.

[Ja zaś (mowisz folio 53.) do tego cśaśu ieszcze
niemogę z piśm Jeznickich wyczerpnąć / czego vczę state-
cznie y iednostaynie. Raz vczę / że Chrystus z nieba zste-
puie / drugi raz że nie zstepuie. Raz vczę że chleb istoty
swey nie vtraca / ale ja w ciato Pańskie odmienia : A dru-
gi raz vczę / że chlebowa istota odstepuie / a na miejsce tey
istoty ciata Pańskiego następuje. Gdzie proste ta istota
chleba odstąpiła / albo skąd istota ciata Bożego nastąpiła ?
aza to nie w brew Transubstantiatiey.] Coe twoie rozu-
my : a już że tu wszytką przyczyna / dla ktorey nas przy-
jadzasz dyablu. Stuchayże teraz a przypatrz sie / iakito
twoy argument iest / właśnie taki iakobys rzekł : Ja
Chrzastowski nie rozumiem co to iest Transubstantiata
albo przeistoczenie chleba w ciato Chrystusowe / Ergo Ko-
ściot Racholicki źle wierzy. Coe twoy prawie niepospo-
lity dowod. A bracie chłopie / abo już świat niema nie-
wierzyć tylko co ty rozumiesz : A przepiles wždy rozum /
czylis

czylis go zastawil / czyli co sie ztoba dzieie? Kiedybys tak
był w szkole sie vcząc / rzekł Mistrzowi swemu : Panie Mi-
strzu ja nie rozumiem co ty vczysz : a tak źle vczysz : Coe-
by cie bylo potkato? Jesli nie wiesz bracie nieuku / tedy
glowe twoie głupia winuy / a nie kogo inszego : Bo iesli ty
nie rozumiesz / y lada co pleciesz / głupstwo twoie tego
przyczyna. A gdy mowisz / [Raz vczę że Chrystus z
nieba zstepuie /] To nieprawda / aby ktory kiedy Jezu-
ta tak rozumiał o Sakramencie iako ty mowisz. Także
gdy mowisz / [Raz vczę że chleb istoty swey nie vtra-
ca / ale ja w ciato Pańskie odmienia.] A to też niepra-
wda / gdyż tego żaden Jezuita nigdy nie mowil : w tym
też pleciesz y sam niewiesz co. Abowiem przemienienie
chleba w ciato / a odstąpienie istoty chleba / a nastąpienie
istoty ciata / wszytko to iedno / Synonima to sa. A to iest
Transubstantiatio albo przeistoczenie / to iest iedney osoby w
drugą przemienienie. Ale pytasz /] Gdzie ta istota chle-
ba odstąpiła?] Dobrze żeś nie zopytał / iesli chleb ma
nogi. A słuchales kiedy de Metaphora. Jeslis nie słychał /
idźże do Zboru swego / a dzieci cie naucza. Mity baydka co
sie Doktorem czynisz / a mądrych rzeczy poiać nie mozesz.
Pytam cie gdzie sie podziata była istota rozgi Mojżeszo-
wey / kiedy w węża obrocona była : albo istota wody w
Kanie Galileyckiey / gdy w wino przemieniona była. Je-
śli mozesz wiec w poiać / czytajże Bellarminą / albo San-
ctesium de Eucharistia, Ale coż potym kiedy ty tego nie rozu-
miesz : coż rzec? Dla tego Racholicka wiara będzie sta-
żes ty głupi : niewiem kto tak głupi będzie / że sie w tym
wfluha! Dayże ty pierwey glowe sobie przepurgowac /
chcesz sie czego nauczyć : A ty głupim bedac nieukiem /
nie rozumiesz aby tacy wszyscy byli : boe my rozumiemy
co vczy Kosciot Racholicki / y nauke iego trzymamy.

Slyšelismy twoie dowody / dla ktorych nas dyablu
oddawał : Ale pierwey ty bedziesz v niego / słuchayże mie
iedno : Mam ja daleko wietse przyczyny / dla ktorych

Transub-
stantiatio co
iest.

Argument
osobliwy.

Ministrowie
na tego ro-
bia.

Luther. de
Missa Angu-
lari
wieczersza
stad.

Aeneas Syl-
vius.
Sursum in cō-
ment.

Wieczersza
taka.

rzec moge/ że wy na dyabla robicie/ y na warstacie iego
śiedząc/ iemuż królestwo budujecie.

Pytam was naprzód Ministrowie/ coście wy też do-
brego z budowali/ od tego czasu/ iakoście poczeli ludzie ta-
wąsą wieczersza częstować/ bá pokázicie ná kogoście ro-
bili do tego czasu/ czyścieście królestwo budowali? Wiem
iz Lutra wászego Zerstá naprzód/ poczał dyabel ta wie-
czersza częstować/ wśak to sam zeznawa/ opisuac one di-
spucacya ktora miał z Dyablem o Mszy: widziimi sie że to
niepewny kuchmistrz/ ktory wam te Zborowa wieczersza
zaprawił/ od Kościółá Ráchołickiego was odwabiofsy.
Przy tey wieczerszy co sie też dobrego zstáto? nie inšego
nie wiem/ iedno żeście dla tey wászey wieczerszy/ wielkie
krwie Chrześcianstkey rozlanie uczynili/ iako przed tym
w Czechách/ tak zá nášych časów w Niemczech/ we Fran-
ciey/ w Niderlándzie y w Angliey. Nie tak Pán Chrystus
królestwo swoje zakkádał/ cierpiat on nie zabíat/ y Me-
czennicy iego Kościół náš buduiac/ dáti sie zabíat/ nie zá-
bíatli: A wy lepał rśtawicznie we krwi Chrześcianstkey
brodziejcie/ y nigdy sie iey dosyć napić nie możecie. Ach dro-
gaś to wieczersza wásza/ dla ktorey takéście wiele Rácho-
lików zámordowali/ y królestwá cáte popustofyli. Toć
tak własnje Szatan czyni. Tuz lepał náradfsy sie wászey
wieczerszy/ coście nalepszego zrobili? Aż nie wśystkiemu
świátu wiadomo/ iz ei ktoryz wystawfsy z Kościółá ná-
šego/ wásza sie wieczersza karmili/ náradfsy sie/ dopieroś
rozmáite błedy/ kácerstwá/ sętky/ bluźnierstwá wśczy-
nác poczeli/ y przeciwko samemu Lutrowi powstali: wá-
śnie iako w kárczmie gdy sobie podpija/ każdy w swa/ á
pochwili y zá tby poyda: tak wy ná iedney wieczerszy Lu-
terstkey przed tym bedac/ takéście sierozerwali/ że sie przy
iedney wieczerszy zgodzić nie możecie: ále każdy sobie we-
dług myśli swotey wieczersza stroi/ inśa Luteranowie/
inśa Calvinistowie/ inśa Turkowie/ pátrzące coście zro-
bili. Ach niśterys ięśce dálej pátrzac/ tżami sie zálewác
musiemy/

Ministrowie
robia ná
dyabla

musiemy/ widzac dzisiejsze Wtoro strzeczence/ wielkie Bo-
stwa Chrystusowego bluźnierce/ á cie prawnie wászey wie-
czerszy powstali. A ná coż wy robicie ná co? tylko ná
Wtorostrzeczence/ bo ktorychście wy z Kościółá ta wásza
wieczersza wywiedli/ tych wam Wtorostrzeczency pobrá-
li y biora/ drudzy inż też z Żydami y z Turkami przestáta: kie-
dyby nie była wásza wieczersza/ nigdyby do tego bluźnier-
stwa y niezbożności nie przychodzili. A toć jest własnje
robic ná dyabla/ iako wy czynicie/ bo ten jest iego wár-
stat/ z ktorego tácy bluźnierze wychodza/ to satanstkey
królestwo ktore wy/ wy Ministrowie śrudzy iego budu-
iecie. Czego ze sie zaprzec nie możecie/ wam te słowa wá-
śnie słuza/ że wy ná dyabla robicie/ chwale y królestwo
Chrystusa Jezusa Boga nášego niszczac y pustoszac. A tak
wracamci one słowa bracie Ministrze/ Iz to Szatan wi-
dzi/ żeby tym obyczaiem królestwo iego stać nie miało/
gdziebyście tey wieczerszy zborowey zaniechac mieli: y wie
Szatan o co mu idzie/ żeby iego rzemieślá nie poznano/
ani wárstatu zepsowano/ dla tego was ta wieczersza zá-
bawia. To mas ná coś wyżywał. A przeto inż to nie-
chay tak zostanie/ żeć ná wászey wieczerszy Pána Chrystu-
śa niemasz/ iako sam zeznawasz.

WTORA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA.

Wieczerszy Zborowey/ żadne nigdy w Stá-
rym Testamencie figury nie przeznaczyły/
ani przepowiedziály/ według náuki
Ministrów Zborowych.

At Minister Chraśkowski/ gdy go rozmáitymi
figurami doieżdżano/ wywodzac mu dawnymi
figurami/ że sie godzi pod iedną osobá wzywac/

Chrześc. owi
dmucha na
figury.

broni swojej wieczerzy mocno mówiac: folio 7. Ten wywod na samo czoło wystawiony/ za jednym dmuchnięciem rychley niżeli proch od wiatru rospierzchnąć się musi. Bo na to dwanaście chlebow/ gdy rzecze Ewangelist Papiężnikowi: Te wszystkie chleby należą do służby Aaronowej/ strzydlą wnet opuścić musi. Toć iego słowa. A iż X, Grodzicki między dwunastą chlebow policzył y chleb Melchisedechow/ tedyć tu Minister odrzucił y Melchisedechą. Tenże Minister folio 13. mówi: My z łaski Bożej wybawieni jesteśmy z porządku Aaronowego/ nam po tych figurach nie.

Skąd może się każdy domyślić/ iako to wieczerza/ o kto rey żaden Prorok nie wiedział/ ani iey Pan Bog nigdy żadnymi figurami nie przeznaczył. O co ia też nie bede z Ministrami sporu wiodł: bo takić jest y prawda mo- wia/ żeć Pan Bog nigdy takiej wieczerzy/ iako Zborowi maia nie przepowiedział/ ani się Prorokom o niej śniło. Tąśm tylko Sakramentom w Kościele Ratcholickim one figury służa/ my je przyimujemy y znamy się do nich/ nie chcemy tak pyśno dmuchać na figury/ iako to Mini- strowie nadawşy się dmuchają. Ale tak mi się zda/ że wy się wydymać pierwey rospuknięcie: A figury przed się beda na swym miejscu/ y w takim poważeniu iako przy- stoić się y ważyć sprawy y tajemnice Bożkie. Posłuchay myś tedy dmuchania twoiego.

[Mamy inşe (mowisz folio 13.) które tym figuram załtadamy. Przyśiągł Pan nie będzie mu żal mówiac: Ty jesteś Kaptan wieczny wedłu porządku Melchisedech. Jako tedy Melchisedech dwie osobie dał Abrahama- wi chleb y wino/ tak y Chrystus Uczniom.] Ba nie- macie już y Melchisedechą/ boś go z drugimi figurami za- dmuchnął/ a zaś nie liczył: byłći też tam Melchisedech między ona dwunastą chlebow/ na które ty dmuchasz/ toć już tedy nie wafś będzie ale naś Melchisedech. A żebyś tym lepiey zrozumiał/ że wafşey wieczerzy nie służą ta- figurą/

Melchisede-
chą zadmu-
chnał Mini-
ster.

figurą/ wfażać to trochę. Naprzód twoy Calvin w kto- rego ty wierzyś/ iefcze przed toba wydmuchnął precz z waszego zboru te figure/ pisać iż Melchisedech Kaptan nie był figura Chrystusa Pána względem chleba y winą/ y Kaptanstwo Chrystusowe nie jest w chlebie y winie/ y przy- dać: *Perperam trahunt ad panem & vinum illa verba, Et erat Sacerdos Dei altissimi: lib. 4. Instit. cap. 18, § 2.* Także też Ke- mnicus Luther an mówi: *Typus Sacerdotij Melchisedech consti- tit in his, quae non communia habet cum sacerdotio Aaronico: sed Sacrificium panis & vini, quotidianum fuit in Sacerdotio Aaronico.* Co wlaśnie na cie/ boś odrzucił Aaroną/ za czym y chleb/ y wino/ ofiar y Aaronowe musz odrzucić. Czemuz tedy twoich Doktorow odstepujesz/ bracie Ministrze/ a boś ich podobno nie czytał/ boś ty ubogi w Biblioteke/ iako sam wyznawaś. A wfażę mas wiedzieć/ iż już twoi Ministrowie to Kaptanstwo Melchisedechowe/ które było w chlebie y w winie wydmuchneli z Zboru. A dla rzeczy perwnieyszey toba samym świadcze/ że wy Kaptanstwa za- dnego nie macie: bo tak piszesh folio 42. Jako w starym Testamencie/ nie tak iakoby kto chiał/ ale iako sam Pán Bog postanowił/ zstawał się uczestnikiem ołtarza: Bo jeśli kto z ognia świętego zapalał ofiarę/ albo jeśli się sam czynił Księdzem/ albo to co przynależy Bogu/ y oycu du- chownemu/ sobie brat, lub przed ofiarą iśćć śmiał/ nie zstawał się uczestnikiem ołtarza/ ale sadu y gniewu Bo- żego. Tak y teraz w nowym Testamencie/ nie tak iakoby- smy chcieli/ ale iako wola Pańska jest/ spoleczności Pań- skiej pragnąć używać mamy. Poty twoie słowa. Pytam cie/ czemu się ty Księdzem czynisz? czemu sobie to IX przy- pisujesz? Ktoż cie tym Księdzem uczynił? Wiem żeś Mini- strą bywał w twoim zborze/ y tak cie twoi zborowi okrzy- k: albo powiedz który cie Biskup poświęcił/ który cie tym ofiarownikiem uczynił? czyli podobno Władysław Ruski/ bo widzę żeć się wiecey podobą Świeższemu niż Kaptan/ iakoć się widzi/ chcebli być y Popem Ruskim. Otoli już

Ministrowie
Kaptanstwo
zadmuchneli.

Księdzem
nie masz
nie czynić.

wiem

wiem z twego własnego świadectwa/ że sie nikt nie może
uczynić sam Księdzem/ a iz ty y wszyscy Ministrowie was-
zy/ sami sie czynicie Księża/ bo wasz żaden Biskup nie
poświęcił: przeto też nie macie żadnego Kaptanstwa.

Druga iestliście Kaptani/ kiedy ofiara/ kiedy oltarz: czyli wy
tak chcecie być Kaptani bez oltarza/ bez ofiary? O for-
mni Kaptani co oltarze wyrzucacie/ ofiary nasławi-
pustoszycie/ Kościoły obalacie. A przed sie IX Chrza-
stowski. Niegodniście tego IX ponieważ Kaptanstwa
nie macie: tedy też y figura Melchisedechá Kaptana/
wam prostym chłopom Ministrom nie służy: bo on nie
ma z waszą wieczerzą zborową/ gdyż y Kaptanów nie
mają na waszej wieczerzy/ y chleb y wino nie Kaptan-
skie dacie. Zostaniecie tak przez Melchisedechá/ a już go więcej
sobie nie przypisujecie/ boście go z wieczerzy waszej wy-
rzucili. Arona lepak/ czemuż też do Zboru z figurami nie
przypuszcacie/ co za przyczyna tego?

Aaronowe
Figury.

[Paweł s. w liście napisanym do Żydów/ zachościa
porządku Melchisedechowego/ wszystkie służby Kaptanstwa
Aaronowego odrzuca.] Nie cudnie dmuchasz: cho-
ć iac Kaptanstwo Aaronowe zostało/ ale figury tego mają
porównanie z rzeczami nowego testamentu. *Omnia in figura
contingebant illis.* Albo ty chcesz być mędrszym nad Pawła
3. y owsem nad Syna Bożego/ ktorzy figura Mian-
ny o tym Sakramencie wykładają. A ty jednym dmuchnie-
niem y te y inne figury odrzucaś. Ale dla zgody gdyż tak
chcesz/ niech tak będzie/ że Kaptanstwa Aaronowego fi-
gury wam nie służą: Ale y Kaptanstwa też Melchisedech-
owego/ iako sie pokazało/ nie macie. Przetoż na twoje pi-
ski medbać/ wymie sie za główniejszy twój argument:
w ktorym wszystkie twoje mądrość o figurach zamysł-
czył słowy folio 28.

[A na znak tego/ że my sie do sieć znamy/ ten wia-
nek z pierwszego harcu y powtore W. M. podamy: Jakie
było światości słow nowego testamentu przeznaczenie/

tak

takie icy ma być śafowanie. Ale światości stołu nowego
testamentu przeznaczenie y figurowanie/ było podedwie-
ma/ nie pod jedną osobami/ bo tak porządek Melchisedech-
ow wkazuje: Przeto y śafowanie światości/ wedle po-
rządku Melchisedechá ma być nie pod jedną/ ale poded-
wiewa osobami.] A ia też od ciebie bardo rad przy-
muję ten wianek/ y na znak zwycięstwa kładę go sobie na
głowa mówiąc: Jesli sie znacie do Figur/ a czemuż tak
wiele przeciwko figurom drwiecie/ iada iako dmuchając:
toć tedy do tego czasu nieprawdaś mówił/ a X. Grodz-
cki dobrze dwanaście figur przywiódł o iedney osobie. A
ponieważ y przedziły figury/ ktore y jedna y dwie osobie
znaczyły/ pewnie może być y pod jedną y pod dwiema śa-
fowano. A tak z twegoż wianku/ ten sobie twoimissło-
wy tryumff uczynie: Jakie było światości stołu nowego
testamentu przeznaczenie lub figurowanie/ takie ma być
y śafowanie: Ale światości stołu Nowego Testamentu
przeznaczenie/ było podedwiewa y jedna osoba: a więcej
y częściej pod jedną niż podedwiewa: Przeto y śafowa-
nie światości wedle różnych figur/ może być y nas Ka-
tholików/ y pod jedną y podedwiewa osobami. Toć mój
wianek za ktory ia tobie dziękuję/ już mi go nie zdmu-
chniesz/ bo mi sie bardo na głowa trafił.

[O Mianne powiadam/ że nie samą z niebą plynęła/
ale ia wespołek z rosa dawał Pan Bog.] Znać że dmu-
chasz/ bo iada co mówisz: teżci nasz chleb z deszczem rosćie/
to ty rzeczesz/ iż chleb iedząc piemy wodę. Nie idzieć nam
o to/ iesli Manna z rosa plynęła/ ale iesli icy z rosa poży-
wano: ba spätz proszę cie/ iesli twoja Biblia powiada/
aby Żydzi rosę z Manną zbierali y pili. Moja lepak Bi-
blia/ tylko mówi/ że Manna zbierali y iedli/ o rosie nie
takiego. O głupi Theologu/ znać że y słow w Biblii nie
rozumiesz.

[Czasu niedostatku winy y czasu potrzeby gwałto-
wney/ możemy podobno zawse wodę miasto winą błogo-
ślawić.]

Wieniec
Figur.

Manna z
rosa.

Woda mia-
sto wina.
Beza 25. epl.

Rzodkew
miasto chle-
ba.
Brendeb. de
bello Luon

Zydzi z ofiar
nie pili.

ślawie.] Ba nietylko woda / ale y miod miasto wina
Philip Melanchthon / a Beza ktorekolwiek picie / na wa-
sęy wieczerzy dopuścić dawać. Ale nie wiem jeśli to bez-
dzie wedle porządku Melchisedech / abo powiedz kedy Pan
Chrystus w wodzie abo w miedzie poświęcał? W moiey
Bibley takiej dyspensacyey niemam. Jako bacze wolno
wam / na wasęy wieczerzy rzodkew miasto chleba rozda-
wac / boście tak w Isłaneczech czynili : iako sie wam wi-
dzi / byście chcieli y rzepę dawać możecie / bo wy macie
wielką moc niż Papięzmożecie z soba dispensować / v nas
lepać nie może Papięz materię żadnego Sakramentu od-
mienić : Aleście wy ięście nad Papięz / y nad Melchisede-
cha. O bałamutowie / oto nie mądry rozum was / pi-
śmem światym przezywając / niebaczne ludzie za nos wo-
dzicie / czyniac im summienie kedy nie potrzebą / a nie czy-
niac kedy potrzebą.

[Nie widze co za dowod / aby w starym zakonie / nie
godziło sie ze wstyktich ofiar pić / tylko ięć. Bo czytamy
1. Paral. 29. Et comederunt & biberunt coram domino cum grandi
leticia.] Ale tu nie mówi aby z ofiar iedli y pili / o co nam
grą idzie / otoż ty śle mówisz. Tak to prawda iako yowo
co Jud. 9. O macicy winney w przypowieści mówią / ma-
sie o Sakramencie rozumieć / a ktory Rabin tak wyklada?

[Czeniu Dawid s. rzekł Psal. 116. Quid retribuam Domino
pro omnibus quae retribuit mihi. Calicem salutaris accipiam. Oto Da-
wid y pitých ciar używał.] A to bärzo śmieśna The-
ologia : A w ktorymś Rabinie to wyczytał / aby to ro-
zumiał o ofiarach : A nasy Doktorowie tak powiedaia :
ze w starym zakonie po ofiarach / dzikuiać Panu Bogu /
sprawowali bänkiety na ktorých iedli y pili / nie ofiary /
ale inße pokarmy y napoje : a to na pamiatke zbawienia.
Otoż ty nieuk co piśmą nie rozumiesz. A tu poznay one
twoie subtelna Contradictia / kiedy piśesz Contradict. 126.
11 Zydzi z ofiar swoich pili y dowodz s onym słowy Exod.
32. Siadli lud ięć y pić : A mądry Dyalektyk / aza to by-

ty ofiary

ty ofiary Panu Bogu : ba cielowie to na ten czas ofia-
rowali / iako Peganie ofiaruia / przeto ich też iako pogas-
nie pożywali : gdzieś tu ona twoia Contradictia / widzi-
mi sie żebyś y cielar pasć z twymi contradictiami nie
umiał.

[Ponieważ czytamy ze nietylko woda / ale y Männe
Zydowie semránem swym wyćisneli / toć ani pierwsza
osoba ma być śafowana.] Nie idzie tu o semranie tyl-
ko / ale ze sie Bog obrazil / kiedy sie tey wody napierali : a
nie czytamy żeby sie Bog miał rozniewać / gdy sie Män-
ny domagali. Toć była figura tego / ze mając iedne osoba
nie trzeba sie gwałtem domagać y drugiey osoby.

[A tu przypatrz sie każdy Pánstiey sprawie / ze przez
lat 40. na puszczy / żadney ofiary nie było / a wždy Sakra-
mentá Pánstie świętościami były / abyś y o Zborze E-
wangelickim nie co lżej rozumiał / choćiaz nie ma Msey
Papięstiey.] Aza nie wiesz : nietylko Msey Zydzi nie
mieli / ale ani sie krzćili / ani też Ewangeliey mieli : niech-
ze sie też y Zbor Ewangelicki nie chrzći / niech Ewange-
liey nie przepowiada. Wsystko mi sie zda Chrzastowski
ze ty chcesz być Rabinem v Zydow / podobno cie testno tak
dlugo być Ministrem : prośe cie nie wydzierayże sie tak
bärzo do tych Zydow. O przekleta ślepota was / ze wy
wolicie z Zydami przestawać niż z Chrzescićan / a czego
Zydzi nie mają / tego wy też nie macie. Bożesz was kiedy
oświeć.

[Ponieważ Paweł s. do Koryntow ślaczyl pokarm
y napoy duchowny. Przeto Oycowie nasy nie sub ma ale
sub virag Sakramentu używali.] Zey bracie Mini-
strze / a czuiesz sie co mówisz : ba nie spi bracie : Aza Män-
na / y woda z opoki / były Sakramentá : poradź sie wždy
piśmą / nie mów lada czego. Druga / coż to za dowod
Pawel s. ślaczyl pokarm y napoy / przeto Oycowie sub
virag używali. A dobras to conclusio? Choćiaz Paweł s.
ślaczyl / ale Oycowie osobno obudwu rzeczy używali / ro-

Semranie.

Chrzastowski
chce być zy-
dem.

Wodą y mán-
na różne śa-
gury.

Woda y mian
na różne figu-
ry.

żne figury są y różnych czasów dane. Bo woda dana jest
sama bez żadnego pokarmu: y zupełnego Chrystusa zna-
czyła: przeto pić wode/iedną tylko figurę o iedney oso-
bie wypełniali/ także y Manna była figura iedney tylko
osoby: A tak obiedwie figurze są właśnie o iedney osobie/
bo ich tak poiedynkiem Oycowie używali. A iż Paweł s.
stacza/czyni to iż obiedwie figurze poiedynkowe przypo-
mina.

[A powiadam że przeznaczenie Starego Testamentu
nie ma do porządku Melchisedechowego. Przeto nie
tak iako wstarym/ inna część ksiąg/ a inna proste
człowiek ma brać/ale też chłopi co y popi.] Nie wiem
bracie Ministrze/ Skąd te wrożki masz/ iakoby y nas Ka-
tholików w tym używaniu Sakramentu/ miano co wie-
cey godności Kapłanśkiej folgować/ y brat między księ-
dzem a nie księdzem czynić: Nie wyczytales tego w Kaza-
niu/ aby to dla godności Kapłanśkiej czyniono/ sam to so-
bie wrożył. Wszak przywożysz słowa Chryzostoma s. Do-
ktora Katholickiego/ który to jasnie twierdzi/ że niemasz
żadney rozności między księdzem a pospolitym człowie-
kiem/ kiedy ma być używanie straszliwych tajemnic. Bo
wszyscy są równo ku ich przyjmowaniu sągodne bywa-
my policzeni y przypuszczeni. Nie iako było/ powiada/ w
starym zakonie/ że inna część iadł Ksiąg/ a inna po-
spolstwo: A nie godziło się tego pożywać pospolitemu
człowiekowi/ czego używał Ksiąg/ ale teraz nie tak/ ale
inaczej. Ponieważ wszystkim iedno cięło y ieden kubek by-
wa przelożony. Poty s. Chryzostom. Skąd mogłeś się
tego nauczyć/ że Katholicy bratowania żadnego nie-
czynią w używaniu osob/ ale iako godny jest Kapłan
dwu osob/ tak też y każdy człowiek pospolity/ y tak chł-
pom iako y popom mogą być śafowane światości. A iż
dawano pospolitemu człowiekowi pod iedną/ nigdy tego
sobie Chrześciance za krzywdę nie brali/ ani to niegodno-
ści swojej przypisowali: Bo czytamy że y za czasu Chry-
zostoma

Różność k-
siedza od nie-
ksiedza.

Chryso. hom
18. in 2. ad
Corin.

Solo. lib: 8:
cap: 5.

zostoma s. używali Chrześciance pod iedną osobą. A tak
masz wiedzieć/ iż jeśli się iaka w tym różność pokazuje/
nie dzieje się to dla iakiej wietśey godności/ albo nie god-
ności/ ponieważ to być bez żadnego wblżenia może/ ale by-
wają tego przyczyny inne/ iakoc to wykładają w Kazaniu
dosyć szeroko/ iednoś ty tego słuchac niechciał/ wolales
co innego wrożyć: Ale y ja tobie niżej przypomnie. A
tak to tu nic nie przynależy przeznaczenie starego zaka-
nu/ strony niegodności iakiej/ ale w tym jest przeznacze-
nie starego do nowego/ iż iako tam mogło być pod iedną
y niegodziło się inaczey pospolitemu człowiekowi: tak w
nowym może być używanie z ofiary pod iedną/ wszakże
tak że się godzi y pod dwiema/ kiedy Kościół Boży tak
śafuje/ a przyczyny iakie do tego nie zatkroczą: gdyż obli-
gu niemasz pod dwoma osobą używać. Otoż ona twoja
wrożka była nie prawdziwa: Ale y ona druga taku-
żniasz kiedy mówisz na drugim miejscu folio 171. [że
dla tej przyczyny pospolstwu kubek odieto/ abyśmy mo-
gli rozoznać chłopa y popa.] A to kiedyś wyczytał:
Jam słuchał Theologię y Kazania/ a wżdy tego iako
żyw nie słyszał/ tak się to tobie podoba wrożyć/ y niepra-
wde przed wszystkim światem mówić. Toć też podobno
y was nterozoznać chłopa Ministra od prostego chłopa/
ponieważ wszyscy pićcie: Na toć może pozwolić: ale y
nas są inne różności Popa od chłopa/ wszak y sam piseś
folio 75. [Gdybyśmy wsemu Chrześciansktwu bez roz-
sadku tak zgola wszystko przypisowali: nie krolestwemby
to Chrystusowym ale zamieszanem Babiloniskim pachne-
ło/ wszyscy by y nas księża byli/ chłopi/ Nastralerze/ bia-
ległowy y dzieci ić.] Ale przedś tym Babilonem
bardzo śmierdzić/ boe y was co żywo to prorok y Mini-
ster: y tak wciąż Luther mówiac: wszyscy Chrześciance
tak meżowie/ iako niewiasty są księża. Toć tak on chłop
piący o waszym Babilonie piśe/ a żaden ci nie może le-
piej wiedzieć iako on który ten Babilon zafadał. A tak

Babilonem
Ministrów
śmierdzą.

Tom. 1. Ienae
Germ. fol. 336

ty patrz co sie w waszym Zborze dzieje/ a nam day pokoy.
Już tedy nie kłopot sobie głowy prośno/ około tych sie
figur krecac: Niech tak będzie iako ty chcesz/ że wiecz-
rzy waszey/ żadne figury w testamentie starym nie przezná-
czyły/ y káptánstvá iako Aronowego tak y Melchisede-
chowego niemacie/ a tak iá z wieniecem a ty z czubkiem zo-
stanieš.

TRZECIA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA.

Wieczerja Ewangelicka żadnego cudu w so-
bie nie ma/ ani też cudami Páńskimi
była przeznaczona.

NA to sie koniecznie wpart Minister / abyśmy tak o
ich wieczery rozumieli/ że tam żadnego cudu nie-
má ; bo kiedy im niektóre cudá Páńskie/ ktorými
iedney osoby używanie przeznaczyć raczył / przypomina-
kázanie/ Minister aby wszystkiego zbyt/ záprzał wśyech
cudow w wieczery swojej. Stowá iego takie sa folio 30.
[Wprzód Pan Bog w práwia lud do rzeczy mátych/ a
by z mátych o wielkich rzeczách y cudach wierzyli/ pra-
wda. Ale sie w tym E. Grodzicki myli/ aby Sakramentá
křtáctem swym miáły być cudami/ do ktorýchby cudow
wprzędziacych byto potrzeba.] Znaš sie brácie Mini-
strze do słow swoich? Záprzeć sie nie możesh boš ie tak ná-
pisał. A tak ciebie nie frásuiac przyznawaméi to/ że dále-
to ono wietše cudo bylo/ kiedy Pan Chrystus pięciorgiem
chlebá nákarmit/ około piec tyśiecy sámých tylko mešov/
niž waszá wieczerja ktorá nic takiego nie má. A orossem
wietše ono cudo/ iako sám powiádaš/ gdy što mešov ná
słowo Páńskie/ dwudziesta chlebow ieczmienných tak ná-
karmit Helizus/ że iesseże zbýwáto: A w was co takiego
ná wiecz-

4. Reg. 4.

ná wieczery? A orossem dowod. iż tego z przykřadu křztu/
že też ani we křście waszym cudu żadnego niemáš: Nie-
chayże tak będzie dla zgody/ że wasze Sakramentá nie sa
cudami.

Tylko to nášym Sakramentom sluzy/ že sa cudami/
a miánowiącie ten ieden Sakrament ciáta y křwie Páń-
skiey/ iest v nas wielkim cudem/ y wietšym niž one inše
cudá w chlebie rozmnoženym uczynione: bo to máte dla
onego wielkiego byto wprzód uczyniono. Przeciwno křto
remu ty mowiš.

[Ze sie to nie dla tego zstáto/ aby porzadek Melchise-
dechow / iaki gwałt cierpiat: Lecz aby wśechmocnoš
Boga y miłosierdzie iego tym wiecey oślawione bylo.]
A sam Melchisedech nie smiałby Pánu Chrystusowi zá-
mierzáć / aby cudow nie czynit w chlebie bez winá / a ty
widzeš zamierzáš: pláci ty chceš być nietylko nád Papie-
žá/ ale y nád Paná Chrystusa: bo tobie sie godzi gwałcieć
porzadek Melchisedechow/ dáiac wodę miásto winá/ (iá-
koš vcyt folio 17.) A Pánu Chrystusowi koniecznie zá-
kázuiš / aby nie odstepowat Melchisedechá; czemuž ty
maš lepszy być niž Pan Chrystus? A iá záš tobie powiá-
dam/ že Pán Chrystus moze y sám z soba y z Melchise-
dem dispensowác. Ani też tu nam gra idzie o Melchise-
dechá/ ale o to/ iż Pan Chrystus wśechmocnoš y miło-
sierdzie swoje pokázuiac/ nákarmit one ludzie cudownie/
tylko chlebem sámym/ a pićia żadnego nie dawat. Wśak
to prawda Ministrze: tak powiáda Ewangelia: czemuž
ty ladá co drwiš?

[Jesli to przygotowanie slużyć miáło Sakramento-
wi: Wprzód by sám Pan Chrystus winien byl / že nie
pod iedná ale podedwiemá osobami ten Sakrament po-
stáwił y postánowił.] Czemužes rody tak głupi / že y
ná Paná Chrystusa inšyguieš / ážá on nie moze czynić
iako mu sie podobá: Takie wiedz/ že to cudo przeznáczyto
osobie chlebá/ a drugie cudá przeznáczyty osobie winá (iako
byto

Minister
nád Paná
Chrystusa.

Chrystus w-
stien Mini-
strowi.

Cudo w chle- byto w Kanie Galilejskiej) ktore oboie znaczyt na wie-
bie y wwinie czerzy Pan Chrystus/poswiacaiac ten Sakrament. Ale
przed sie te cuda y osobno byly uczynione/ y osobno każda
osoba znaczyły/ y osobno ich używano: dając znać że uży-
wanie tego Sakramentu miało być y pod iedną Eterakol-
wiek/ y pod dwoma. A już rozumieś: rozumieyże nie bądź
mąckiem, O Biskupa y odzietki nie frasuy sie/ wiemy
któ ma rozdawać y komu/ y ciębie ięscze moge nauczyć.

Cuda czym
podobne do
Transsubstanc-
ji.

[Podobienstwo ukazuje iakieś do Transsubstancji
niepodobne: iako przy w Sakramencie chleb w cięto pę-
skie/ ták owdzie inna materya w chleb moca Bostka obro-
cana była] A więc to nie są rzeczy podobne: bā po-
radz sie rozumu troche ięśli go masz: bo ięśli w obudwu cu-
dach ięst przeistoczenie/ toć pewnie te cuda są sobie podo-
bne. Ale mówisz: Ję wtey Transsubstancji Sakramen-
talney ięst y Bostwo/ a tamci w oney nie było: A my też
powiadamy / że nie w Bostwie są sobie podobne / ale w
Transsubstancji/ iako tam inna materya w chleb/ ták
tu chleb w cięto Pána Chrystusowe obraca sie. A tákci o-
no cudo mnieysze było przygotowanie do tego cudu wie-
tfego/ do wierzenia że tenże Pan Chrystus chleb w cięto
swoie przemienia y przeistocza. A iż Chrystus w cięle be-
dac ma y nierozdzielnie Bostwo/ mówimy że tu cięto ięst
z Bostwem/ y nie ięst Transsubstancja w Bostwo/ ale
w cięto ktore ięst z Bostwem. Jako mówimy że sie Bog
narodził z matki/ nie żeby sie Bostwo vrodziło/ ale cżto-
wiekt ktory ięst y Bogiem. A ták ten Sakrament nie tylko
ięst cudem względem skutku/ ale też względem istności/
czegoś ty przat Panie nega.

[O błędzie zaślepiony: Tákże głupi ięstemy / że nie
wiemy co to ięst przeistoczenie wáse:] Bā to prawda
y iac sie temu dziwić/ żeście ták tym głupstwem zaśle-
pieni/ że y iasnemu piśmu wierzyć nie chcecie/ y w was sie
ono wypetnia: Czegokolwiek nie wiedza/ to bluźnia/ a
cokolwiek sprzyrodzenia iako nieme bydło rozumieia/ w
tym sie psuia.

[Ja iednak

[Ja iednak prostym Biernat/ iako też innej materii
ey/ ták y okolicznych rzeczy w chleb przemienienie / wi-
dzieć ani rozumieć nie moge.] A ia mówię że ty nie tyl-
ko prosty/ ale głupi Biernat/ kiedy tego nie rozumieś/ co
ladaż tak rozumieć może. Augustyna przywodziś/ a Au-
gustyn toż co y E. Grodzicki mówi/ iedno ty subtylnym
rozumem poiać nie możesz. Słowa Augustyna s. sa: Vnde
multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicavit
panes. A E. Grodzicki tak: Gdy Pan karmit na puszczy
chlebem ludzie/ inna materya w chleb moca Bostka obro-
cana była: Ktora materya wykładając / zowie ia rzecz-
mi okolicznymi. W czym tobie Chrząstowski/ haniebna
praca żadał/ przeto swym bystrem rozumem/ rozrywka
czynisz / a przedśie ani wiedzieć ani rozumieć nie możesz.
[Bo tam powiadaś/ był Chrystus/ byli Apostołowie/
była truszcza/ była trawa: Ktoraz sie tedy okoliczna ma-
terya w chleb obrociła/ trawą/ czyli ludzie/ czyli Aposto-
łowie/ abo sam Pan Chrystus?] Duro iakos sie glo-
wka nie zawrociła wtak trudney Questii: a wżdyś po ták
głębokich rozrywkach nie zgadł. A chceś ięć powiem: Ać
to był/ ać aqua y partes aquee terrestres, quae sunt in aëre,
quia purum elementum non habemus &c. A rozumieś ták wiele:
nie powiemci wiecy/ być sie mozg nie zawrocił. Jako też
dy Pan Bog z wody/ z powietrza/ z ziemi/ y z innej ma-
terii/ okolo nasienia bedacy w ziemi rozmnaża zboże/
z teyże materii na on czas/ rozmnażał w reku swoich one
chleby y ryby/ nie z ludzi/ abo Apostołow/ iako ty głupie
mówisz. A toć Augustyn s. y wysyca wca.

[O ludzie patrzącie/ kto bawli miasto prawdy podać:
niewierzcie tym Pharyzeuszom/ doświadczaycie duchow:
rzecz sama doznacie/ że y na ten czas gdy Jezus przy-
siega / strzedz sie go potrzebą.] A już do tych słow
bracie Ministrze: a ona twoia z ktorey sie zalecaś mode-
sta go dzie: Kedyli to w Biblii napisano: wierá musisz
te słowa wziąć w gębe swoje. Boć ia na twoie piśma pa-
trzac/

Rozmnożenie
nie chleba
ślad.

Subtelność
Ministrów

Chrzastow-
ski Pharyze-
us.

Hypokryta.

Przymopry-
ścieś.

czac / tak mi się zda / iakobyś baył czyt / a przedśię y
nā te baył iā tobie odpowiadā / acz mi żal ci sū. Tuz
tedy kto Pharyzeusem / chce wiedzieć / Tyś jest bracie
Chrzastowski Pharyzeusem / bo się w wierze y z swoimi
zborowymi nie zgadzaś / od nich się odtaczasz / ty masz one
swoie własne sekty : żeby w Nowym Testamencie ofiarā
taka była / aby sam tylko chleb y wino ofiarowano /
ktora sekta nietylko Kościół Boży / ale y wśyscy herety-
cy się brzydzą / a tak tyś obrzydłym Pharyzeusem. Tyś
iawnny Hypokryta / bo y czaiś się protestatāmi / iakobyś
był obyczajnym / a przedśię sešypieś y sromociś ludzic
wczciwe / y sekty masz własne / a przedśię obłudnie do in-
szych się przytaczasz. Tobie byś nabarżiey przysięgał wie-
rzyć nie potrzebā / bo y własnego swego mozgu naukę
przynosiś / y inżes przysięganie razłamā. Pamietaś
kiedyś nā Metryce Akademicy Krakowskiej / kiedy cie w
nie w piśwano / dwā pāłce położył mowiac / lura, Przy-
sięgam Kościół Pomśechny przeciwko wśytkim here-
tykom / a mianowicie przeciw Hussytom bronić : a nie
zlamāżes tego : Pamietaś kiedyś ieli nie Luteranom /
tedy Calwinistom przysięgał / być ich wiary : a przedśię
sobie inśa wiārka wymyślaś / ktorey ci nā żadnym ich sy-
nodzie przyiać nie chciāno. Tobie tedy iako Przymopry-
ścieśy wierzyć nielt nie ma : ale Jezuitom iako w prawdzie
stātecznym / w nauce biegłym / w żywocie pobożnym / w
przekonāniu heretyków potężnym / y może y ma / ktory
zbawion być chce bez watpliwości wierzyć.

Ponieważ tedy inż niemasz czym tey trzeciey obrony
podpierać / zgodźmy się / niech tak będzie / żeć wāsę Sa-
krāmētā nie są cudami / tylko są chlebem ā winem. Ale
nās Sakramēt ciāłā y krwi Pāńskiey jest nam wielkim
cudem / do ktorego P. Chrystus przyprawil ludzic inśymi
cudami. Ty pātrż iako się zachowaś Zborowym swoim.

CZWARTA

CZWARTA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA.

Pan Chrystus nigdy nie obiecowal dawac
Wieczerzy Ewangelickiey / ktora sobie
we Zborze stroi.

Czolem cie był / bracie Ministrze / nāmawiāc nā to /
abyś się był w tym obaczył / żeć Pan Chrystus v Jas-
nā s. Cā : 6. mowiac o Mānnie Żydowskiej / y o
chlebie ktory miał dāć / obiecał nam ten Sakramēt ciā-
łā y krwi swojej nāsłwistkēy : Ale widze żeś się bārzo o-
pārl nāsemu Doktorowi / niechac nā to zezwolić / aby
tu y słowkiem wāsę wieczerza wspomniāno. Jateż nie-
chcac być sporny / zezwalam nā to / że tam nā on czas
Pan Chrystus nie obiecowal wāsęy wieczerzy / ani miał
tego w pomyśleniu : Aieśli cie tam nie obiecowal / te-
dyś też nigdziey indziej / nie mamy inśey obietnicy / o tey
wieczerzy wāsęy. A dla lepszey prawności przyp. się twoie
słowa.

[Nie jest to prawna / żeby tā obietnicā miała co do sō-
funktu wieczerzy Pāńskiey / żeby nia ktora osoba Sakra-
mentu zalecona była / boby inż sobie Chrystus prawo
dał / żeby niemogł kubiā blogosławić y dāwac / ā pogoto-
wui y Kościół nigdyby niemogł podedwieńā osobāmi die-
spensowāć.] Coć twoie słowkāsā / zrozrywā bārzo
substelnā / przeciwko ktorey iā nie niechce mowić : A
wśakże bārzo watpie / aby ktora babā we Zborze tak głu-
pā była / ktora by nā te rozrywke twoie zezwoliłā / zwłā-
żecā kiedy mowis : [boby inż Chrystus sobie prawo dał.]
Ażā Pan Chrystus może sobie prawo dāć / żeby rzeczy nie-
uczynit różnymi sposoby / iako mu się podobā. Pan Chry-
stus rzekł : Kto się nie okrzyć nie wnidzie do Królestwa nie-

prawo nā
pānā Chry-
stusā stāno-
wi.

bieſkiego: to ty rzeczeſz/ że Pan Chryſtus ſobie prawo dał/ że niemoże nikogo bez wody zbawić: niewiem żaday te Queſtya ſwoim zborowym: ieſlić na nie zezwola/ dobrą twoją. Nnie ſie przedaie y kaſka nie podobą: boć Pan Chryſtus mogł dać y pod iedną/ mogł y podedwieńm/ prawą żadnego niemoże mu niſt opifać. Aleſliż wy tak chcecie przy wáſey wieczerzy prawo ná Pána Chryſtusa ſtánowić/ wam to wolno. Tam ſie tego Rátholikom nie godzi. Przetoż tak mowiemy iſ Pan Jezus Chryſtus raczył nam Rátholikom obiecać/ do uſywánia ciáto y krew ſwoie náſwietſa/ ná ten czas kiedy z żydami o Mánnie mowiac/ inſy chleb miáſto Mánnny obiecowal/ iáko Jan 6. opifuie cap: 6. Niewiem kto tego Panu Chryſtusowi zabroni: poſłuchaymy ciebie.

Melchisedech
ná Chryſtus
ſá przekłáda

[Obietnica Pánſka niemoże zágaſić tájemnice porzadku Melchisedechowego/ ktory ieſt od wieku przeznaczo-ny.] Owo ty przedaie Melchisedecha ná Pána Chryſtusa wſadzaiſ: tylko ty ſam chceſ być ieſzcze ná Melchisedecha/ dáiac wodę miáſto winá. Pytam ſe cie/ kóž to go ma wykládać: Nnie ſie zda iſ to ſłuſnieyſa/ aby Pan Chryſtus porzadek Melchisedechow wykládał y objaſniał/ iákieby miáto być uſywánie oſiáry Melchisedechowej: niſby miał Melchisedech Pána Chryſtusa wczýć y wykládać. Mędrſy znáć v ciebie Melchisedech niſ Pan Chryſtus. O ſproſny baydku/ nie ieſtci to zágaſić / ále ieſt wytożyć y náuczyć / iákoſmy mieli uſywać tey iego oſiáry: co wezyni v Janá 6. cap 6. gdzie obiecuie dáwac pod iedną oſobą.

Chryſtus
ciáto ſwoie
obtecal dáć.

[Tierzełt Pan: To co ia dam pod oſobą chlebá/ ciáto moje będzie/ ám teſz powiedział: chleb ktory ia dam przy wieczerzy moiey/ ciáto moje będzie. Ale przykládaiac Copulatiuam Coniunctionem rzekł: Et panis, R chleb ktory ia dam/ ciáto moje ieſt/ ktory ia dam za żywcet ſwiátá.] Czegoż ci niedoſtáie? Oto maſ iáſne ſłowo/ Chleb ktory ia dam/ ciáto moje ieſt: tu Chryſtus obiecowal dáć do iedzenia chleb

chleb/ ktory miał być ciátem iego / pytam cie ábo z iſcił co obiecal ábo nie: ieſli z iſcił/ tedyſ: nie czytamy aby gdzie indziej chleb názwat ciátem/ tylko ná wieczerzy/ toć tedy ná wieczerzy dáć/ ciáto do pożywánia obiecowal: y táme pod oſobą chlebá dał ciáto/ kiedy rzekł: Jedźcie. To ieſt ciáto moje. A iſby niemial z iſcić co obiecal/ o tym áni ſie pomyſlić godzi. A za to rzeczy nie ſa pewne: nie ta tu nie widze niepewnego. A wſdy ty powiádaſ/ niewiem o iákim ſkle ſárbowanym co go Moſkwie przedaia. O Szálbierzju tyáſam iákim kupcem/ ktory nie Moſkwie/ ále Litwie przedaieſ/ iáda ſłáne ſwierciadka/ zá drogic kleynoty: Ale ich wſdy nigdziey nie przedaſ iedno zborowym twoim/ iáto nie mądrym kupcom.

Minister
kto przedaie

[Gdyby ta obietnica tak miała być rozumiana/ tedyby nie przy oſtáteczney wieczerzy/ ále po ſmartwych wſtaniu w Emaus/ miáto być wiſzezenie tey obietnice.] A przy wieczerzy oſtáteczney/ y w Emaus było wiſzezenie tey obietnice: bo y ná wieczerzy dał ciáto ſwoie/ y w Emaus tákſe. A iſ ná wieczerzy przydał drugą oſobá/ to nie nie wymuie obietnicy/ bo on ſobie ſwoia obietnica nie zá- mierzył/ wiecey nie dáwac iedno co obiecal: ále y to wczýnił co obiecal y co wiecey. A myſ teſz nie zámierzámy Pánu Chryſtusowi/ co miał dáć/ ále to wkázuemy/ iſ on o- biecuiać uſywánie ciáta y krew ſwoiey/ pómienia tylko iedne oſobą/ wczac náſ że doſýć ieſt/ iedną oſobą do tego aby kto pożywał/ ciáta y krew Pána Chryſtusowey. O wyklády wáſych Zuffycow y Poſkich Miniſtrow nie trwamy/ ſchowaycie ſie z nami/ bo nie ſa z piſiná 6. ále z mo- ſgu wáſego wziate.

Gdzie ſtáł
obietnice ie-
dnej oſoby.

[Cáietan iáſnie doſýć okázuie/ że tu ná tym mieyſcu to podobieñſtwie tájemnym/ Chryſtus Pán nie mowi ni- oczym/ iedno o duchownym uſywaniu.] A za Cáietan ieſt piſmo ſwiáte: báwey Miniſtrá/ inſz mi piſiná 6. nie ſtáie/ bterze ſobie ná pomoc Cáietaná: Tlic z tego brácie Miniſtrze/ o piſmo nam rzecz idzie nie o Cáietaná/ ále y

Aneas Syluius tu nie nie pomoże / bo my też mamy inſe Doktorzy po ſobie / ale teraz nie mowimy o Doktorach / muſiſz ſkad inąd zacząć.

p. Chryſtus
wina nie o-
biecował.

Tymot. 6.

[Oto ia odpowiem: Nie na tym choćiaż Pan Chryſtus ani winą / ani kielichą nie wspomina / pominął nie tylko iedzenie płci ſwey / ale też y pićie krowie ſwoſey przypomina] A rozum twoy dziwny y ſłowa dziwnieyſze: A gdzież tak piſmo ſwiete mowi: Jedzenie płci Chryſtu, o wey: A nie oneż te *prophane uocum nouitates*, ktorych ſie A poſtoł Tymotheuſowi ſtrzedz każe: Ale dorzeczy Jakoż ſie tożym zgodzi / coſ dopiuczeko był powiedział folio 37. że tu na tym mieyſcu Pan nie mowi ni o czym inſym / ie dno o duchownym używaniu / a o tych ſprawach ktore ſa ſczyrze duchowne: A teraz zaś powiadaſz / że ciato y krowo znaćia chleby y wino / iakoż te ſprawy ſa ſczyrze duchowne: a mnieſz ſie lepać zdadza być cielesne: chyba żebyś ty wezborze chleby y wino duchowne iadał y piał / tego nie wiem. Druga rkaż y to w piſmie ſ. aby krowo znaćia: i ta wino / y ciato chleby / kedyś to wyczytał: dziwna ty ia: Kaś maſz Biblia / co ſie z drugimi nie zgadza. A moiaż ſie Biblia tak po proſtu powiada: Kto pożywa ciata moiego y pićie krowe moie / ma żywot wieczny. To tu niemam nic o chlebie y o winie. Ale ciato y krow ia rozumiem Chryſtuſa całego / cżłowieczeńſtwa Chryſtuſowe / bo ſie ſam tak wyklada: Kto pożywa mnie / będzie żyw dla mnie. A iednoż to / ieſć ciato Chryſtuſowe / y pić krow iego / co też iednym ſłowem mowimy pożywać Chryſtuſa. Przetoż choćia tu przypomina pićie krowie y iedzenie ciata / tedy przedſie niemożesz tego o winie wykladać. A twoie farbowanie fałſzywe nie tobie nie pomaga.

Ciato y krow
znaćia Chry-
ſtuſa.

pod iedną o-
ſobą chleba
pićiemy krow

[Obiecował ſie X. Grodzicki pokazac przykłądu tego że krowie Bożey / żeby miała być iedzoną.] A coſciżec / iedno iſz nieprawde mowiſz / boć on tego nie obiecował. Ale obiecował pokazac przykłądu nie krowie Bożey / ale krowie bydleczy / ſoſci y mleka y innych / że dobrze mowie-

my / iſz

my / iſz pod iedną oſobą pićiemy krow Boża. A to wſyſtko ſeroko pokazał z piſma ſ. coſ y ty ſam piſmieniem twoim potwierdził / iako to każdy obaczyc może.

[Pſalm 88. wiſyſz ieden tylko wykladać / a wiſy ro-
nim wkażat abo nieſczyroſć abo niemiętnoſć.] To
nowina że ty ieſze Doktorą będziesz wczyt: A coż to wiſy
za niemiętnoſć: że Auguſty ſ. wyklada ſoſć ducho-
wnie o niezgodzie / a X. Grodzicki wedłu litery wtaſnie
iako Ewangel ſłowie wypisuią / y toż będzie niemię-
tnoſć y nieſczyroſć: o niemoſtydliwy niemtu / y ieſze nie
wieſz co to *ſenſus literalis* y *myſticus*, ba naucz ſie chłopie
Ministrze / a tego głupſtwa na ſie nie wyiawiaj. Inſych
twoich Dneſtyi mieſać niechce / iako ty w archole czyniſz.

[Jeſli taki miał być ſafunek Sakramentu / iakie by-
to podanie Mianny na puſzczy / na praſno Chryſtus ieſt
rzeczonym / Kapłanem wiecznym / wedle porządku Mel-
chiſedechowego. Głupie ſobie w tey mierze począł.]
Płaci ty bracie Miniſtrze przed czaſem oſkaleciſz / aboć ſie
kłamka w teb wraziła / bo iuż poczynaiſz bluźnić. Co mo-
wiſz: Głupie ſobie Chryſtus począł: dla czegoż: że ſie to-
bie głowa każy. O niemoſtydliwy niemtu: Aza nie. było o-
ym Sakramencie inſych figur okrom Melchiſedecha:
Wſakes y ſam przed tym zeznał folio 38. że Mianna ieſt
figura tego Sakramentu / względem ſtuctu ſwego / y mo-
wiſz folio 11. Mianna ſigurowała w ſobie te wſyſtkie do-
brá / ktore bierzemy iako lekarſtwa przeciwko grzechowi
w tym Sakramencie. Coć twoie ſłowa: ktoryches ty pre-
dło zapamiętał. A tak wedłu ciebie / taki miał być ſafu-
nek Sakramentu / iakie było podanie Mianny na puſzczy:
A toć ſie nie kapłańſtwa Melchiſedechowemu nie ſprze-
wia: Jedno jeſz ty ſam głupi / y Bog cie ia wnie ſlepotą
karze / iako bluźnierce niemoſtydliwego.

[Aleſmy wyſſey troche wspomnieli / że Pan dawał z
mleka Mianne / weſpoſet z roſa.] Aleſmy też tobie o-
powiedzieli / że choćia Mianna padała z roſa / wſatże nie

iedla

ſoſć co zna-
czy.

Minister ſa-
leie.

Mianna zna-
da ſie z Mel-
chiſedechem.

Mianna z ro-
ſa.

iedli żydzi rosy ani pili/ tylko Mianne bez rosy zbierali y
iedli: bo tak im mówił Mojżesz: Ten jest chleb który
wam dał Pan kużywaniu. Orosie nie takiego nie
mowi. Orosz ty postaremu plotka.

[Jesliż wy nie patrząc na figurę Mianne / nie pod
iedną ale podedwoma / nietylko w dni powszednie / ale też
y w niedziele ofiarowanie / czemu ludzie przymusiacie / aby
zapomniawszy kaptanstwa Melchisedechowego / wstawo
stározakonných násladowali.] Aza też Melchisedech nie
stározakonný: nie wieś co mówiś. A ia ciebie twymi slo
wy chlustać bede: Mianna (takeś mówi folio 23.) jest
figura tego Sakramentu względem skutku / co nie wzglę
dem ofiary. A tak ty nie przystosuj Mianne do ofiary / ale
do używania y skutku / boć ono żadam / Mendacem oportet esse
memorem.

[Nád to ieszcze wode z opoki plynaca przydać raczyt:
Bo Paweł s. nie strąsy tym liczmanem / ale niewymie
niając liczby prosto powiada: A pili z opoki za nimi idac
cey / aby wkażat że poki iedli Mianne / poty też pili y napoy
duchowny.] Azdrayco także to pismo wykładaia: Aza
tak mówi Paweł s. A pili z poki za nimi idacey: Moia
żasie Biblia tak ma: A pili z duchowney / za nimi idacey
opoki / a opoka był Chrystus. Czemużes ty zamilczat tych
słow / czyli kámienna opoka za żydami po puszczy chodziła:
aza tu iasnie nie wkażuie / że ta opoka znaczyła Chrystusa /
ktory za nimi szedł y zniegopili / ale w samey figurze. Owo
lepał [Poki iedli Mianne poty też pili napoy duchow
ny.] Czemu przydaies do Pawła s. Nie tak mówi
Paweł s. ale tylko wspomina to co napisał Mojżesz / a ten
ci powiada / że tylko na ten czas pili napoy duchowny /
kiedy sie opoka otworzyła / inszych czasów pili insza wode /
któž tu lepiej wykłada Pawła s. Niechceś ty liczmanem
liczyć / wolisz bez liczby nieprawde mówić. Orosz s. Paweł
tak wykłada: Że ona opoka była figura Chrystusa / ktoreo
żydowie pili duchownie / w samey figurze: ystad niż do

wodziemy

Mianna figu
ra skutku nie
ofiary.

Minister fa
ktu pismo.

Opoka na
puszczy co
znaczyła.

Woda figu
ra iedney o
soby.

wodziemy iedney osoby / bo ta woda była dana bez insep
go pokarmu sama tylko / i takomci uż powiedział przed
tym. A choćiać Paweł s. znacza I. Cor. 10. Mianne y wo
da: wkażte te figury sa rozne / y roznych czasów y osobno
ich używano. Mianne dano na puszczy Syn. Exod. 16. A
woda na puszczy Ráphidim / Exod. 17. Dla tegoć Pan /
przystosuiac Mianne do tego Sakramentu / nie wspomie
na wody / y tamże rozmnożył chleb / a wody nie rozmnożył.

[Snadzyby księża nie tak grzeszyli / gdyby sami żadney
osoby po ofiercie swej nie używali. Bo nie czytamy aby
Melchisedech sam miał bez Abraháma chleb y wino zjeść /
abo wypić.] A uż ty grzechy będziesz rozdawał: A my
też nie czytamy aby Melchisedech dał Abrahámowi chleb
y wino kużywaniu / bo tego w piśmie s. nie masz: toć
wy też nie zgrzeszyście / kiedy żadney używać nie będziecie.
Abo wkaż kiedy to w Biblii / że Melchisedech dał poży
wać oney ofiary: w moiej tego niemasz / a wždy ty twier
dzisz / przeczytaj lepiej profezie / a nie matay.

[Czemuż po w niebowstąpieniu Pánstkim / tylko kilka
set lat ostatecznych w Kościele Rzymstkim / iedney osoby u
żywianie sie wynurzyło.] Znać żeś wielkim nieukiem
w historyách Kościelnych / czytaj iedno nientu księgi
nasze / nauczysz sie iż nie było żadnego wieku po Pánu Chri
stusie / ktoregoby nie używano pod iedną: ieszcze nie było
słychać o Concilium Constantińskim / kiedy dobrze przed
tym był powszechny zwyczaj. Nie dziwuie sie że o tym
nie wieś / boś vbogi w Bibliotece / przeto nie wiele czy
taś / tylko coś sie śni to pleciesz.

[Jesli zechcemy stosować iedno z drugim / a liczyć be
dziemy wiele razy Chrystus Pan chleb wspomniat / wzglę
dem człowieczeństwa swego / znajdziemy to / że wiecey
Pan wspomina o napoiu niż o chlebie.] Wierasz sie
też ty nauczył liczmanami kłásć: dobrze / spróbuietwoiey
rachuby. A wieśże ty o co grą idzie: zda mi sie nie rozu
miesz: bo ponieważ wy liczyście / iż czterzy razy Pan wspo

Ł

mina

Minister
grzechy roz
daje.

Używante
iedney osoby
tak dawno.

Liczman
kłásze.

mina krew / y dowodzić że stał się trzebą żywać po dwóch: tedy też to żądano: że Pan Chrystus mówił u Janá 6. cap. 6. o Mianie nie cztery ale dziesięć kroc / tylko samego chleba wzmiankę czynił / gdy samego siebie zowie chlebem: co się rozumie tak względem Bóstwa i ciała y człowieczeństwa: A ty wmyślając licząc / mówisz o chlebie tylko względem człowieczeństwa / nie wmyślaj bracie Ministrze / bo się tu teraz mówi o chlebie Chrystusie / który jest Bog y człowiek: a tak te wszystkie razy li cząc / jest ich dziesięć / kiedy się Pan Chrystus zowie chlebem. A wy y jednego razu nie pokazacie / aby się tenże nazwał winem albo kukiem. Skąd dacie znać że Chrystus / jest zupełny pod jedną osobą chleba nieżywota i winą. O coż nie tylko trzy iakoś ty chciał / ale dziesięć razy pokazać / kiedy się Pan Chrystus zowie chlebem: a twój rachuba fałszywa.

[Pan naprzód dysputować raczy / o Bóstwie gdy mówi: Ja jestem chleb żywota / a nie mówił tych słów o ciele swoim / aż kiedy na ostatku prawie rzekł: chleb który ja dam ciało moje jest.] Jeszcze się nie doczytał: dysputuje o Bóstwie / y zaraz o człowieczeństwie / bo przydaje często / ja jestem chleb żywy którym z nieba zstąpił: a nie mógłci mówić / że z nieba zstąpił względem samego Bóstwa / boć Bog wszędzie jest: ale zstąpił z nieba / kiedy będąc Bogiem y Panem niebieskim zstąpił się człowiekiem: o coż tu mówi y o Bóstwie y o człowieczeństwie.

[My wiemy że Chrystus Pan wcielił się / nie z nieba zstąpił / ale z żywota Pamiętnego: A tak Mianem też Bóstwem Syna Bożego względem początku stosować będziemy.] Tożes gruby Minister: Boć y my coś wiemy / ale też to wiemy że Syn Boży / nie inaczej z nieba zstąpił / jedno kiedy się ciałem z matki narodził. A tak Mianem też y z Bóstwem y z człowieczeństwem stosować mamy: bo chleb ten Syna Bożego dwie rzeczy ma / pierwsza iż niebieski jest / a toć jest Bóstwo / druga że z nieba zstąpił /

Christus i
to chlebem
żywym.

Jako i nte-
ba zstąpił.

ba zstąpił / a toć w człowieczeństwie / przeto ten chleb o którym Pan mówi / jest Bóstwo z człowieczeństwem.

[Tylko raz directly Pan chlebem ciało swe nazywa / gdy rzekł: Chleb który ja wam dam ciało moje jest.] Ale dziesięć kroc samego siebie chlebem zowie / gdzie y ciało y krew y Bóstwo swoje zamyka: y pewnie nie zważył siebie samego chlebem / kiedyby człowieczeństwo jego z Bóstwem / nie było chlebem. Dla tego też y powtarza: Kto pożywa Ciało mego / y pije krew moją / ma żywot wieczny: że już przedtym powiedział / iż y człowieczeństwo jego wedle ciała y krwi / jest chlebem. A tak stracił na twoim rachunku.

[Zusszyte w prośbie swej / cztery razy / gdzie ciało ze krwią mieni / natychmiast pokaza.] A tym prośbą twój mądrość nie pomoże: Albo nie pamiętaś / że teraz mówimy o osobach Melchisedechowych / bo się ty wszystko osób napieraś: otóż ci tu pokazuje / że kiedy wspomina ciało y krew / nie mówi o innej osobie tylko o chlebie / ponieważ ciało swoje dziesięć kroc nazwał chlebem; o winie tu ani wzmianki nie ma. A tak gdy mówi: Ciało mego pożywać y krew pić / rozumie samego Chrystusa / który ma ac ciało y krew / zowie się chlebem: co tak sam wyłożył: Kto mnie pożywa / będzie żyw dla mnie: Kto pożywa tego chleba / będzie żyw na wieki.

[Sakrament nie wszystkich zbawia / widzimy zarówno umierających / tak Mianem iako y Eucharistia pożywiających.] A tego jeszcze nie wiesz: wierząc nie widział głupszego Ministra: Żarówność umierania / ale w tym jest nierówność / że ona Mianem choć była dana dla zachowania tego żywota doczesnego / wskazuje od śmierci wybawienie nie mogła: ale kto Eucharistia pożywa / aż do doczesnie umrze / wskazuje mocą iey będzie wstrzeżony do żywota wiecznego. A toć Pan rzekł u Janá w 6. Oycowie waszy pożywali Mianem y pomarli / Kto pożywa tego chleba / żyw będzie na wieki. A już będzie wiedział: prośbę pamiętać.

Christus zowie się chlebem dzie: 10 kroc.

Ciało y krew Chrystusowa jest Christus

Cyryll. lib. 4. cap. 10.

mina krew / y dowodzącie stad że trzeba żywać po dwiemá: tedy też to żądano: że Pan Chrystus mowiąc v Janá s. cap: 6. o Mánne nie cztery ále dziesięć kroć / tylko samego chleba wzmiánkę czynił / gdy samego siebie zowie chlebem: co się rozumie tak względem Bóstwa iá: ko y człowieczeństwa: A ty vmykając licząc / mówisz o chlebie tylko względem człowieczeństwa / nie vmykaj brácie Ministrze / bo się tu teraz mówi o chlebie Chrystusie / który jest Bog y człowiek: á tak te wszystkie rázy licząc / jest ich dziesięć / tedy się Pan Chrystus zowie chlebem. A wy y iednego rázu nie pokáżecie / aby się tenże nazwał winem ábo kubkiem. Skąd dacie znáć że Chrystus / jest zupełny pod iedną osobą chleba nie pożywając winá. Cóż nietylko trzy iákoś ty chciał / ále dziesięć rázy pokáżemy / tedy się Pan Chrystus zowie chlebem: á tworząc rachuba fałszywą.

[Pan naprzód dysputowác raczy / o Bóstwie gdy mówi: Ja jestem chleb żywotá / á nie mówił tych słow o étele swoim / áż kiedy ná ostatku práwie rzekł: chleb który iá dam éiáto moje jest.] Jeszcześ się nie doczytał: dysputując o Bóstwie / y zaraz o człowieczeństwie / bo przydacie często / iá jestem chleb żywy którym z niebá zstąpił: á niemogłci mówić / że z niebá zstąpił względem samego Bóstwa / boć Bog wszędzie jest: ále zstąpił z niebá / kiedy będąc Bogiem y Pánem niebieskim zstąpił się człowiekiem: o toż tu mówi y o Bóstwie y o człowieczeństwie.

[My wiemy że Chrystus Pan wedłuk éiáta / nie z niebá zstąpił / ále z żywotá Pámięńskiego: A tak Mánne też Bóstwem Syná Bożego względem pocztaku stósować będziemy.] Tożes gruby Minister: Boć y my coż wiemy / ále też to wiemy że Syn Boży / nie inaczej z niebá zstąpił / iedno kiedy się człowiekiem z mátki narodził. A tak Mánne ta y z Bóstwem y z człowieczeństwem stósować mamy: bo chleb ten Syná Bożego dwie rzeczy ma / pierwsza iá niebieska jest / á tć jest Bóstwo / druga ze z niebá zstąpił /

Christus fál-
to chlebem
żywym.

Jáko z nie-
bá zstąpił.

bá zstąpił / á tć w człowieczeństwie / przeto ten chleb o którym Pan mówi / jest Bóstwo z człowieczeństwem.

[Tylko raz directé Pan chlebem éiáto siwe nazywa / gdy rzekł: Chleb którym iá wam dam éiáto moje jest.] Ale dziesięć kroć samego siebie chlebem zowie / gdzie y éiáto y krew y Bóstwo siwoe zamyka: y pewnie nie zwałby siebie samego chlebem / kiedyby człowieczeństwo iego z Bóstwem / nie było chlebem. Dla tegoć też y powtarza: Kto pożywa Ciałá moiego / y pije krew moie / ma żywot wieczny: że iuż przedtym powiedział / iż y człowieczeństwo iego wedle éiáta y krwi / jest chlebem. A tak stráćites ná twoim rachunku.

[Gussyte w prostocie siwey / cztery rázy / gdzie éiáto ze krwi mieni / nátychmiast pokáza.] A tym prostákom tworiá mądrość nie pomoże: Albo nie pámietaś / że teraz mowiemy o osobach Melchisedechowych / bo się ty wszystko osób nápieraś: otóże tu pokázua / że kiedy wspomina éiáto y krew / nie mówi o insey osobie tylko o chlebie / poniewáz éiáto siwoe dziesięć kroć nazwał chlebem; o winie tu áni wzmiánki niemáś. A tak gdy mówi: Ciałá mego pożywác y krew pić / rozumie samego Chrystusa / który má ac éiáto y krew / zowie się chlebem: co tak sam wyłożył; Kto mnie pożywa / będzie żyw dla mnie: Kto pożywa tego chleba / będzie żyw ná wieki.

[Sakrament nie wszystkich zbawia / widzimy záro-
rownó vmieráacych / tak Mánne iáko y Eucharistia poży-
wáacych.] A tego ieszcze niemięś: wierámci nie
widziat głupszego Ministra: Zárownóć vmieráia / ále w
tym jest nierownóć / że oná Mánna choć bytá daná dla
zbáhowánia tego żywotá doczesnego / wśátkze od śmierci
wybáwicie nie moglá: ále kto Eucharistiey pożywa / ácz do-
czesnie vmrze / wśátkze móci iey będzie wstrześiony do ży-
wotá wiecznego. A tć Pan rzekł v Janá w 6. Oycowię
wáśy pożywali Mánny y pomárli / Kto pożywa tego chle-
bá / żyw będzie ná wieki. A iuż będzieś wiedziat: prosie
pámiętajcie.

Christus zowie się chle-
bem dziesięć
kroć.

Ciałó y krew
Christusow
jest Christus

Cyryll. lib. 4.
cap. 10.

Minister
sezwała.

[A tak iako chcecie ten rozdział rozumieć / jeśli o urządzie samej osoby Syna Bożego / jeśli też o Sakramentalnym używaniu.] Chwała Bogu żeś się dał namowić. A my ten rozdział rozumiemy częścią o samej osobie Syna Bożego; Caetan lepał y Aneas Syluius łatwie się zgodza z nami: Częścią też rozumiemy o sakramentalnym y używaniu Sakramentalnym / czegoś ty nie mógł wszystka swoja mądrość zaprzec. Toć tak było lepiej dawno zgoda / a główtę swoję nie kłopotać.

Duch obży-
wia w ciele
pod osoba
chleba.

Ciało y chleb
nie jest.

Folio 51. [Pan Chrystus mówi: Ciało moje nie jest / ale Duch jest który obżywia. Gdzie Athanasius przez Duchą Bóstwo rozumie / które nie ma początku z Panny / ale z Boga. A przeto go chlebem który z nieba zstąpił nazywa. Cóż prosisz nieba zstąpiło? Paweł s. powiada że ten jest który zstąpił na tę misłość ziemską / który y do nieba wstąpił. Pan z nieba jest Chrystus według Bóstwa.] Toć zaś nie nowina? A i am rozumiem że to już koniec: Tuż tedy idźmy dalej. Ciało powiadaś nie jest; dobrze / ale jeśli ciało / tedy y chleb daleko więcej nie jest. Cóż na tym? Duch jest powiadaś który obżywia: tak jest / nie ciało / ale też ani chleb / tylko Duch jest który obżywia. Przez Duchą mówisz / Athanasius Bóstwo rozumie / niech tak będzie. Pan z nieba jest Jezus Chrystus według Bóstwa / y to prawda. Cóż dalej? nie domawiaś coś chęć / coś podobno chęć rzec: Bóstwo obżywia: Ergo ciała nie trzeba. A i a też rzekł: Bóstwo jest Duch który obżywia / Ergo chleba nie trzeba. A tak iako ty odrzuciś ciało / odrzuci też y chleb / a jeśli nie odrzuciś ciała ani chleba / musisz mu przydać Bóstwo które obżywia: a tak pod osoba chleba z ciałem musisz przyznać Bóstwo. O ślepy Ministrze / a widziś że przeciw sobie mówisz? widziś do czego ludzie przywodzisz? oto jeśli ciało odrzuciś / odrzuciś y chleb / jeśli przyjmiesz ciało / przyjmiesz z nim y Bóstwo: ponieważ Duch jest który obżywia. My nie będziemy tak głupi iako ty / bo wiemy

iż iako

iż iako ciało nie jest tak y chleb / ale Duch / który pod osoba chleba w ciele będzie / nas Bóstwem swoim nas świętym obżywia. Tenże Chrystus obżywiał y Oycę święte Patriarchy y Proroki ale w samych figurach / iako mówi Apostoł s. *Omnia in figura contingebant illis*. A tak dobrze Pan Chrystus skutki przypisuje jednej osobie mówiac: Kto pożywa chleba tego / żyć będzie na wieki. Bo pod osoba chleba / jest ciało / a z ciałem jest Bóstwo które obżywia: toć podobno trudna na cie łacina / ale pewnie prawdziwa:

[Jedną za tym nie idźcie / aby na ten czas gdy Syn Boży rzekł: Chleb który ja dam ciało moje jest / albo / jeśli kto pożywa ciała tego / żyć będzie na wieki: przez chleb aby się tylko jedna osoba miała rozumieć / ponieważ może być Synechdoche zawarcie y drugiey osoby.] Jeszcze cię mam y Grammatiki uczyć: y to moia niewola s. b. nie wiem dla czego byś tu miał czynić Synechdoche, powiedz y któregoś to Doktorą wyczytał / który tak wyklada: czyli tak się sam domyślasz / dla czego? Jeśli dla tego iż do łożenia trzeba napoiu / słaby to twój domysł: bo może P. Chrystus nakarmić samym chlebem nie dając pić / iako uczynił onym ludziom na puszczy y Jan s. cap. 6. A do tego ten pokarm nie jest dla cielesnego pośilenia / ale dla duchownego / w którym niemają żadney rozności między jedzeniem a pićiem / iako sam wyznawał Folio 51. Jeśli dla tego przez chleb rozumiesz y wino / iż oboi materia przynależy do Sakramentu / y to też nieprawny twój domysł. bo acz obiedwie osobie gdy wespół są złożone czynią jeden Sakrament: wszakże tego nie trzeba aby zawżdy złożone były / ponieważ każda z nich osoba sama przez się jest Sakramentem / nie jeden / ale dwa na ten czas kiedy roznie bywają sakrowane: bo każda ma swoje materia / forme / poświęcanie / y jedna do drugiey nie jest przywiązana. A tak nie może być Synechdoche, gdyż każda z osobną Sakramentem być może. Dla tego Paweł s. kiedy chce obiedwie

Synechdo-
che.

Chrystus mo-
je nakarmić
y napoić chle-
bem.

Osoba jedna
jest zupeł-
nym Sakra-
mentem.

3

osobie

osobie op: śać/ obiedwie też swym imieniem wspomina 1. Cor. 10. Chleb który łamiemy/ kielich który błogosławie-
my: przyczyna jest iż jedná osoba drugiey nie znaczy: a
przeto y Synchodoche w osobách Sakramentalnych być nie
może. Jesliż temu nie wierzyś/ dayże się kiedy do Szkoty
aż się Grammatyki nauczysz.

pamiętka
śmierci pań-
skiej w ied-
nej osobie.

[Ale w Sakramentalnym tak posługowaniu/ iako y
pożywaniu/ dla pewnych przyczyn/ Rastanstwo Mel-
chisedechowe infym hasłem iedzenie/ a infym napój ob-
wieścić iac/ śmierć swoje podać.] Ale Pan Christus
wcy/ iż oboiá rzecz y iedzenie y pićie/ iednym hasłem
Melchisedechowym/ obwieścić iac śmierć Pańską/ zám-
kmona być może/ kiedy mówi: Chleb który ja dam/ ciáto
moje jest za żywot świata. A przy ostateczney wieczerzy
dając ciáto swoje rzekł: To czynicie na pamiętkę moje.
Otóż pod iednym hasłem/ może być pamiętka śmierci
Pańskiej sprawowana.

pożywać y
wierzyć.

[Który powiedział: Kto pożywa tego chleba/ żyć
będzie na wieki: tenże żywot do wiary przywiązał mó-
wić pod przysięga: Amen/ Amen powiadam wam/ kto
wierzy w mnie ma żywot wieczny. Bo iesliż Pan Chris-
tus/ prawdziwie tenże skutek przypisuje iedzeniu/ który y
wierze/ prożno tu na tym miejscu zasadzać się o śafun-
ku. Bo pożywać y wierzyć/ iedná rzecz będzie.] Tak
co mądry Argument iako kiedybyś rzekł: Kto ma mądro-
ść zebrać nie będzie/ kto też ma pieniądze zebrać nie
będzie. To iedná rzecz mądrość y pieniądze: kto ma ied-
no już mu nie po drugim. Takie: kto wiele pićie miodu/
wpićie się/ kto też wiele winą wypićie/ wpićie się: To iedno/
miod y wino. Ale żebych z piśmą co przywiódł/ taki twój
Argument iako gdybych rzekł: Tenże który powiedział/
Kto pożywa tego chleba/ żyć będzie na wieki: tenże ży-
wot wieczny do chrztu przywiązał mówiac: Kto owie-
rzy a ochrzci się/ zbawion będzie. Jesliż tenże skutek przy-
pisuje iedzeniu który y Chrystusowi/ prożno się zasadzać
na iedzeniu

na iedzeniu. Bo pożywać a ochrzcić się iedná rzecz be-
dzie: odsyłam cię z tym Argumentem do twoich Zboro-
wych/ poradź się iako go masz rozumieć: pewnie że to iá-
dá babá lepiej może powiedzieć/ iż ieden skutek może się
do wielu przyczyn roznych śbiagać.

[Jesli tłumaczów starożytnych náśladować praw-
dzwie zechcecie/ żywianie y manducacia/ ścielesnie roz-
umieiac/ przez ciáto Sakrament rozumieć musicie/ tak
iako Augustin pod czas czynił/ gdy Bapharnaitom gru-
bym nie samego ciáta Pańskiego/ ale Sakramentu wido-
mego iedzenie y pićie pozwala.] Bá toś teraz trąfił/
takci jest/ onychci my starożytnych tłumaczów náśladu-
jemy/ a osobliwie Augustina ś. y tak mówimy iż to po-
żywianie nasze jest Sakramentalne/ y tego potrzeba/ iako
mówi Augustin ś. aby ten Sakrament był widomie sprá-
wowany/ w śáfce y tego potrzeba/ aby był niewidomie ro-
zumiany. Takci my też rozumiemy/ y dla tego ó Caełana
nie trwamy/ że starożytnych Doktorów odstąpił/ widzi-
ś iakosmy powolni.

Doktorów
náśladujemy

[Winá y kubbá dla tego nie wspomina/ iż rzecz ma-
łoczyrże duchownym a nie Sakramentalnym pożywa-
niu.] Cóż to mówisz: więc ty onych starożytnych
tłumaczów nie słuchasz: tym gorzej/ że swoje bajki po-
wiadaś. Wiele innych/ ale osobliwie Augustin ś. wy-
stádał to o Sakramentalnymżywianiu/ iakos sam po-
wiedział: wnet zapamiętawszy się mówi/ że ty mówi-
sz o duchownym/ a nie o Sakramentalnymżywianiu/
wolemyć my trzymać z Augustinem ś. y powiada-
my że winá y kubbá dla tego nie wspomina/ iż ten Sa-
krament może być żywiany tylko pod osobá chleba. To
tak lepiej po staroświecku/ niż według wáśey nowotney
Ewangeliey.

Minister od-
stąpił do-
ktorów.

[Nie z tey miary śmiać się będzie/ iakobyśmy w
Pacierzu przez chleb Sakramentu nierozumieli/ ale że nie-
chcąc pozwolić/ aby się przez chleb druga osoba rozumieć
nie.

nie
nie.

nie miała.] Śmiešno wy Pana Boga odprawicie
widze/ a nie dziw/ bo y śmiešny Pácierz macie: ták że sie
y w Pácierzu zgodzić nie możecie: wy tu we Zborze iáko
powiádaš/ o chleb prośac/ prośicie też o Sákrament: A
Kálwin lepał zázauie w swoim Zborze prośić chleba
Sákramentálnego/ iestli nie wierzyš czytay *Instit. lib. 3.
cap. 20. § 44.* iestli go nie maš / przydźiś do mnie: a ták
inšy wy Pácierz macie/ inšy też wáś Kálwin. Druga
iešcze śmiešniejszy/ że wy to w Pácierzu przez chleb/ dru-
ga osobe Sákramentu rozumiecie: a wždy kiedy wam we-
dług pácierzá/ dáia iedne osobe chleba/ niechcecie rozumieć
że wam dáia wespółek druga osobe: ponieważ sie tedná
w drugiey zamyka/ iáko ty powiádaš. Pytam éia kiedy
Pan Chrystus ná ony pušczy kármít pieciorgiem chleba
ták wiele ludzi/ częstowałże tam według Pácierzá albo
nie: ták rozumiem że Pan Chrystus umiał dobrze Pácierz
a wždy nie dawał napoju tylko chleb: toć tedy y chleb
według Pácierza nie zázwyd potrzebuie osobno piéia. Za-
czym y to idzie/ że Pan Jezus może według Pácierzá/ dáć
iedne osobe tylko/ nie dáiac drugiey. Takéi my Pácierz
rozumiemy/ więc niewiem iestli wy chcecie nas nowego
Pácierzá vczyć:

[Wykład náš Pácierzá iest zdrowy/ y nie psuie my-
śli Pánstich/ ták gdy o éielešne iáko gdy o duchowne po-
zywienie prośiemy. Abowiem to fałš iest/ żeby kto miał
przyktádać do pismá/ który myśli pismá s. wedle pismá s.
obiašnia.] Stuchayże tedy cóć ná to Kálwin twoy
odpowiáda *Instit. lib. 3. cap. 20. § 44. Quod porro de pane su-
persubstantiali quidam philosophantur, mihi videtur Christi sententia
perperam convenire.* Otróz podług Kálwiná ty iestéš fał-
šerzem pismá s. bo to przydáieš co sie z myślá/ iáko po-
wiáda Kálwin/ Chrystusowa nie zgáda. A tu pátrzy moy
drogi Ministrze/ czegoś sie we Zborze wyuczyt/ że iešcze
y Pácierzá Kálwinowego nieumiesz: otoście do tego czá-
su bládzieli śpiewáiac one piošniczkę tymi słowy. Chleb

dušom

dušom tu obzywieniu/ nad podstátni mebiešni/ éiatom
záz tu pošileniu náš ten powšedni ziemšci. Ten Pa-
cierz wáś nie zgáda sie z Pácierzem Kálwinowym/ kto-
ry nie kázal prośić o ten chleb dušny nádpodstátni. O
fałšerze bezbožni iáko wy pismá wyktádać: ktróz wždy
s was myśli pismá s. wedle pismá s. obiašnia/ ty Minis-
trze czyli Kálwin: obádwa fałš mówicie/ bo tylko we-
dle myśli wášey/ wyktádać pismo iáko sie wam podoba.
A kiedy wam Bošciot Boży wyktáda pismo/ ták iáko go
zázwyd Doktorowie s. wyktádali/ pismá s. tákże pismem
s. obiašniáiac/ wrzešczyćie że do pismá przydáie/ gdyš
wy sami sny wáše záz pismo vdaćie. Lecz dawšy temu
pošoy/ prośe éia mądry Ministrze/ náuczyci sie lepiey Pa-
cierzá Kálwinowego/ a nie bádź ták swarliwy w rzeczách
iášnych. Trášei to tylko Pácierz Cáholiccki/ proši o du-
chowny chleb/ wam go nie trzebá/ bošcie y ták došyć
duchowni/ y duchownie sie kármicie.

Mówše dáley mašli co wiecey: iužei tu rzeczy nie stá-
ie/ bierzesh sie do czego inšego/ iákoś sie widzi: A ia stoia
przy tym com na przodku tey czwarty Obrony powie-
dziať: iž Pan Jezus Chrystus raczył nam Cáholicom/ o-
biecáć do vzywánia éiaty y krew swoje nášwietšia. v Ja-
ná s. cap. 6. y o ten kázal w Pácierzu prośić. A ty idź po-
wiedz Zborowym swoim/ że Pan Chrystus nigdy nie obie-
cował dáwać wášey Wieczery/ y owšem ániey wšpo-
mniať iednym słowkiem v Janá s. ná co y Papiežnicy
bárzo rádji mušieli zejwolić: wierze że éia nie láda vpo-
mineť od nich/ záz táká Obrona potka.

PIATA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA.

Ná Wieczery Ewángelickiey/ niemáš Ciáťá
y krewie Pána Chrystusowey, ále chleb iedzac
s wino

Niechca we-
dług pácier-
za vzywáć
Sákramen-
tu.

pan Jezus
umiał pác-
ierz y wedle
pácierza czę-
stował.

Chrzástow-
šci nieumie
Pácierzá
Kálwino-
wego.

Chrzástowšci
wygrať.

á wino piiac / wspominaia ná Pána / co
też może być y przy obiedzie.

Btem tej nadjecie moy zloty Ministrze / żeś sie miał
dać do tego przywieść / abyście ná Wieczerzy swo-
iey dawali toż biatko y krew Pána Chrystusa / które
niekiedy samże raczył dáwać Apostołom swoim / ná ostá-
tniey Wieczerzy : ále widze że mądrość twoia taka iest / że
woliś przestać ná lada chlebie y winie / albo też y wodzie /
niżbyś miał pożywać ciata y krwi Chrystusowey. Ja
też próżno sie mam o to kuścić / ponieważ Doktor náš nie
mógł cie ná to namowić / daleko mniey tego inszego wflu-
chasz. A tak nie bede sie ia stoba swárzył / zezwolaia to-
bie ná to co ty chcesz : lepiej ci nam w zgodzie świętey mie-
ścić : niechayże tak będzie / że ná wásey Wieczerzy nie
máš ciata y krwi Pána Chrystusowey : chlebem á winem
pod czas też y woda częstować / to wam przystoi / y ia
wierze iż tak iest / nie inaczej : A żeby twoim mądrym
dowodom nie uwierzył : Wszakże prosze namyśleć sie do-
brze / iestliście co ná tym frymarku wygrali : vždy póki-
ście byli w naszym Kościele / dawano wam ciato y krew
Pána Chrystusowa prawdziwie y istotnie ku pożywaniu
choć pod iedną osoba : á teraz we Zborze tylko chleba y
winá pożywacie : Zda mi sie że ktoś ná tym frymarku o-
trącił / á boday nie wy : á vždy sie swárzycie y zastawia-
cie o te osoby chleba y winá : które względem ciata y
krwi Chrystusowey nie nie sa : á gdy wam co lepszego da-
ia / odrzucacie : Jako sie wam widzi / kiedyście tak bárzo
madrzy / nie godniście lepszey Wieczerzy. Ale posłuchay-
my mądrości twoiey : Tak mówiś Folio 52.

[Ten który powiedział : Kto pożywa tego chleba /
żyć będzie ná wieki : Także y ten żywot wieczny przywia-
zał do wiary mówiac pod przysięga : Amen, Amen po-
wiadam wam / kto wierzy w mnie / ma żywot wieczny.
Jestliże tedy Pan Chrystus prawdziwie tenże skutek przy-

piłnie

piłnie iedzeniu który wierze / próżno sie tu zasadzacie o sa-
funktu. Bo pożywać á wierzyć iedna rzecz będzie.] A mó-
wity Chrzaśtowski cóż ci sie w głowie dzieie / rozumiejsz
wždy co mówisz : dam ci przykład : Przez chrzest mamy
żywot wieczny ; y przez wiara też mamy żywot wieczny /
á tak chrzest iest wiara : Cóż wždy za Argumentá tak ma-
dre : takżeście tam wszyscy we Zborze mądrzy że cie nikt
nie wspomniat kiedyś takowe głupstwa pisał. Toć inż te-
dy nie trzeba Sakramentow żadnych / nie trzeba Wiecze-
rzy / dosyć będzie ná wierze / tenże skutek iest wszystkich Sa-
kramentow / á tak iedno to będzie pożywać / krzyć sie y
wierzyć. A rozum gdzie głupi chłopi. Patrzą ślepy zwo-
dźcieli / dla takich argumentow wyrzuciliście krew y ciata
Chrystusowe z wieczerzy wásey. O niedzi zapamiętali
ludzie. Ale słuchaymy przednie co mówisz Folio 124.

[Pan mowiac : To czynicie ná pamiatke moie / dat-
znać / iż káieża nie zupełnego Chrystusa stworzyć / ále tylko
pamiatke śmierci Pánstey sprawować máia.] Kró-
tkis bárzo pamięci Ministrze / bá wspomni coś przedtym
mówił : Znasz nie tak powiadał / iż Pan Chrystus tymi
słowy : To czynicie / kazał czynić to co on sam czynił / to
iest błogosławić y dáwać mówiac : To iest ciato moie :
Toć to iest właśnie czynić / słowy Pánstimi chleb w ciato
przeistoczyć / mówiac : To iest ciato moie. A kiedyś mó-
wi Pan : To iest ciato / musi tam być / bo on nie mówi in-
naczej iedno iako iest : á iestli iest ciato / tedy iest y zupełny
Chrystus obecnie. A mówiac ná pamiatke moie / czyż iz to
mamy czynić ná pamiatke śmierci iego / bo tak s. Paweł
wykláda mowiac : 1. Cor. 10. Śmierć Pánsta będziecie o-
powiadać aż przyjdzie. A przeto pożywaiac ciata y
krwi / mamy to czynić ná pamiatke Pánstey śmierci /
ktorey inż niemáš / ále byta : á wszakże sam Pan iest w cie-
le swoim obecnie / choćia máki tylko iest pamiatka. A tak
gdy mówiś Folio 127. [Pamiatka śmierci iako nie
iest sama istotna śmiercia / tak ani iest samym istotnym

S 2

żywotem]

Wiara y
Wieczerza
iednov Mi-
nistrow.

Pamiatka
śmierci w
Sakramen-
cie.

Chrystus o-
becny w Sa-
kramencie.

Szymon
Ministr ow.

żywotem.] To barzo nie madrze mówisz/ bo pamięć
tę śmierci/ może być tedy jest istotny żywot: gdyż pier-
wey istota swoje potęga/ potym to pamięćka śmierci
nazywa. Jako choćas ty żywym jest/ może każdy przy-
tobież obecnym pamięćkę czynić/ oney twoiey przysięgi
któraś w Krakowie czynił/ y innych rzeczy któreś już prze-
żył. Także się naucz co to jest pamięćka śmierci Pana
Chrystusa: boć y my po CATHOLICKU pozrywamy ciała y krwie
Chrystusowe/ na pamięćkę śmierci przeszłej. Ale wy we
Zborze/ wszystko na pamięć odprawicie/ y Pana y śmierć
tylko wspomniacie/ nie radzi w sobie Pana obecnego y
żywego mieć.

Proroctwo
Pana Chri-
stusowe o
ciele swym.

[Pan gdy mówił: To jest ciało moje: to jest krew
moja/ swymi tajemnicami prorokował/ iż na Krzyżu/ cia-
ło jego/ miało być wydane/ a krew miała być na poświęce-
nie wylana.] A coż to za Consequentia, Pan prorokował/
że ciało jego miało być wydane: Ergo ciało jego nie było
na Wieczerzy: Aco odpowieś tedy iż rzekł/ że Pan pro-
rokował/ że toż ciało które dawał na Wieczerzy/ miało być
wydane na Krzyżu: Lecz nie o prorokowaniu teraz mó-
wiemy/ panie proroku/ ale o iedzeniu y pićiu/ y tak po-
wiadamy: To ciało które za nas miało być wydane/ y ta
krew która za nas miała być wylana/ dawał Pan Chri-
stus uczniom swoim/ mówiąc: Jedzcie to jest ciało które
za was dają: Pićcie to jest krew która za was wylewana:
A tak Apostołowie iedli y pili toż ciało y krew które za
nas P. Christus na Krzyżu wydał. Pytajcie się ty Zboro-
wych twoich/ iakie ciało Pan Christus na Krzyżu wydał/
y iaka krew wylał: niewiem iesli tak madrzy są/ żeby rze-
kli/ iż chleb y wino za nas Pan Christus na Krzyżu wy-
dał: a iesliście wy tak madrzy/ my w prostocie naszej
wierzymy/ że prawdziwe ciało y prawdziwa krew za nas
wydał/ y toż dawał na wieczerzy/ tegoż y teraz pozrywa-
my. Nie dwuuyście się tedy że my CATHOLICY/ nie chcąc
tak madrymi być z mozgu naszego/ trzymamy się piśmna ś.

ciała

Ciało y krew
Jaka.

ciała y krwie Chrystusowej pozrywając: dla tegoż też
nam mało na tym/ którakolwiek nam osoba dają/ bądź
jedną/ bądź dwie przyimujemy/ nam wszystko za jedno/
osób nie liczymy/ gdyż prawdziwe ciało y prawdziwa
krew mamy.

SZOSTA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA.

Wieczerzy Ewangelickiey nigdy Pan Chri-
stus nie roztążował: ale ią Zwingliusz
obiawienia iakiegoś Angiola
wymyślił.

Z Abano było Ministrom ta gadka/ aby pokazali te-
dy Pan Christus ich Wieczerza/ tak iako oni czynia-
li we dwu osobach chleba y winą/ roztążował stroić:
Wneczi nasz miły Chrystusowski wyrwał się/ chcąc to po-
kazać z Wieczerzy ostateczney Pana Chrystusowej/ obie-
cując dośyć uczynić na pytanie: aż ci kiedy do rzeczy przy-
stą/ mój Minister y słowka nie mógł pokazać gdzieby
iaki mandae był o ich Wieczerzy: na ostatku musiał wyznać
co prawda jest Folio 89. mówiąc: [Proźno nam
inem Zwingliuszowym wraga: Bo z wielkiej myśli po-
policie ludzkom uczonym o tym się sni/ o czym czuwać my-
śla: A gdy ocucac się począł/ tamże mu ten którego on
osoby nie widział (stróż pewnie dobry y święty iemu od
Boga dany) powiedział: czemu durmu nie wspomniś na
Baranka iż Baranek przyżyciem jest.] Toć są słowa
twoie madry Ministrze/ z których wiążemy/ krowam
te wasze wieczerza obiały: a wiody się ty smieś popio-
wać przed ludźmi iakimśi mandatem Pana Chrystusowym/
gdyż iako sam zeznawaś nie Christus/ ale Angiol iakiś
was tej Wieczerzy nauczył/ wskazuje niź o tym Angiele

Ben Zwin-
gliuszow.

§ 3

mówić

mówić bede/ przesiłuchamy ciebie/ co wy za przykazanie macie od Pana Chrystusa o tej Wieczerzy waszey.

Argument o
żywołach
Wieczerzy.

[Argument z przykładu. Tak tedy weźmy: Księża ta liczba żywoł Sakramentalny maia ludzjom wszystkim śafować/która y Chrystus przy Wieczerzy swey ostateczney Apostotom śafował. Ale Pan Chrystus nie ie-
dna ale dwiema osobami Apostotom śafował: przeto Księża ta liczba ludzjom wszystkim śafować maia. Wi-
dzisz iakoć nie zmrużemy oka. Ty jeśli masz co directe od-
powiadać.] A za to przykazanie Ministrze: bā two-
iāc to *sophistia*. Moglbymy y tego Argumentu nie przy-
mować/bo go w piśmie niemamy/iedno widze że iuż pisma
niestate wdaiesz się do *sophistey*, odpowiemy *directe*, ale jeśli
oka vmkniesz/ pewnie w nos wezmiesz. Stuchayże two-
iey *sophistey*, *Maior propositio est falsa*, to jest/ żeby Księża
ta liczba żywoł Sakramentalny mieli ludzjom wszystkim
śafować/która Pan Chrystus przy Wieczerzy śafował/
falsz to/oroć nam grā idzie. A Minister ztorey to toie to
sioie/iako za pewna twierdzi: probuy tego *sophistā*, gdzie
pismo/gdzie przykazanie Boże: *Minor też propositio*, także
falszywa/bo Pan Chrystus y iedna y dwiema śafował.
A tak y *conclusio* falszywa. A widzisz że *directe* bā prawie
tobie w oko/ aż ci się y nos kuczy. Bo także zamilkł że y
słowkiem iednym nie dowodzisz swego Argumentu/ nie
dowczytesz się znać *Dialektiki*: niewiesz że takiego wysydzia-
w Szkole/co nie umie swey rzeczy dowodzić. Moglbymy
ci iā też tobie takichże Argumentow/ z przykładu Pānście-
go nāczynić/ aleś iā niechce argumentować/ ty dowodz
twego jeśli vmiesz: wszākże dla ciebie przydam ieszcze.
Twōy Argument z przykładu jeśli ważny jest/ musisz też
to przyznāć/ że cokolwiek Chrystus uczynił/ tośmy po-
winni czynić. Nie miewyż ty Chrzastowski żony/ ani ro-
ley/ ani domu/ bo y Chrystus nie miał: nie nos mieśkā
szoba/ ale miewy Judasā takiego zdrayce/ktory za toba
pōcy nōsić bedzie aż cię żydom przeda: a że od Wieczerzy

nie

nie odstapie/ postanow też ty Wieczera iako Chrystus po-
stałowil/ obierz sobie dwanaście iako Chrystus obrat/ a
nāciadysz się Barankā żydowskiego/ nogi im umyć/ a ie-
dno dwanaściom iako Chrystus rozdawał. Czego y wie-
le inszych rzeczy/ jeśli nie uczynisz/ nauczysz się mōy drog
gagatku/ żeć przykłady nie dowodzą/ aby te rzeczy były
wstāwione y rozdawane. Rzeczysz że to nie tylko przykład/
ale y wstawa. Niechay tak będzie/ wszākże y wstawa iā
kieykolwiek rzeczy/ samā z siebie przykazania nie czyni:
Inaczej musielibyscie wszyscy Ewangelicy być Mini-
strami/ jeśli Pan Bog Ministry postanowil: Musielibyscie
byćcie wszyscy żony młode/ y każda białągtowā meżā/ bo
Pan małżeński stan wstāwil/ czemuż ich wiele y was nie
maia: Musielibyscie wszyscy sadzić/bo P. Bog wrząd po-
stałowil. Nauczysz się ieszcze y tego miły Doktorze *Sacre*
ignorantie, że insza jest *Institutia* albo postanowienie/ a inszy
mandat. *Institutia* albo wstawa/ jest iākie postanowienie rze-
czy samey w sobie/ ktora pokāzuie że rzecz dobrā jest/ y
tak działać się może: a przykazanie iuż po wstāwie/ do wży-
wania tym albo owym sposobem/ rzeczy stanowiącey
należy. Wywānia tedy Sakramentu podedwiemā oso-
boma przykład y *institutia* widze/ ale przykazania o tym
zadnego nie widze/ a tak twōy argument z przykładu nie
nie obronił.

[Nie o to nam rzecz jest: Jeśli się co godzi z tych rze-
czy/ktore się działły przy wieczerzy Pānściey odmianić abo
odrzuć/ ale o tym spor miedzy nami: Jeśli się zawse ty-
mi żywoły godzi wstugować/ktorymi Pan Chrystus w-
stugować raczył.] A mandat tedy Ministrze/ tegoć
czekamy/ a ty nas lada czym zabawiasz. Oco y tu chybiāś
broda. Naprzod gdy powiadasz/ nie o to rzecz jest/ jeśli
się co godzi z tych rzeczy ktore się działły przy wieczerzy
Pānściey odmianić abo odrzuć. A iā prwiadam/ że y o to
rzecz nasā jest: Bo jeśli wy iako weźowie tego się zdzie-
racie/ my was pociągamy. Odpowiedzcie *directe*: Godzi

się czyli

Argument z
przykładu
iaki jest.

Okoliczno-
ści wieczery

potrawy
Catholickie.

potrawy mi-
nistrow.

Contradictio
Ministrow.

Spor o przy-
kazania osób

sie czyli nie godzi? Jesli nie godzi, czemuż wy odmienias-
cie? Jesli godzi / czemuż Kościół Boży ganić / skła-
niać i bluznić? Ale ty mówisz: [Godzi sie odmienić
przypadek albo okoliczności ale nie potrawy same.] A ja
ciebie pytam, kiedy masz te reguły w piśmie s. aby sie go-
dziło y okoliczność odmieniać / a żeby potrawy same na-
leżały do istoty tego Sakramentu / a inne rzeczy nie / które
to obiawił? Kiedy to w piśmie? Druga y o to cie pytam /
co ty zowieś potrawami na tej wieczery? widzę iż chleb
y wino y ciebie są potrawy Pańskie / a to gdzie w piśmie?
A pismo s. w moiej Biblii mówi / Ciało moje prawdzi-
wie jest pokarm / y krew moja prawdziwie jest napój: to
tu pokarmem albo potrawami zowie Ciało y krew swoje:
także y na wieczery ostateczney mówi / To jest Ciało
moje / To jest Krew moja. Gdzie słysyś / nie zowie chleba
y winą pokarmem swoim albo potrawami. A przetoż v
nas własne potrawy są Ciało y krew / ale osoby chleba y
winą są okolicznościami. Przetoż ty głupie mówisz / że
nam rzecz nie jest o okolicznościach / y owszem o okolicz-
nościach: iedno jesteście wy prawdziwy pokarm Ciała y
krewie odrzucili / dla tego sie chlebem a winem karmicie.
Najostatet y ty sam przeciw tobie mówisz / bo ty powia-
dasz / że sie potraw tych waszych chleba y winą / nie godzi
odmieniać / a przed tymś powiedział / że woda miasto wi-
nà możecie dawać / toż uż iedną potrawą precz / która ty
sam odmieniasz: iakż sie sam z sobą w powieściach two-
ich zgodzisz?

Tu uż widziś fałsz twoy kiedyś rzekł [że o to spor /
Jesli sie za toś tymi żywioły godzi wstugować / którymi
Pan Chrystus wstugował raczył] Chybiłeś brodu: bo
nie jest ten status Cause, nie o to sie rzeczoczy / żeby przyka-
zał / aby żaden ani mniej ani inaczey nie używał. Gdyż
wiemy iż on siła rzeczy używał / których my nie używa-
my / bo nam tego nie ośkazał. Dobrze przeto K. Grodzi-
cki powiedział / że o to spor jest wstytek / iakż o używaniu

dwu

dwu osób jest przykazanie Pańskie / czyli go nie masz. Oka-
zał to / że nie masz o tym żadnego przykazania / ale to zostā-
wił w ręku Kościoła swiego / y pokazał tak / żeś ty y sto-
wkiem twoiej przeciwney powieści podeprzeć nie moat.

[Kalwin na iednym przykazaniu Pańskim ma dosyć /
aby sie iego posłuszeństwo pokazać mogło. Proźno tedy
nam wragać iedną doświadczenia dowodow / ponieważ y iednym
słowkiem wygrać możemy. Gdyż y naprosty obaczysz
może w tych słowach: Przyeż tego wstyty: przykazanie
Boże.] O posłuszni ludzie / czynicie wy co wam nie ka-
ża / a co wam każe nie czynicie. Niechcemy my wiecy
tylko aby iedno słowo / którym ośkazano wstytkim lu-
dziom pod dwoma osobami używać. A ty pātrż iakże directē
dowodzisz / y iakż sam nie wstydlivy: Pytam cie kiedy
jest mādat aby wstyty pod dwoma używali? Ty po-
wiadasz: Przyeż tego wstyty. Na co uż tobie rzeczono:
Iż to jest mādat nie do wstytych / ale tylko do Aposto-
tow: iakż to iakż jest z omiānia wieczery / trzech pier-
wstytych Ewangelistow Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. Kterzy
wstytkie one okoliczności do Apostotow cwnaābie bēra-
gāia: a osobliwie to wyraża Marek gdy rzekł: Et biberunt
ex eo omnes, A pili z niego wstyty. A którzy to wstyty? Ci
co v stole siedzieli. To nie ty ani żaden zborewy. Lecz ty
podchwytaś / niestateczność powieści y niegode nauki
nam przypisujesz. A więc to dobrym sumieniem dyspu-
tuja / tymi sie tylko łapaczkami zabawiaś? A co tużā
Contradictia albo niestateczność w tym / mówisz iż jest mān-
at tylko do Apostotow / ale nie jest mādat do wstytych
wiernych? A ty przydajesz [Tedy mādat Pański / o
używaniu dwu osób / jest y nie jest.] Coż na tym? jest
do Apostotow / nie jest do wstytych ludzi. A widziś nie-
wstydlivy Minister / że ciebie raczy złość zālepilā / abyś
ciemnie Bozych nie widział. A stad mozesz sie domyśleć
iakże ty zbierasz Contradictie / boś niemogł wiet tego głu-
pstwa twiego pokazać / iakż w twoich contradictiach /
iakż to nie długo pokaze.

Mādaty
Kalwinowe.

Łapaczki
Ministrow.

W 296

[Też nie o tym miała prza być/ jeśli jest abo nie jest mandatu/ ale o tym komu przynależy mandatu/ Piyćie ztego wszyś. y:] Tak jest moy duszko/ tak/ tego ty dowodzi/ gdyż ci się nie podobają naszym dowody/ posłuchaj siebie

[Ponieważ Apostołowie na ten czas/ wszytkiego Chrześciaństwa osoba byli/ Słusnie to słowo Omnes, nie samym tylko Apostołom/ ale y wszytkiemu w obec Chrześciaństwa służy.]

Widze iż iakiegoś kota w worze przeda/ ię/ a rzeczy niepewnych przez niepewne probuie/ a gdzie to napisano/ aby Apostołowie na ten czas wszytkiego Chrześciaństwa osoba byli: toć tedy tak wszyscy Chrześciaństwo Apostołami beda/ nie bardo tu prawdzie mówisz.

[A iżby to prawda była/ sam Pan Chrystus mówił za stołem: Napisano jest vderze pasterza/ a rospiera się owce trzody. Sam tedy Pan Chrystus bedac pasterzem/ miał owce Apostoły/ ktorym rzekł: Piyćie stego wszyscy.]

A ono tedy/ że Apostołowie/ wszytkiego Chrześciaństwa osoba byli: Czyli owcami chce tego dowodzić? Apostołowie owcami byli/ a Pan Chrystus pasterzem/ Ergo Apostołowie osoba Chrześciaństwa byli. A dobraś to Dyalektyka: Krol Zygmunt jest Panem/ a Wilnianie iego podobnymi/ ergo Wilnianie są osoba Korony Polskiej. Mity Ministrze abos tey Dyalektyki zapamiętał/ abos iey nie gdy nie umiał. Druga/ patrząc iakimś ty Ewangelikiem/ co y Ewangeliey nie umie: A za te słowa Pan mówił za stołem: A moia Ewangelia powiada/ iż te słowa mówił Pan Chrystus po wieczerzy/ już w drodze idąc na górę Oliwną: toć tedy Apostołowie nie byli owcami na wieczerzy/ za czym ani też osoba wszytkiego Chrześciaństwa. Owo ty postaremu mądractwem narabiasz.

[One słowa Pańskie/ co wam mówię/ wszytkim mówię/ słusnie nie tylko do czynności/ ale y do brania świata/ tości przytaczane bywają.] Tak słusnie iako on tego ty wyrwa zowiesz czynił: kiedy do onych słów Pańskich/ Dziatki a macie co ięć/ przydał a oni mu przynie-

śli parali-

śli paralizem zarażonego. Tak y ty do onych słów: Quod vobis dico omnibus dico. Co wam mówię wszytkim mówię: Przyślij one v Marka w ostatnim rzeczono Apostołom: Szedłszy na wszytek świat opowiadajcie Ewangelia wszytkiemu stworzeniu/ y one v Łukasza w 10. Nic nie noście na drodze/ ani kulety/ ani botow/ nikogo w drodze nie pozdrawiajcie. Lecźcie chore/ 16. Otoż przylepić pismo do pisma śacno/ ale dobrze wytkadać trudno: Ktory bowiem tobie duch obiawił/ abyś one słowa/ ktore o czuy ności powiedział Pan/ co wam mówię wszytkim mówię/ do tych słów przylepił/ Piyćie stego wszyscy: Powiadaś/ Krowicki/ toć nie Pan Chrystus. A my wolemy z Panem Chrystusem/ tak iako Ewangelista pisać/ rozumieć ten mandatu tylko do Apostołow: a ty boy się abyś z Krowickim zdrayca nie był iakoć zagrożono. Albo wiec także do onych słów/ To czynicie/ przylep one słowa/ Co wam mówię do wszytkich mówię. A także wszyscy ludzie beda kścież/ a tegoć ięć nie dostawato.

[Gdybyśmy wszytkiemu Chrześciaństwu bez rozsadku tak wszytko przypisowali: nie krolestwemby to Chrystusowym/ ale zamieszaniem Babilonskim pachnęło/ wszyscyby v nas kścież byli chłopi/ woźnice/ mądralerze/ biatektowcy y dzieci.] A wszyćcie tak przed tym uczyli/ iakom wyszy powieźiał/ czyliście się już obaczyl: Aleć ięć Babilonem śmierdzić/ boć v was owce pasterzom roztążnia/ ba y wszyscy chłopi y biatektowcy Ministrzy v cza: A wiec to nie Babilon: [Ktorzy tylko do przyimowania nie do rozdawania prawo mają] A czymże tego dowodziś/ że tylko ten mandatu do pospolstwa nalezy/ a on drugi o poświęcaniu/ To czynicie/ do kścież/ o to już poczynasz bratować między Kaptanem/ a nie Kaptanem. Jakoż się tak przedko Apostołowie na oney wieczerzy przemienili: kiedy Pan do nich mówił/ Piyćie ztego wszyscy/ powiadaś iż na ten czas wszytkiego Chrześciaństwa osoba byli: A kiedy im kazał poświęcać mo-

G 2

wiac/

Babilon we
Zborze.

Minister
brakuie.

Omnem komu
służy.

Apostołowie
owcami.

Ewangelia
fałszywie.

Pismo przy-
lepia.

wiac/ Co czynicie: iuż na ten czas nie byli osoba Chrześcijaństwa/ chociaż jednegoż czasu przy iedney wieczerzy wyrzekł; podobno iuż nie byli na ten czas owcami Pana Chrystusowymi: Cożes ty za kuglarz/ że śmiesz tak z Apostołami osobami kuglować. Tegoż ty miał dowodzie/ iż on pierwszy mandāt do wszystkich naley: aż ty wolisz o wtoczeniu Jezuitow mowić: Ale wamci ono rzeczone/ Idźcie a zabijaycie ludzkie/ niezgode rozstępowacie/ Kálwin a Lutrá zalecaycie: tego was on Dyabel nauczył/ iako sam wyznał/ gdy mu Pan rzekł/ a skąd idziesz śatanie: z wódzitem świat Pánie. Coś był mistrz waszego Lutrá/ a waszego Zwinglusa/ także y was wszystkich.

Omnes eo
znaczy.

[W używaniu Sakramentu/ Omnes, nie znaczy tylko Kaptany/ ale y pospolstwo: iakoś sie podaje to wyrozumienie z listu Pávla s. Ktery mowiac: Oycowie nasy w slyscy pod obłotem byli/ y w slyscy morze przeszli/ znaszme powiada/ y w slyscy sa przez Moysesá otrzceni/ y w slyscy ieden pokarm duchowny iedli/ y w slyscy ieden duchowny napoy pili. Gdzie rezy iż w pożywaniu Sakramentu niemáš brátu między Kaptanem a nie Kaptanem.]
A wśakés niedawno powiedziat folio 24. że przeznaczanie starego Testamentu/ nie ma do perzadku Melchisedechowego/ a czemuż teraz Moysesem dowodzisz: przedkoś to zapamiętał. Nie trzebać było tak daleko aż do Moysesá iedzieć po wykład tego słowa/ w slyscy/ naydziej go bliżej w Ewangelisty s. Márka/ ten powiedziaw sly/ Piyćie stego w slyscy: wykład a Ktery to byli/ w slyscy/ mowiac: A pili z niego w slyscy: Ocoz masz iako to posłanie/ w slyscy pili/ tylko rozumie o Apostołach/ bo tam na on czas żaden in sly nie pili: tak też w slyscy piyćie/ nie rozumie/ tylko Apostoły/ s. pili Którym rozdano. A tak przy ostateczney wieczerzy w używaniu Sakramentu/ Omnes nie znaczy nikogo in sly tylko Apostoły. Coś bliżej wykład kiedy go samże Ewangelista wyklada/ niżby go przez Moysesá wykladał. A namci nie idzie o brátowanie

piyćie z tego
w slyscy Komu
rzeczone.

wanie między Kaptanem a nie Kaptanem/ ale o to ieśli mozem iedną osobę Sakramentu brát osobno bez drugiey. My powiedamy i możemy/ bo przykazania przeciwnego nie masz/ Ktoreby wszystkie obowiazalo: bo te słowa/ Piyćie z tego w slyscy/ na on czas slyzly tylko Apostołom/ bo oni w slyscy z tego pili/ a nie kto in sly. A nasci ten mandāt nie obowieszuie/ iedno kiedyby nam także Kielich dawano/ rozdawac dla pedziálu/ Piyćie z tego w slyscy/ dopierobychmy powinni byli to czynić/ y to choćby iedną osobę bez drugiey dawano: bo y wedłuk figury/ osobno one wode pili bez Mianny/ tak świeccy iako y duchowni. Przeto na to co ty przywodziś z Apostoła s. w slyscy ieden duchowny napoy pili/ odpowiadam. Nie pili oney wody wespolek z pokarmem/ ale roznego czasu y miejsc/ iako sie o tym iuż mowito. Dla tego y on pokarm/ y ono pićie byto figura iedney osoby. Kcoż tu wogle gryzie bracie Ministrze: zda mi sie żeć nie barzo śmáćnie chleb náuk i Kátholickiey/ wolisz wogle z głownie Kálwinowey/ iakoś sie widzi/ napiy sie iestce dziećiu/ dla lepszego strawienia.

[Żaden nigdy z Ewangelistow nie uczył/ aby pićie z kubka Pánstkiego samym tylko Apostołom przynalezalo]
Izas głuch y był kiedyś powiadał/ iż ono pićie z kubka na ostateczney wieczerzy/ (rozumieyże) na ostateczney wieczerzy/ tylko samym Apostołom przypisuię Márek s. mowiac: A pili z niego w slyscy. Coś abo Márek s. nie był Ewangelista. Druga/ widze że sie ty często zapamiętawasz/ nie idzieć nam teraz grá/ ieśli pićie z kubka Pánstkiego samym Apostołom przynalezá: Ale o to/ Komu te słowa Piyćie z tego w slyscy przynalezá. A kubek może Rosciot Boży sáfowác w slyskim kiedy chce/ bo ma in sly słowa po sobie Ktore tego dopuszezają.

[Iużby coś byto Kzeczy wedle mniemania ich/ żeby wierzcie a piyćie/ do samych Apostołow rzeczone: Bo skoro po iedney osoby przyieciu/ wierz a i na te słowa Pánstkie/ Co czynicie na pamiętkę moie Kaptany sie zstali.

Ewangelistow świadectwo.

Ministerze zwala.

To czynicie
Apostołom
rzeczono.

Alle iż y te y owe słowa / Bierście y iedzie / do iedney ma-
tnie / to iest do Apostołow ściagaia / niemoga Ewange-
licy inaczey sadzić / iedno iż Łaikom ani tey ani owey oso-
by dawać sie nie godzi.] Jużci nie daleko zгода / Bożec
day wpańiatanie / bo sam widzi / że Cātholicy bārzo krzes-
czy y wedłuk piśmā s. mówia : Bo ktorym rzekt / Bierz-
cie y iedzie / tymże też y rzekt / To czynicie : Alle to rzekt A-
postołom / a tak y ono do Apostołow mówił. wśak przy-
zwalaś na to : będzie zгода dalibog. Ten skruput ośta-
tni łatwie wybiemy z głowy / onym słowkiem z piśmā s.
To czynicie / ktore Łukaś s. Ewangelistā położył / po oso-
bie chleba / gdy dawośy iedne osobe Pan rzekt / To czynicie
na pamiatka moie. Abyśmy wiedzieli że sie godzi to czy-
nić / dawać y poświęcać pod iedna osoba. Cożci sie to po-
doba : przypatrz sie dobrze / aza to wlezie do twego mo-
zgu. Nie frąsnyże tedy sobie głowki / wiedząc dobrze Cā-
tholicy tedy co rozkazano. Ani sie też kłopot o trunk
Świetojanśki / lepszy przedśie niż wāsā wieczerza kār-
czemna. Bā y owo popłokanie wst po przystępowaniu iest
v nas potrzebne : v was tego nie potrzebā / bo y psom z
wāsęy wieczerzy dāciecie.

Soboty świę-
cenie.

[Pāński przykład za rozkazanie waży / iako czytamy /
Pan odpoczywał dnia siódmego / y błogosławił mu na-
przod : potym zaś ludziom na pamiatka odpoczynku swe-
go / robić dnia siódmego zakażat] A wždy ty przedśie
appelluieś do Aronā / wśakēs powiedział / że przegna-
czenie stārego testamentu nic nie ma do porzādku Mel-
chisedechā : Podobno iūż przyimuieś Aronowe figury :
Tūż tedy / wśak takie przykazanie o śafowaniu dwu osob /
iakiē byto o Sobocie : boć y Soboty nie święcono choćia
był przykład Boży vprzedził / aź kiedy rozkazat toż dopie-
ro żydzi święcili : Otoż my sie też do tego przykładu Pāń-
skiego wpańiamy przykazania / wśakcie go nam. Tād
to y ten mādāt o Sobocie odmienil Kościot kiedy chēiat :
A czemuż wy nie święcicie Soboty z żydami / wedłuk pi-

Mādāt o
Sobocie
gwāłca.

smā /

smā / wolicie święcić Tiedziele wedłuk traditēy Papie-
stēy : Co za gwałt wam że mādāt Pāński odmieniacie :
A my tobie pokazujemy / że o dwu osobach mādātu nie
dał / y owsem samże dawał y pod dwiema / dawał y pod
iedna osoba. Baczysz Chrzastowski / żeś niemogł żadne-
go mādātu / o wzywaniu dwu osob w piśmie s. znaleść /
musiałeś sie przykładem Pāńskim bronić. Otoż ty sam
własny Żyd Ministrze : zāday iedno Żydowi / czemu on
teraz święci Sābat : aź on natychmiast rzecze / że to iest
mādāt Boży / choćiać iūż teraz mādātem nte iest / bo
go iūż przedtym wypelniono : także wy też wymawiacie
sie mādātem Pāńskim / ktorego Pan nigdy nie rozkazo-
wał wśytkim : a co byt Apostołom rozkazat / to iūż da-
wno Apostołowie wypelnili : a wy przedśie mowicie / y tes-
raz iest mādātem / własnie iako Żydzio Sobocie mowia.

[Czemuż nam tedy tego zābraniacie / co Pan Jezus
Christus wsty swemi czynić rozkazat / że iedna osoba śa-
fuićie łaikom / abo to czynicie z pozwolenia y z łaski Ko-
ścielnych slug / abo z wstāwy Bożej.] A czemu iestże
nie bronisz twego Omnes, iūżeś widze wstāt : ośleś to Omnes,
ktore was tak bārzo dreczy / aź sie dobrze nie pućacie.

Ponieważ tedy iūż odstepuieś Omnes, na twoie pyćanie
takēi odpowiadam. w Kościelu Cātholickim dla tego
śafuia pod iedna osoba / że Pan Chrystus nie zakażat / a-
ni też rozkazat aby pod dwiema śafowano : y owsem Ko-
ściot s. ma te moc od Pānā Christusa dāna / że moze y w
iedney / moze też y we dwuch osobach dawać : czyniemy
to tedy z poruczenia Pānā Chrystusowego / ktory takā
moc zostāwił Kościotowi swemu. A takā moc dał Pan
Chrystus na wieczerzy ośtateczney / kiedy po pierwszey o-
sobie rzekt Apostołom / To czynicie na pamiatka moie / gdzie
zār az nauczyl / iż tā iego pamiatka być moze w iedney o-
sobie : a toē Ewangelistowie święci opisuia. Potym zaś
gdy osobe wtora dawał rzekt / To czynicie / ilekroć pić
będziecie na pamiatka moie : gdzie też dał moc / że iego pā-
miatka

Czemu iedne
osobe śafuia
Cātholicy.

Moc Kościo-
la Bożego.

1. Cor. 11

miarka być może y we dwu osobach: a toć Paweł s. episkop. Naucz się tego inż/ żeć nie ludzkim indultem/ ale za rozrządzeniem Pana Chrystusowym/ może być to sąsowanie y w jedney y we dwu osobach. Odpowiedz mi też ty o co cię spytam: Czemu się wy domyślaćie/ y rozkazywaćie wieccy/ czego Pan Chrystus nie rozkazywał/ że do dwu osob ludzie przyniewalacie/ chleb tylko a wino miasto ciała y krwiedać/ co za przyczyną tego? Słuchajmy co mówisz folio 59.

[O śnie Zwingliuszowym czemu nie mamy rozumieć dobrze? Który iż przez kłk dni disputuac się o Sakramentalney krasomowności/ myślać o miejscach podobnych w dzień/ oto y przez sen tak mu się zdało/ iakoby się z swoim adwersarzem disputował/ a gdy przyszło ad loca similia, ocucac się począł. Tamże mu ten kłrego ośby nie widział (Stroż pewnie dobry y święty/ iemu od Boga dany/) powiedział: Czemu durnu nie wspomniś na Barankę/ iż Baranek przyszćiem iest? Iżali to napominanie od Anyotá Szatanistkiego może być nazwane y podane? Alas! Szatan od bátwochwálstwa odwodzi/ a nie rączy przywodzi.] A tak z tey twoiey Grácie to bacz/ że wy dla tego chleb y wino sąsiadacie/ że wasemu Oycu Zwingliuszowi/ iakis Anyot tak obiaćił/ y słowa Pańskie wykładac nauczył. Mój drogi Ministrze proszę cię celiżacz był ten Anyot? Słysz iż mówisz [stroż pewnie dobry y święty iemu od Boga dany.] A tego czym dowodzisz? [Alas! / powiadaś/ Szatan od Bátwochwálstwa odwodzi.] niech tak będzie/ ale toby pierwey pokazać v tego bátwochwálstwa: bo Latholicy powiadała/ iż oni nie chleb ale Chrystusa pod ośba chleba chwala: y w was rączy Zwinglianow iest bátwochwálstwo/ bo chleb y wino miasto ciała y krwi Chrystusowey sąsiadacie/ zowiąc to ciałem Chrystusowym/ co nie iest prawdziwie/ iako y samiznawacie / a toć iest wierutne bátwochwálstwo. A możemy też mówić/ aże Szatan do chwały Chrystusowey

Kto Ministrów nauczył wieczerać.

Anyot Zwingliuszow.

ślowey przywodzi/ aże rączy nie odwodzi/ iako was odwodzi/ a przywodzi do szereg bátwochwálstwa. A tak niepewnych rzeczy przez niepewne dowodzisz. Sluchajmy Jezuitow co też oni o tym śnie Zwingliuszowym mówią/ powiedz ty sam [Jezuitowie powiadała/ wiemy że to był czarny Anyot.] To ty temu nie wierzysz? a mnie się zda/ że to prawdziwa co Jezuitowie mówią: a chcesz wiedzieć czemu? mała po sobie pismo s. Ktorem tego dowodzą/ że to był Dyabel czarny/ Który Zwingliuszowi te nauki obiaćił: piśe o tym Paweł s. do Koryntow mówiac: Szatan przewierga się w Anyotá światłości: nie dziw tedy że się y Ministrowie iego/ przewiergają w Ministrzy sprawiedliwości. Przetóż tenże Apostoł zakazuje do Galatów piśac: Choćby y my/ abo Anyot z nieba przepowiadał wam/ mimo to cośmy wam przepowiadali/ niech będzie przeklectwem. Jakosmy przedtym powiedali/ y teraz zaśie mówis: Jesliby kto wam opowiadał miśmo to coście wzięli/ niech będzie przeklectwem. Toć tak Apostoł święty: to tu inż nie trzeba lepszego sędziego/ inż to osadził Paweł s. że ten Anyot był Szatanistki: ponieważ przepowiadał y obiaćił infa naukę/ mimo to cośmy raz wzięli/ Kiedysmy wiare Chrześciańska z wst Apostolow naszych przyjęli. A baczysz mądry Ministrze/ skąd wy y iaka naukę macie? także ty był miał z Pawłem s. odpowiedzieć Zwingliuszowi/ a nie wierzyć takiemu Szatanistkiemu obiaćieniu: ale wy nie umiećie piśmem pisać/ tylko przeciw Kościolowi: Kłrego choćia Chrystus kazał słuchać/ mówiac Kto Kościolá nie słucha/ niechay będzie iako poganin: a wždy Kiedy wam co Kościol Boży rozkaze/ niech obiaćienia Kłrego Anyotá/ ale z náduńienia y obiaćienia Ducha s. Który dany iest Kościolowi Bożemu/ aby z nim mieszkał na wieki: z tymi słowy wyieźdżacie/ choćby y my y Anyot Kłory z nieba przepowiedał wam ię. gárdzac nauka y rozkazaniem Kościolá Bożego. Coś y sam dopiuczeko był folio 58, powiedział/

Anyot czaruy.
Cor: 11.

Galat: 1.

Anyelstie obiaćienie.

Kościolá s. obiaćienie.

Posłuszeń-
stwa Mini-
strow.

[Posłuszeństwo starszym w dom Bożym rozkazane u st po-
przecku / y nie powinni są ludzie y Anioła rożną naukę
przynoszącego słuchać.] To tak przeciw Kościołowi.
A kiedy się lada dyabeł z piekła wyrwie / y przydzie do was
iako przyśedł do Lutra / y do Zwingliusa / przynosząc na-
ułę przeciwną pismu y Kościołowi Bożemu: iuż te slo-
wa Apostelskie niemaia na ten czas mieysca / słuchacie
dyabła y bez przecki / y owsem śmiecie mówić / [Zeróż
pewnie dobry y święty nam od Boga dany:] A cze-
mubys też nie rzekł z Pawłem s. Szatan przewierza się
w Anioła światłości: A tak choćby y my y Anioł z nieba
przepowiadał wam mimo to / cośmy wam opowiadali /
niech będzie przekleństwem: toćbys mógł daleko słusniey
rzec Zwingliusowi / niż Kościołowi Bożemu. Gdyż ni-
gdy tego nie potajesz / aby ktory Papież / albo Biskup w
Catholickim Kościele / przynosił naukę albo wiarez obia-
wienią ktorego Anioła / bo nie mówi żaden / tak mi An-
ioł iakis / niewiem ięśli czarny albo biały obiawił: ale ta-
ka nauka nam y wiarez s. podać / ktora Pan Chrystus
przez Duchá s. obiawił oycóm y przodkóm naszym Ko-
ścioła Catholickiego raczył / y nam do tego czasu iedną
tóż podawać. A wy nieszczesni Ministrowie opuścivszy
obiąwienie pewne / ktore iest Kościołowi przez Duchá s.
dane / chwytacie się lada Szatana: słusnie á spráwiedli-
wym sądem Bożym iestęście na tym skarani / abyście lą-
dą czartu wierzyli. A tak zostańcieś tam z tym waszym
Durniem Zwinglusem / przyjmuycie iego sny zá pismo s.
á co temu Szatan obiawi to wierzyć / niegodniście le-
pszy wiary.

**Słowa Pana Chrystusowe / gdy rzekł / To
czynicie na pamiatke moie / nie zamylkaiá w so-
bie mandatu sąsowania dwu osob.**

Ponieważ

Ponieważ mądry Ministrze niemogłeś w onych ste-
wiech / Pięć z tego wszyscy / pokazać mandatu o
dwu osobách / pątrzy ięśli go znaydziesz w inszych slo-
wiech / iedno przestrzegam cie / mów co krzeczy / bo iako
poczniesz drwić / wyrękam cie iako nieuká.

[Ten mandat Pański / To czynicie zó. zamylka w sobie
dwoiákie spráwy / iedne sąsiadacych / a drugie przyjmują-
cych. Względem pierwszey strony Kalwin dobrze wpátru-
ie stan y persony / wkazując że Pan nie lada komu krzcić y
wieczersa swa sąsować dopuścił. (y przydajeś) Kalwin
to przyznawał / że te słowa Pańskie To czynicie nie lada
komu służy / ale tylko tym ktorzy są na ten urząd posta-
nowieni.] Toć iuż tu nie masz o co mówić / ięśli te slo-
wa To czynicie / nie lada komu należa / tedyć nie są man-
datem do wszytkich / aby wszyscy używali pod dwoia oso-
ba: á my się wpoiminamy v ciebie mandatu do wszytkich /
wkaz go nam: Bo co ty powiadaś / [nie wszytkim / ale o
wszytkich osobách ludzkich y Sakramentalnych rzekł Pan
To czynicie] Nie przymniemy tey twoiey Philosophi-
ey: á skądże tego dowiedzięś / że o wszytkich ludziach mó-
wił: tak to niepewna iako y pierwsza. Mandatu chcemy
tedy iest: á tyś zeznał że te słowa To czynicie / nie wszy-
kim służy / wkaz je inszy. Wszakże musieć przypomnieć ona
twoja Dyalektyka: śmiałeś się ty z tego / kiedyś odpowie-
dziáno iż te słowa / Pięć z tego wszyscy / iest przykład
nie ale nie do wszytkich: á tyś rzekł / toć tedy iest mandat
y nie iest. Toż ja tobie moge porowiedzieć / że gdy mówisz /
To czynicie / iest mandat / ale nie lada komu służy / toć tedy
iest mandat y nie iest: á widzisz mądry Philosophie twoje
contradictie? Przycym pytam cie ięszce / czemu te słowa
To czynicie nie maia wszytkim służyć / iakós powiadał o
onych drugich / Pięć z tego wszyscy. Wszak Apostołowie
byli osoba wszyckiego Chrześciaństwa / siedząc za stołem
przy ostateczney wieczery: albo tylko byli owcami Chri-
stusowymi / kiedy mówił do nich / Pięć z tego wszyscy /

To czynicie
komu należy

Contradictie
Ministrów

à kiedy im rzekł/ To czynicie/ niż nie byli owcami? Czem uż
tak wśdy Apostoty przeczyniaś? albo czemu tu nie przy-
lepiasz onych słow/ Co wam mówię/ wszytkim mówię? O
to uż poczynasz brąkować personami/ iedne czynisz Mi-
nistry/ drugie nie Ministry/ iedne sąsiadujące y iedzące/ dru-
gie tylko iedzące/ czymże Minister ma być nād chłopą/
albo białogłową lepszy? Ktoś to obiawił że w tych slo-
wach/ dwu stanów Kościoła Bożego wrzedy oznajmuie/
kto cie nauczył te stany rozdzieląc/ ponieważ ie Pan zla-
czył iednym słowem/ To czynicie? Czemu też nie philoso-
phuiesz kolo tych słow/ iako kolo pierwszych?

Ministr
ma być
Ministrami.

[Bo gdybysmy tak wzyli/ że confuse non distincte wszy-
tkim rzeczono/ To czynicie/ pewnie zebysmy niemogli ani
pospółstwu/ ani białogłowom bronić sprawowania y
rozdawania.] Nie pytam ia co wy wzycie/ a co nam
do waszey nauki: oto ia pytam co Pan Chrystus wzył/
on rzekł confuse, do Apostoloru wszytkich/ Apostolowie le-
pali/ wedłu twoiey philosophiey byli osoba wszytkiego
Chrześcianaństwa/ a tak confuse do wszytkich Chrześcian
rzekł/ To czynicie. Czemuż wy te działy y rozności czyni-
cie/ czemu białogłowy nie mają poświęcać y sąfować?
oto im krzywdę czynicie/ y sameś nie dawno powiedział
folio 67. [W Chrystusie niemam mężczyzny ani białego-
głowy/ ale wszyscy iako ieden człowiek iestemy.] O to
uż nie iako ieden człowiek/ gdy ty możesz poświęcać y
sąfować/ a żoná twoią nie może. Coż odpowiesz na to że-
nie twoiey/ kiedy rzeczę/ iż może także poświęcać iako y
ty/ ponieważ Pan rzekł do wszytkich To czynicie: pewnie
cie przedysputuje/ że ona tobie także będzie sąfowała.
O mądry Ministrze/ poradź się żony co na to rzeczesz.

Argument
niewieści.

[Sam proszę cie ięśli masz boiażni Boża/ rozsądź ięśli
byś dopuścił przed sobą tak mówić: Wszyscy ktorzy mają
ia na godach Pánstkich ięść y pić/ ci mają światłość spra-
wować: ale pospółstwo y białogłowy na godach Pánstkich
mają ięść y pić: Przeto białogłowy y pospółstwo mają

światłość

światłość sprawować y sąfować.] Nie tym tegoż be-
dziesz Ministrze/ ażbyś mie płacząc prosił: Bo v nas nie
mają tak mądrych białogłowy/ ktoraby śmiała przecim
Kościołowi argumentować/ tylko to v was tak mądro-
sa. Przeto nie mają rzecz odpowiadać ale twoią: Coż te-
dy odpowiesz/ kiedy taki argument twoją żoná żąda/ v
pomniąc ię że takuchnessi prawo ma do poświęcania y
używania iako y ty: ponieważ y Pan Chrystus/ tymże
dał prawo poświęcania/ ktorym kazał ięść y pić: mają
tedy słowo Boże po sobie/ a ty niemam/ o toż musisz wszy-
tkim Zborowym Białogłowom/ dopuścić poświęcać/
iako y używać/ twoimże argumentem na cie poyda/ kto-
regorozwieszać nie umieś: ale choćabyś y chciał nie mo-
żesz/ boś uż pozwolił przed tym/ że Apostolowie byli oso-
ba wszytkiego Chrześcianaństwa. O krom tego iżbyś chciał
odwołać/ aleby twoy mandát o dwu osobach wpał: Je-
dno z tych musisz pozwolić/ albo ięśli Chrystus dwie oso-
bie wszytkim a wszytkim rozkazał/ tedyś też y ministro-
wać/ poświęcać wszytkim y białogłowom rozkazał: albo
ięśli ministrówać y poświęcać nie wszytkim rozkazał/ te-
dyś też y dwu osob nie wszytkim rozkazał. Kres się ty ię-
to chcesz/ przedśię żony twoiey inaczey nie przedysputu-
iesz/ albo także musisz ia Ministrem uczynić.

[Tę ten iest dowód względem person sąsiadujących/
ktorym Pan rzekł/ To czynicie/ ci mają nie iednym ale
dwuema znaki/ światłość wieczery Pánstkiey sąfować:
Ale Pan rzekł: To czynicie/ Apostolom y duchowienstwu
wszytkiemu: Przeto Apostolowie y duchowienstwo wszy-
tko/ nie iednym ale dwuema znaki Światłość Wieczery
Pánstkiey sąfować mają. Tę ten argument directe są-
dneý odpowiedzi nie czyni.] Poczekay troskę/ widze
iż wiecey w twoie Sophistya wierzyś/ niż piśmu ś. kto-
reć w kazaniu wykładano/ obacz coś tá Sophistia po-
może. A tak odpowiadając directe mówię: Maior propositio
iest falszywa/ to iest/ aby ci ktorym Pan rzekł/ To czynicie/

żoná z chro-
stomskim di-
spucie.

Sophistya
Ministrowa

mieli nie jedna ale dwiema osobami śafować/nie pozwa-
lam na te Sophistia twoje / fałsz to / dowódz jeśli możesz.
Minor propositio też potrzebuie dowodu / żeby to tylko sa-
mym duchownym rzekł / dowódz Ministrze. Alz ty porzu-
ćiwśy argument / odbiegasz wszystkich / niepospolityś
Sophista. A ia na te twoje Sophistia mam pismo ś. ktos
re powiada / iż Pan To czynicie / rzekł dwa razy / raz po
pierwszey osobie / iako Ewangelistowie ś. pisa / aby na-
czyt iż moga pod jedna śafować : drugi raz po wtorey o-
sobie y to conditionaliter. To czynicie ilekroć pić będziecie /
iako Paweł ś. pise / a to dla tego / że też moga śafować
pod dwoma. Przetoż wedłuk pisma ś. Ci ktorzym Pan
rzekł / To czynicie / moga y jedna y dwiema osobami śafo-
wać: Ale Pan rzekł / To czynicie Apostotom y duchowien-
stwu wszystkiemu / przeto Apostotowie y duchowienstwo
wszystko / y jedna y dwiema osobami śafować moga.
Widzisz iako cie twoimże horeżym biła: bo choćia / To
czynicie / zamyka w sobie y poświęcanie y rozdawanie /
wszakże to rozumie o każdej z osobna osobie / a pierwsza
rozkazuje dawać *absolutē* zawždy: wtora lepał *conditionali-*
ter, kiedy sie pić trąfi / tedy to czynie na pamiętke: gdyż
iśnie dacie znać / że może y jedna może y dwiema śafować.
Coż ty na to: żadnego odporu nie czynisz / lada słowy sie
śabawiać / kauce trąciś / y w rzeczy swej wpadaś.

[Czemu Paweł ś. nie rzekł: Ilekroć ofiarować będzie-
cie / śmierć Pańska ofiarować będziecie: alerzekł / Ilekroć
jeść chleb on y kubek Pański pić będziecie: Izali nie iśnie
Duch ś. vszy Apostolstwi / *Hoc facite*, wyklada sprawy nie
kapłanstkimi / ale pospolicitemu człowieku przynależa-
cemi.] Już ty drwie poczynasz: wszakś sam dopiruz-
czko folio 93. powiedział / że To czynicie zamyka y kapłan-
skie y pospolitego człowieka sprawy / to jest y poświęca-
nie y używanie / czemuż znou wacpiś / czyli tak z gęby
twojej zawždy y jumno y ciepło wieie. Bo iż tu Paweł ś.
do używania te słowa na tym miejscu przywodzi / przy-

czyną

czyną jest / iż Koryntowie nie w poświęcać mu bładzili /
ale w używaniu nie przystoynym / dla tego ich tymi słowy
vczy godnego używania. Aleć przedśie Paweł ś. kładzie
słowa / To czynicie / ktore znacza ofiarowanie abo poświę-
canie. Aleć y Paweł ś. na inszym miejscu mowi iśnie o
ofiarowaniu / Kielich ktory błogosławimy / chleb ktory
taniemy: Oto masz kapłanckie sprawy. Czemuż tedy tak
zle pismo wykladaś / a co raz rzecześ / tego się pochwili za-
przys / prośe cie zdobyć się na lepszą pamięć.

[Pytamy / czemu iednoż słowo *Præceptum* Czynicie /
inaczej v Jana ś. w umywaniu nog / a inaczej v Łukasza
ś. w podaniu osoby chleba wykladać.] Wey iako y
tu fałsuieś biblia: bo v Jana ś. niemáš tego słowa *Hoc*
facite. To czynicie / ale tylko *Exemplum* dedi vobis *ut & vos fa-*
ciatis. Co różna jest: Bo inaczej obowiazuie przykład / a
inaczej przykazanie. A temu wszakże też ty w podaniu
chleba wykladaś / To czynicie / iedzie: wykladayże też w
umywaniu nog / a umywśy nogi zbiorowym swoim / ziedz
y wypij.

[Jesliśe prawdziwie przed Bogiem wierzyś / że tak
dobrze Paweł ś. do pierwszey / iako y do drugiej osoby
przydał / To czynicie: Tedyś słusnie masz pozwolić / aby
nie pod jedna / ale podedwoma osobami / śafowano Sa-
cramentem Bożym.] Wierze / a przedśie nie pozwole
co ty chceś: ale to mowie / ponieważ Paweł ś. tak dobrze
do pierwszey iako y do drugiej osoby przydał / To czynicie
tedyś słusnie y pod jedna y pod dwiema osobami ma być
śafowano Sacramentem Bożym. Wszakś nie dawno
żeznać musiał / że *distinctē non confuse*, powiedziałano To czynie
cie / czemuż teraz wszystko *confuse* gmatwaś: Tancz się
wždy kiedy słowo statecznie trzymać prośe cie. Do tego /
iżemśi kłkć razow powiedział / że słowo To czynicie / in-
aczej po kielichu przydał Paweł ś. niż po osobie chleba. Po-
tey zgola rzekł To czynicie / a po kielichu / przydał Ilekroć
pić będziecie: dacie znać że nie zawżse kielich rozdawać
mać.

Wdyś

To czynicie
dwa razy rze-
czono.

To czynicie
takie sprawy
znaczy.

Salskie pi-
smo.

1. Kor. 10.

Eucharysty
dwoiaka ma-
teryja.

[Gdyż to dwoie chleb a wino/ iedną jest tego Sakramentu materia/ przeto co o iedney części rzeczono jest/ y drugiey służyć może.] Nieperona to Theologia Ministrze/ bo chleb y wino dwie są materie różne/ y każda z nich iako ma swoje materya tak y osoba: a co wistszego/ własne każda materya ma sprawowanie y poświęcanie/ y iedną bez drugiey może być Sakramentem/ bo nie są do siebie przywiązane. Dla tego Pan pierwey pod osoba chleba Sakrament ten poświęcił y dał pożywać: potym po iedzeniu pod osoba winą Sakrament poświęcił y dał pić. Jako się też przedtym y o figurach powiedziało. A tak wiedzieć masz/ gdy te dwie materje złączone bywają/ ieden Sakrament czynią: A kiedy ich rozdzielnie roznych czasów używają/ różne są dwa Sakramenta. Jako kiedy kto wespolek weźmie dwie albo trzy części poświęcone/ ieden Sakrament jest/ a kiedy roznych czasów/ już nie ieden Sakrament będzie. Tak kiedy kto czterzy potrawy na obiad razem nagotuje/ ieden obiad czynią/ a kiedy rozdwoi/ dziś część/ jutro też część/ dwa obiady będą. Przetoż ty zle o materje tego Sakramentu mówisz/ iakoobyś nie rozumiał pisma ś. a podobność tak jest.

Christus o-
fiarował na
wieczery.

[A wy z takim wstydem śmiecie tu o swej ofierze twierdząc/ gdyż Pan ani wzmiąłki żadney/ o własnej ofierze nie czynił.] A już gniewem Ministrze/ o niewstydlivoy sam mącazu/ już się chce znorou Melchisedechą zaprzeć. Jeslić Christus jest Kapłanem według porządku Melchisedechy/ tedy musiał iako Melchisedech ofiarować: Aż nie ofiarował kiedy rzeki/ To jest ciasto które za was daliśmy/ albo iako Paweł ś. mówi tamia/ po Grecku ἡ ἁγία. Ten jest kielich nowego testamentu we krwi mojej/ które za was wylewaliśmy/ po Grecku τὸ αἷμα μου, na odpuszczenie grzechów. Kto co Bogu za tego dacie/ tamie/ wylewa/ ten ofiaruje/ ale Christus za nas ciasto y krew swoje pod osobami dacie/ tamie/ y wylewa Bogu Dycu/ a tak ofiaruje. A widzisz tu wyrażenie ofiary/ czemuż tedy nie

mamy

mamy twierdzić iaki jest. Ażes jam powiedział/ że Pan Christus mówiąc To czynicie/ rozkazał to czynić co sam czynił/ ale sam błogosławić ofiarował/ a tak y według twoich słów/ błogosławić y ofiarować rozkazał.

[Jesli Christus/ To czynicie tylko do chleba przydał: Tedyć ani winą poświęcał/ ani Kościelna ofiara potrzebuie Eukli.] A ktożci to powiadał/ żeby To czynicie tylko do chleba przydał: a matożemci iść z Ewangelistow y z Pawła ś. napowiedział/ że do obudwu osob chleba nie iedną przydał: czyliś ślepy/ czyli głuchy/ nie będzie już powtarzał. O Kościelna ofiary ty się nie frąsuy/ nie będzie się ciębie rądził Papież/ kiedy ma w tym dyspensować: poradź ty raczej twoim zborowym/ iesli mają w rozkwi wieczersać/ iakoście w Ispanciech czynili: albo iesliż ostątki wieczery waszej/ psom rzucać iako wiec bywało/ czyli ie schować: Tego ty też zbiorowych twoich/ to tobie przystoi.

[Dwie rzeczy sobie przeciwne pisz. Naprzód gdy powiedziawszy że do istoty Mfey ś. dwoia osoba nie należy/ zarazem już twierdzisz/ że dwoia osoba y do zupełności/ do całosci Mfey ś. należy.] A tożes głupi Philosoph: A ieszczes nie rozumiesz/ co to jest istota/ a co zupełność y całosc/ co po łacinie zowią pars Essentialis & integralis, bą podz do skoty nientu/ pącz się a nie bredz lada czego. Czy przeciwne to rzeczy/ kiedy tak mówią/ Do istoty y stworzenia reka nie należy (Prawda/ bo siła ludzi na świecie bez reki) a kiedy zaś mówią: do zupełności y do całosci stworzenia reka należy/ (y to prawda bo bez reki nie całe stworzenie ciasto.) A wiec to przeciwne rzeczy. Jawnie masz skaranie Boze nad soba/ że y tego co czytaś nie rozumiesz: iako miąnowicie enych słów [Kościół tego nigdy nie determinował/ żeby Mfey ś. nie mogła być inak iedno podobniemá osobami odprawiona.] Tych słów które lada kto przeczytałszy/ zrozumieć może/ a ty tak wielarazom czytając/ ani ich zrozumieć możesz/ takci Bóg rozum odiał.

istota Mfey
y zupełności.

Także rozumiey/ że Kościół choć ma Nisza pod dwoma osobą/ nigdy nie postanawiał/ aby sie nie miało godzić pod jedną miewać/ kiedy tego dopuścić: bo może y pod dwiema/ może y pod jedną postanowić. A rozumiey: Bo że sie nad toba zmiłny/ abyś ostrożnie rozumnie nie stracił/ zbierając te contradikcy. Tymże poiedzieś z tego hár-
cu: Zniszczym/ co sie ciebie twojaś bronia nabito/ co maś w zysku.

O Testamencie Páńskim.

Wdziwić sie nie mogę/ wielkiej nienamienności tych naszych Ministrów/ ktorzy tak wiele wrzeszczą o tym Testamencie Pána Chrystusowym/ a wżdy ięszce nie umieją/ co jest/ y iaki jest ten Testament: co może każdy osadzić/ słysząc tylko iako nasz mądry Chrzastowski subtelno dyscuruje/ o istocie tego Testamentu: Minie ma ten wielki Theolog/ że wszystkie istoty Testamentu należą w chlebie a winie. Jąste nie bázro sie z tego Testamentu Ministrowie z bogacili: tożby im y Melchisedech mógł zostawić/ choćaby Chrystus nie przyszedł/ ale taktemu takie/ nie trzeba im lepszego dziedzictwa/ by sie tylko náiedli y nápił/ to wszystkie ich wiara. Coś wieś tego Pán Chrystus odkazał Chrzesciánom swoim: chce sli wiedzieć Chrzastowski/ słuchayże mnie/ a iz ty philosophujesz/ bede ia też iako Philosoph z toba mówił.

[Dwie rzeczy są w Testamencie każdym/ Substantia Testamenti. Qualitas. a po naszym/ Istota y warunek abo wtwierdzenie. Istota Testamentu zowiemy/ wola tego ktorý Testament czyni: Warunek lepak abo wtwierdzenie/ podpis y przytożenie pieczęci/ abo wieś przedówne zeznanie. Tymże sposobem y Testament Pána Chrystusowego ma te dwie rzeczy: Istota Testamentu jest wola Boga/ y przymierze/ y obietnica iasli y żywota wiecznego/ przez Chrystusa. Przetoż zaraz po grzechu/ kiedy obiecane jest nasienie/ ktore miało zetrzeć głowę węża/ Gen. 3.

począł

począł sie Testament Chrystusów: Potym za czasu Abrasama był odnowiony ten Testament/ y iasniey wyłożony/ kiedy Abrahamowi toż nasienie jest obiecane. Galat. 3. Tym sposobem mówi Apostoł/ Testament Chrystusów w przedził zakon 430. lat. Ale to rozumie o istocie tylko Testamentu Chrystusowego.

Druga rzecz w Testamencie jest Warunek abo wtwierdzenie Testamentu: a toć było dwoiaki/ według ktorego też wrosły dwa Testamenty/ jeden stary/ drugi nowy: Bo różny warunek abo wtwierdzenie było starego y nowego Testamentu/ choć i w Substancie jeden był Testament. Stary Testament warowany y wtwierdzony był ofiarowaniem y pozrywaniem bydlat/ y pokropieniem krwi bydleczy/ iako opisuje Mojżesz Exod. 24. Nowy zaś Testament ofiara y pozrywaniem ciała Chrystusowego/ y krwi jego pokropieniem/ iako opisuje Ewangelista. Między ktorými Testamenty y ta też jest różność: że on pierwszy Testament był wtwierdzony ofiarą y krwią cudzą: ale ięszce nie był morte Testatoris to jest sama śmierć Chrystusowa skończony/ y zabezpieczony/ przeto mógł być odmieniony: ale Nowy Testament/ nie tylko był wtwierdzony na wieczność/ ofiara własnego ciała y krwi/ ale nazajutrz był vmocniony y skończony/ y zabezpieczony śmiercią samegoż Pána ktorý Testament uczynił. Dla tego sie już nie może odmienić/ y zowie go Apostoł wiecznym Testamentem. Hebr. 13. Przetoż y Oycowie święci przed Chrystusem/ nie wzięli żywota wiecznego/ aż po śmierci Chrystusowej: bo obietnica testamentowych nie biera dziedzicowie aż po śmierci Testatora.

A tak krótko/ dla pamięci twojej mówiac: Testament Chrystusów jest wola jego y obietnica/ że przez niego mamy mieć odpuszczenie grzechów y żywot wieczny: ktora obietnica wtwierdzać/ ciało y krew swoje ofiarował y podał do pozrywania Apostołom. Stadż y tego sie naszczę że nowego Testamentu Istota nie zamyka sie tylko

3 2

w samey

Wtwardze-
nie Testa-
mentu.

Dwa Testa-
menty różne

Testament
Pána Chri-
stusów.

Testament w samey Eucharystii: boć nowy Testament zan yta w co zan yta. Sobie w sypstie obietnice Chrystusowe / y w sypstie Sakramenta / y co kielwet postancwil Pan Christus w nowym Testamentnie / iako jest / Wiara / Nadzieja / Miłość / ić. A iż Eucharystia zowia Testamentem przyczyna jest / iż jest pamiątka śmierci Chrystusowej / y roslania Krwie Chrystusowej / przez ktora wzielismy wselakie dobra duchowne: dla tegoć na ten czas / zaczął być ważny ten Testament / kiedy te ofiare Eucharystii / Pan Christus postanowił. Ocoż iuż bedzie wiedział co jest Testament Pański / y ktora jest istota tego / prosić ci nie może na potym lada czego.

O coż ci ieszcze idzie? Tego wiedz ieszcze nie rozumiesz / iako my też mamy sie zstać uczestnikami tych dobr / ktore nam sa na tym Testamentnie Pańskim odkazane: Ale pogetowu jest odpowiedz / bo samze Pan nas nauczyl / gdy dając ciasto swoje y krew swoje / rzekł: To czyncie na pamiatke moie. Gdzie dal znać / żeć nie potrzeba aby Chrystus każda rāza umierał / ale dosyć jest aby w używaniu ciasta y Krwie była pamiątka śmierci jego. A iako w Testamentach ludzkich / iesli raz umrze Testator, zawždy trwa wieczny Testament / y może być czesto odnowiony przepisaniem / pieczęciami ić. tak też y w Eucharystii nie trzeba / aby był testament incho / ale tenze ma być wznowiany.

To tu dopiro jest *Questio*, Jako te pamiatke śmierci Chrystusowej wznowiac mamy / iesliż może być w iedney osobie / czyli obudwu osob / potrzeba do tego / abyśmy byli uczestnikami Istoty tego Testamentu. Na ktore pyta nie iuż samze Pan na wieczerzy zaraz odpowiedział. bo dając każda osobie z osobną / za każda nauczył iako iey używać: Naprzod gdy dawał ciasto swoje pod osoba chleba / rzekł zgotą To czyncie na pamiatke moie: rzec iż pamiatka śmierci tego może być w iedney osobie. Potym zaś dając krew pod osoba winy rzekł: To czyncie / ilekroć pic bedziecie / na pamiatke moie: a tuć mowi *conditionaliter*.

dając

dając znać iż drugiey osoby nie trzeba za wždy do wspomniania śmierci: wszakże gdy sie trąfi używać y drugiey osoby / to ma być także na pamiatke tego. A tegoć figurą była w starym Testamentnie / bo nietylko przy postawieniu Testamentu / ale y potym zawždy też ofiary bywały / ktorymi to przymierze wznowiano / zmchże sam ci chęci używali: a wszakże przy onym pierwszym postanowieniu Testamentu / Moyses pokropił kwią Ołtarz y ludzie: ale potym w tychże ofiarach nie kropiono ludu / tylko sam Ołtarz. *Leuit: 7. Deuter: 12.* Takci y na wieczerzy / kiedy było stanowienie nowego Testamentu / było pokropienie kwią / kiedy ia dawał Apostołom: ale iuż teraz nie jest tego potrzeba / aby było to pokropienie ludu / dosyć jest pokropienie Kapłana / ktory nosi personę Chrystusa / iako y przedtym Ołtarz w starym Testamentnie. Coż ty na to rzecześ?

[Ja powiadam iesli używanie kubka Pańskiego nie należy do Istoty Testamentu / prozno Christus kazał przynależny do Istoty Testamentu / prozno Christus kazał przynależny do Istoty Eterni Testamenti, Czyli tylko patrząc a nie używać mamy z Redencu tego.] Ocoż ty iuż nie rozumiesz co mowisz / służyć ono co napisano: chce być Doktorami zakonni / nie rozumiecia / ani co mowia / ani o czym twirdza. Także wiedz / iż kubek ktory Pan Christus podał Apostołom / przynależał do utwierdzenia Istoty Testamentu: ale używanie tego kubka nam / abyśmy byli uczestnikami Testamentu / nie jest potrzebne / bo używając iedney osoby / możemy to otrzymać / iako sie iuż powiedziało. A co ty powiadaś / że prozno jest dany kubek / mowisz nie mądrze / aza ofiara jest prozna w Kościele Bożym: y owsem barzo potrzebna / a kubekci ma swoje używanie przy ofierze Miśey świętey. A być przy ofierze / y patrzeć na nie / nigdy tego ludzie dobrzy nie rozumieci za rzecz prozna: y owsem iść to rozpamiętawanie meki y śmierci Pańskiej: a kto chce używać z tej ofiary wolno mu / byle tylko był czystego sumienia /

sumnienia/ wskaż też na puszczę żydzi tylko na węża pa-
rzyli/ a wżdy im y ono patrzenie nie było prożne: owo
ty tylko iedeniem a picciem/ wszystko nabożenstwo odo-
prawuieś.

[Ale do wolności/ ale do istoty Testamentu należy
co Pan poświęcił/ poświęcićsy dawał/ dawać zalecał/
zalecać powtarzać roztazał aż do przyscia swego.]
A wżdy ty ieszcze drwisz: Należy miły/ do Istoty Testa-
mentu kubek/ y poświęcił go Pan y dawał/ ale go nieroz-
stazał wszystkim pożywać/ bo możemy mieć Istotę Testa-
mentu w iedney osobie: przetoś dał Apostołom wolność
śafowania albo iedne albo dwie osobie. A obiedwie osobie
do całosci Testamentu należa/ a wskażże używanie obu-
dwu nie jest potrzebne/ do otrzymania całosci Testamentu/
może to być w iedney osobie: by iedno było prawdziwe
ciało y krew Pana Chrystusowa. A przetożei my dobrze
mówiemy/ żeście wy Ministrowie zgwałcili y wyniszczyli
li Testament Pana naszego/ zdradliwie się z ludźmi ob-
chodząc: ponieważ ciało y krew prawdziwa Pana naszego
go/ wyszcie z tego Testamentu wykradli y wyrzucili/ a
chlebem tylko y winem ludzie odprawuiecie: a do tego ie-
ście co na Testamentie nie roztazano wy roztazuiecie/
Testament fałszywac/ a ludzie nieumiejetne zwodzic: wy-
mniecie/ przydacie co się wam podoba/ a sczyre fałszy-
wosze za słowo Boże wdaciecie/ iako Luther czynił na wie-
lu miejscach.

Ministrowie
fałszywa Te-
stament.

Minister w
bogactwie Bi-
bliotheki.

[Ubogim/ Bibliothekitak bogatey niemam/ aby w
niey Luthrowe księgi dla ozdoby były/ ale iednak powie-
ści waszey niemoge wierzyć. Siła wy na Lutra powia-
dacie/ żeby w iego księgach było/ a ono się tak nie znay-
dzie, W Anglię Campianus powieść/ żeby Luther list
Jakubá a miał nazywać słomianym listem. Gdy mu przy-
niesiono księgi Luthrowe/ on tego znaleźć niemogł.
A to dosyć śmiało y nie wstydliwie Panie Chrząstowst-
Sluchayże mnie też. Ubogiś w Bibliothekę powiadaś/
wierz

wierze temu/ aleś nie ubogi w twoim Francymersze/ lepiej
też żone bogacie: niemam ksiąg Luthrowych aby dla oz-
doby były/ y to prawda/ wolisz ty patrzeć na żone ozdo-
bna: aleć my księgi nie dla ozdoby mamy/ tylko dla czy-
tania. Siła na Lutra powiadamy co się nie znaydnie:
to inż gruba potwarz: a iako to śmiesz mówić/ kiedyś
Lutra nie czytał: wolno tobie zdomysłu żywa niepra-
wde mówić: Otożei okaże iako Luther słowa/ Pili z nie-
go wszyscy/ wyklada: acz po Niemiecku nie umiem/ ale
mi ie tak przelożył ten który umiał. Lutherus Tomo 3. Ger-
manico impresso Anno 1560. lene. Confessio D. M. Lutheri de Coe-
na Christi, quam edidit Anno 1528. folio 491. pag. 1. lin. 12.

Wskażże dziwno mi/ co to jest/ iż sam Marek s. piśe/
A pili z niego wszyscy: y to przydacie na tymże prawie
mieyscu kiedy s. Mattheus w swoim tekście piśe: Pićcie
z tego wszyscy: tak że mi się koniecznie zda/ iż cetero s. Mar-
ka jest odmiemiony/ a gdzie było greckie n/ete uczyniono
επιπο. Bo gdyby to było n/ete, iedenżeby tekst był iako u s.
Mattheusa/ z którym pospolicie s. Marek zwykł się zgá-
dzać. To ja uczonym zostawiam. Ja rozumiem (mowi
tenże Luther) że obadwa/ y kiedy Mattheus sam piśe: Pićcie
z tego wszyscy: y kiedy Marek sam piśe/ A pili z
niego wszyscy/ dla tego jest napisano aby dali znać ci dwa
Ewangelistowie: iako uczniowie wszyscy/ z onego kubka
pili/ nie dla pragnienia/ iako podobno insie wszystkie ku-
bki/ które musiano częściey nalewać/ niż się obeśli: Ale
tym kubkiem mieli się wkoło obesić/ y tak skromnie z nie-
go pić/ aby wszyscy z niego pili. Tym sposobem Lukasz pi-
śe/ iż przed Sakramentem dawał kubek na walecie/ tak że
aby wszyscy z niego pili/ gdy mowi: Podzielcie ten kubek
miedzy was/ iakoby rzekł: bytć inszych kubków wiele na
stole/ z których każdy pił/ albo w ieden częściey wlewano/
ale ten insy kubek był dany na walecie/ aby wszyscy z nie-
go pili/ aby się tak z barankiem wielkonocnym pożegnali.
Także też Mattheus y Marek o tym kubku osobliwym

Luther fał-
szywe piśmo.

Wyklada pi-
cie z tego w-
szyscy.

rozumieć

rozumieć możemy: że Apostołowie/ każdy miał dla siebie kufel: Ale kiedy ten nowy osobny trunek krwie swojej dał/ każdy aby wszyscy z tego jednego kielicha pili: aby tak osobliwym obyczajem swojej kufel rozumiał/ y dał wszystkim oprócz innych kufelów stołowych/ aby lepiej poznali/ że był osobny trunek/ nąd inſie które były przy wieczerzy. Bo chleba dobrze mogli y miał tak podzielić/ że każdy czaſtka dla siebie wziął: ale winą nie mógł tak podzielić/ ale musiał w tymże kufku zoſtawić dla nich wszystkich/ y słowem pokazał/ że on kufel był poſpolitym onym wszystkim/ aby tylko dwaj albo trzej nie wypili: iako inſie kufki były według wolei każdego.] Toć ſa ſłowa twojego Lutera: widzisz iako go ja pilniey czytam niż ty: z których ſłow/ tego ſie naucz/ naprzód/ że on warpił o tym piſanie/ A pili z niego wszyscy: druga/ że Luter to ſłowo Omnis, wszyscy/ wykładając tak/ iż Pan Chryſtus rzekł nie do wszystkich chrzeſćcian/ ale do onych ſamych Apoſtolorów/ którym ſie każał podzielić. A widzisz/ że co Jeſuitowie o Lutrze powiadała ſa pewne rzeczy: A tyś po ſtarym mąciąc y potwarzając. Słuchayże ieſzcze o liście Jakuba 8. iako go Luter uczęcił/ tak piſe/ *In Prefatione in Nouum Test. Iacobi Epistola, contentioſa, tumida, arida, ſtraminea, indigna eſt Apoſtolicofpiritu.* To ieſt/ Liſt Jakuba ſwarliwy/ nadęty/ suchy/ ſłomiany/ niegodny ducha Apoſtołſkiego.] A ſłysz to ubogi Miniſtrze/ a każdy ty ludzie dobre potwarzaj/ iakoby inaczej piſali niż ieſt: A iż ty Campiana wſpominaſz/ czyniſz iako nie prawdziwy/ iakowi byli om Angliccy Miniſtrowie/ którzy podali Campianowi inſie księgi Lutrowe/ w których tego nie było/ a on ſie brał do innych/ w których to był gotów pokazać. Bo aż tego mało/ co w Luterſkich księgach poodmieniali twoi Miniſtrowie/ mało nie co drukarz/ to inaczej drukował: ale chęſli wykołać tobie oczy księgami Lutronymi. Przetoż ty ſam wierutny potwarzaj/ co meczenniki święte niewinnie potwarzają: przechwalaj ſie ty folio 79. nie-

Luther o li-
ście Jakuba
8.

wiem

wiem z takich ſług Bożych/ którzy bliźni Pana naszego Jeſuſa Chryſtuſa/ na ciele swoim odnoſa: O wielcy Mezczennicy albo raczej kaci/ coście ſie tego świętego Campiana do śmierci okrutnie namęczyli: zda mi ſie kiedyby was takimi bliźniami pieczętowano/ odchoćiatoby ſie wam Luterſkiey Ewangelię. Ale wróćmy ſie do rzeczy.

[My tymże ſpoſobem o Teſtamenście Pańskim twierdzimy/ że nie pićcie naszczyni Teſtament/ ale poſtąnowicie Boże/ y wykonanie tych ſpraw/ które ſa z poſtąnowienia wolei Bożej/ a tak rzecz idzie nie o ſprawowanie/ ale o przywołanie Teſtamentu.] Chwała Bogu że ſie upamiętał: ieſliż nie w pićciu ieſt Teſtament Boży/ ale w wykonaniu wolei Bożej na teſtamenście opisa-ny/ a wola Boża na Teſtamenście wyrażona ieſt/ że może być przywołanie Teſtamentu/ iako we dwu tak też y w jednej oſobie/ iako ſie już to wyſſey pokazało: a tak bez pićcia może być przywołanie Teſtamentu.

[W ſtarym Teſtamenście aczkolwiek nie było pićcie/ iednakże miasto pićcia było pokropienie krwią/ którym ſo- bie ludzie ofiarę przywoławali.] Aleć ſie wždy tobie dziwnie/ iako ſmieſz figurami ſtarego Teſtamentu allegować/ wſkazać ież admuchnął przecz/ czemu ſie po nie wracaſz: wſkazać odpowiemieć/ toż com y wyſſey już powie- dział: Ono pokropienie Możyſzowe ludu przyſtąnowie- niu Teſtamentu ſtarego/ tylko raz było/ a potem nigdy: a choć i aż też ofiary znówu potem ofiarowano/ przedſie nie ludzie ale Oltarz tylko kropiono. Tak też przy poſtąnowieniu Teſtamentu nowego/ Pan Chryſtus pokropił krwią Apoſtoły/ ale już teraz tego nie potrzeba/ doſyć kie- dy Kąpłan bywa pokropiony/ który przy Oltarzu/ noſi na ſobie perſone Chryſtuſa Pana/ iako przedtem Oltarz w ſtarym Teſtamenście.

[Znać iż Pan nie dwa kroć iedne rzecz piſał/ ale inſa na jednej/ inſa na drugiej karcie/ aby ieden Teſtament/ że dwu tych kart/ iako ieden zakon/ że dwu tablic Mo-
żowych

pićcie nie czy-
ni Teſtamen-
tu.

pokropienie
starego Tes-
tamentu.

Jedną rzecz pisał na dwa kroć.] Ktoś jeszcze trzeba wytłómaczyć: Jedną rzecz pisał dwa kroć / ale różnym sposobem / wszdy to możesz zrozumieć: bo na iedney karcie (to jest / pod osoba chleba) napisał słowa które miannia (ex vi verborum) Ciąto / na drugiey słowa które miannia krew / Ktoż sa różne rzeczy / bo na krzyżu rozdzielone były. A wszakże gdy Pán Sakrament rozdawał żywy był / y teraz nieśmierci / dla tego z ciątem musiał dać krew / a ze krwi ciąto / a to iako mówią per concomitantiam naturarum. Otoż iedną rzecz pisał na obudwu kartach / ale inakszym obyczajem / na iedney tylko miannia ciąto / na drugiey krew / chociaż oboje w obudwu osobach było. Jako Mojżesze też tablice chciały dwie były / a to dla lepszego zrozumienia y różne przykazania miały / a wszakże iedną w drugiey się zamykała: y kto iedną wypelnił / wypelnił iuż y drugą / iako mówi Apostoł s. *Qui diligit proximum legem impleuit.* Kto miłuje bliźniego / zakon wypelnił. Takżec y w naszym testamentie / kto ma iedną osobę / ma y wszystkie Testament.

Jedną robotę
na iednym
sposobem.

[Jesliż toż napisano na pierwszej / co y na drugiey karcie / Christus Pan dwa kroć iedną robotę robił.] A iad też dziesięć kroć iedną robotę robił / iedną rzecz tobie powtarżając / cościżec? Dwa kroć / moy Philosophie / dwa Pan Jezus iedną robotę robił / a nietylko dwa kroć / ale y liczy by temu niemał / iako często on iedną robotę robił. Kazał / modlił się / chodził / ié / ale to nie głupie czynił / iako ty blużnił / y owsem tyś sam głupi co tego nie rozumieś: wiedział on dobrze że ta robotą jego miał być z pożytkiem y pociechą naszą tym wietsza / im iasnieysze y rzetelnieysze mieli swoje wyrażenie różnymi sposoby nam wypisać raczyt. Którey jego roboty wznawianie dzieje się w Ofierze nawiętszej / y to zawsze pod dwiema osobami / kiedy być może / podczas y pod iedną / bo taka wolność raczyt Kościółowi swemu zostawić. Toż tedy nie darmo robił / czego rzywanie jest w Kościele jego.

A za takie Quasie godzien był aby ci karmiono / nie słoma /

ma / Ktora ty inie czestujesz / boćby y tey szkoda / ale zgoła ninami / niegodzieneś y chleba który w dobrych ludzi wyiadasz: bo ty y z drugimi miasto prawdziwego ciąta y krwi Chrystusowej / chlebem y winem ludzie karmicie: o te się żywioty swarzac / straciliście prawdziwe używanie ciąta y krwi Chrystusowej / rostyrtki a sedycie stroiac. Ale żeby się tych twoich baiek napowiadat / zamknimys iuż / żeś niemogł z Ewangelistow s. pokazać / żadnego mianu do wszystkich / o używaniu dwu osob.

Paweł s. 1. Cor: 11. nie rozkazał używania dwu osob.

Ktoś się ty Ministrze Pána Boga nie bał / pisać y broniac że Luter dobrze wytłóczył / Tradidisse est precepisse, co y samis iego uczniowie gania / to ty chwalisz / nie czytając Lutra ani Remnicus / prawie iuż ośleplada co drwis: podobnieyć wszdy Remnicusowi rozumieć Lutra y wykladać / bo go y miał y czytał / a ten ci powiada / iż Tradidi nie znaczy precepi, bó widział że to przez cię rozumowi: chceś ty być mędrszym / nuż tedy dowodź.

[Christus Pan Traditiones ludzkie bierze za naukę / a naukę za rozkazanie Matth: 12. Tenete traditiones mówi Apostoł. Oto tradicie są / nauki / ustawy y rozkazania.] A tak to probuia tak: gdzieś tu Tradidi znaczy precepi nie miał takiey Grammatyki Remnicus / przeto nie był tak męstrzliwy: wiem i ta że tradicie znacza naukę / ale żeby Tradidi znaczyło precepi, to niesłychana: bo infa jest nauka / infa przykazanie: gdy kto Pasterza drugiego naucza / nie mu nie rozkazuje / tylko uczy. A Apostoł s. Kiedy mów / Tenete traditiones, Tenete jest rozkazanie / ale Traditiones nie jest rozkazanie / bo kiedyby był tego słowa nie przydał / tedyby byli nie powinni chować Traditiones. Lepsy tedy był Grammatyk Remnicus / niż wasi Minister / y z lutrem: y tak to on wyklada / gdy Paweł s. mówi poda /

Traditio co
tejt.

tem/nie rostkazuje. ale podacie przykazanie Pańskie. Ależ się y on w tym słowie/ Przykazanie / omylił: boć Apostoł tylko podał Historię o używaniu Sakramentu/ w ktorey niemaś rostkazania o używaniu dwu osób razem / tylko Historię a sprawy Pańskiej. A tak to lepszy wykład/ Ja podatem wam com wziął od Pana / Historię a ostatniey wieczerzy. Toć tu już Tradidi nie znaczy rostkazanie.

[Smiey rzec że ta Tradicia (Tradidi vobis in primis quod et accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris,) nie zamyla w sobie mandatu wiary/aby temu wierzyli/ a cudem samym pohanbiony bedziesz.] Chybaś świecka co ty mówisz: Możesz do traditiei przydany być mandat/ale przedśie tradidi nie znaczy rostkazanie/iako tu na tym mieyscu gdy mówił Paweł/podatem wam że Christus umarł/któ mądry inaczej wyłożyć może/iedno nauczyłem was/przełożyłem wam. Nie słowko tedy Tradidi, ale in se slowa rostkazujące do niego przydane/mandat czynią/iako Tenete, Seruate, to było rostkazanie/ktorego wy nie słuchacie. A tak w twoim Tradidi niemaś mandatu.

[Gdy mówi: Quotiescunq, oblig Sakramentalny wkazuje. Bo nie w podnoszeniu / abo w zamienieniu chleba/ale w iedzeniu y w piciu pamiatki śmierci Pańskiej zamyla mówiac: Ilekroć bowiem bedziecie iść chleb ten/ y kubek pić/śmierć Pańską opowiadając bedziecie aż przyjdzie.] Właśnie taki oblig iakoby kto rostkazał: Ilekroć bracie Chrzostowski bedziesz iść chleb/abo to wino pić/przez zdrowie X. Grodzickiego pić bedziesz/ aż przyjdzie. Co rozumiesz jest tu oblig/abyś koniecznie pił wino/żeby bez niego być nie mogło: nie bedziesz wždy tak mądry: Tak też y to słowo Quotiescunq, tu znaczy/ dacie wolność pić albo nie pić ten Kielich: ale kiedy pić/ jest oblig abyś to czynił na pamiatki śmierci Pańskiej A to się tym wieczerzy objaśnia / że po poświęceniu chleba zgotą rzeź/ To czynicie na pamiatki moje: A po poświęceniu Kielicha rzeź przydacie/ To czynicie/ilekroć pić bedziecie. A nie

darmo

darmo odmieniał słowa/ ale żeby pokazał/ że nie obligowat bracie Kielich/ale Kościołowi na wola dał/ a przedśie z pamiatki śmierci Pańskiej.

[Wolność jest w słowie Pańskich/ale nie zstrony o sob Sakramentalnych używania / ale zstrony starozaconnych obrzędów zachowania.] A już się wždy obaczył: A to trochę lepać obiawił/aby w słowie Pańskich miała być wolność strony starozaconnych obrzędów zachowania: ieli to na wola dacie/to ty możesz ofiarować baranką wielkonocnego po żydowsku/ y wielkanoc z żydy świecić / y po wieczerzy żydowskiej swoje wieczerza Zborowa odprawiać: płaci ty do żydow przymierzasz: A darmożes powiadał że to jesteś ciezar/ a teraz go załecasz: niezartuy Chrzostowski bytyś nie lada Rabinem.

[Jeśli sami tylko księza ofiarują / y prawo mają do kubka/ Jakoż to Paweł s. na wola dacie pospolitemu człowiekowi/ielić chce pić z kubka Pańskiego/ abo nie pić.] Wszakże już sam przed tym zeznał/ iż nie wszyscy są księza/ toć też nie wszyscy ofiarują y poświęcają: prawo lepać także ma do kubka pospolity człowiek iako y kapłan/ kiedy mu tego prawa używać dopuszcza: Bo iako każdy ma prawo być księdzem/ a wždy nie każdy będzie księdzem/ tylko komu tego prawa używać Apostolski wrząd dopuści: toż rozumiey y o kubku Pańskim/ prawo wszystkich jest/ ale używanie prawa jest w ręku Apostolskiego wrzędu. Ta wolność y niewolność iednym mandatem jest dana/ To czynicie/ilekroć pić bedziecie/na pamiatki moje.

[Gdzie jest pewne opisanie podania Apostolskiego/ tam wolności niemaś inaczej czynienia/ ale o używaniu osób dwuch w Sakramencie/ jest pewne opisanie podania Apostolskiego/Przeto niemaś w Sakramencie wolności inaczej czynienia.] A przedśie Sophista narabiał: Widzeż nieźstate pisma. Odpowiadam/ Naprzód Nego maiorem, Bo ślita jest pewnego opisanie podania Apostolskiego/ a przedśie jest wolność inaczej czynienia: Jako o

iedzeniu

Chrzostowski
chce być Rabinem.

prawo do
kubka.

Podanie Apo-
stolskie.

Oblig do Eu-
bka.

krwi y duszonych rzeczy: także y ono/ że małenności swo-
ie Chrześciance przedawali/ y pieniadze rzucałi do nog A-
postolskich: a do tego y to pewne opisanie/ że Aposto-
wie dawali Sakrament po wieczerzy/ y inzego postano-
wienia nie mato/ co teraz wolno iest nie czynić. Nego iest
scze y *minorem*: Bo nietylko o używaniu osob/ ale też y ie-
dnej osoby iest pewne opisanie podania Apostolskiego.
Przetoż y *Conclusia* niczem si nie godzi. Tarychtu-
ia lepiej przeciw tobie tenże twoy argument tak: Gdzie
iest pewne opisanie podania Apostolskiego o używaniu
Sakramentu/ tam niemasz wolności inaczey czynienia:
O używaniu Sakramentu we dwuch y w iedney osobie
iest pewne opisanie Apostolskie. A tak niemasz wolności
tego inaczey czynienia. To prawdziwsza *Dialectika* niż
twoja. Toż też y na on drugi argument twoy/ gdy
mowisz: Gdzie sie wskazuje posłuszeństwo Tradiciei Bożey/
tam sie y mandaty Boży iaki obiawia/ ktory wolność
inaczey czynienia traci: Odpowiadam/ że o iedney rze-
czy bywają różne mandaty y różne posłuszeństwa: iako
sie wyższey powiedziało. A tak nicci nie pomoże *Sophistia*/
bo pochodzimy was z rzeczy iasných y na sumnieniu was-
zym osadzonych.

[Uczynił nagrodę Paweł s. Bo mowi: To czynicie ile-
kroć pić będziecie na moje wspomnienie/ niemożesz tego
zaprzec aby w tych słowach mandatu Pańskiego nie by-
ło.] Zaprzalem iuz tak wiele razy/ y teraz toż mowię/
że tu niemasz mandatu/ tylko na wola dać: a ty swiego
mandatu nie dowodzisz. Bo Koryntowie mieli prawo
z tych słow/ ale wolne. Am też Paweł s. opuścił błogo-
sławieństwo Kielicha/ bo mowi: Ten kubek iest nowym zc.
A Thomas s. dobrze mowi/ ale go ty nie do rzeczy przy-
wodzisz/ bo cie nie o to pytano/ co ty odpowiadasz: masz
ty dowodzić że w tych słowach/ Ilekroć iesc pić będziecie/
z. iest mandat.

[Jednako Paweł s. Ilekroć do obudwu osob przydać
abyśmy

abyśmy pamiętkę mieli Pańskiej po Apostolsku sprawa-
wali.] Omyliłes sie na tym/ zleś czytał Pawła s. nie
jednako do obudwu osob przydać: bo są pierwsza rzekł/ To
czynicie na pamiętkę moję/ za wtora zaśie/ To czynicie ile-
kroć pić będziecie/ ta wtora z condicya/ pierwsza bez za-
dnej condiciei. A tak może ie rozdzielić y pod iedną używać
A iż Paweł s. potym do obudwu przydać/ Ilekroć/ da-
wa znąc iż może też we dwuch używać. A tak co sie mo-
wiło/ żeby miał Chrystus Pan przy rozdawaniu wtorey/
Wyszy s. uczynić/ z prawda sie zgodzi.

[Że nierozdzielnie Paweł s. mowi (Ktokolwiek po-
żywać będzie chleba tego/ albo pić będzie z Kielicha Pań-
skiego niegodnie/ ciata y krwi Pańskiej winien będzie/)
nie dla wolności używania to czynił/ ale dla strazy/ aby
kto nie mieszał iedzenia z pićiem. a nie uczył/ żebyśmy ie-
dzac pierwszą część Sakramentu/ mieli zarazem y pić.
Jeszcze ani czytał ani słyszał odpowiedzi na to.] Znąc
że nie wiele czytał/ y wierze że y sam nie rozumiesz co ple-
ciest/ bo czytał Pawła s. a niewiesz co czytał. Oto mowi
Apostol s. Ktokolwiek pożywać będzie/ albo pić niego-
dnie/ będzie winien ciata y krwi Pańskiej: Skad to po-
żujemy/ że kto pożywa chleb/ pożywa razem ciata y
krwi Pańskiej: a kto pić z kubka/ także pożywa ciata y
krwi razem: bo inaczey niemogłby ani ten co pożywa
chleb/ samym/ pożywaniem: ani ten co pić/ samym pi-
ciem/ oboygą zaraz być winien/ (co jednako Apostol twier-
dzi) kiedyby oboygą razem w iedney osobie nie pożywał.
Ta ono lepać co ty mowisz] Dla strazy tak rozdzieli-
nie mowi Apostol/ albo pożywać/ albo pić/ aby kto nie
zmieszał iedzenia z pićiem:] Coż to iest mieszać iedzenie
z pićiem? poradź sie samego rozumu iedli go masz/ coć po-
wie. Kiedyby tobie rzeczono: Ktokolwiek we zborze be-
dzie iadł chleb/ albo będzie pił wino/ będzie winien chleb y
wino płacić: dla czego to tak mowia/ a za dla strazy. aby
kto nie zmieszał iedzenia z pićiem: A my tak rozumiemy/
że to

że to mówią dla wolnego używania. Bo tak mu chleb iść / iako y wino pić / y ktokolwiek iednego używa / iedną / to oboje ma płacić. Toć tak u nas rozum wzy / ięśli w was inaczej / ięszczesmy tych nowych rozumow nie dosli / ani też o nie dbamy.

[Et y Aut są przeciwne sobie partykuly: podobnie / są tedy rzecz że Paweł s. używa Aut miasto Et:] Sam sobie gędziesz sam wesoł będziesz / iako mówią. Ty tak mówisz ię podobnie / że Paweł s. używa Et miasto Aut, a tego nie dowodzisz / a ja zaś mówię / że podobnie / co w piśmie samym / właśnie y wyraźnie stoi / y z samego pisma tego dowodzę: Ktoż tu lepiej mówi / ale dajmy tej Grammatyce pokoy.

Jużes się dosyć nabáiał / śliczna bajko: a przedścis pokazać niemogł iednego mandatu do wszystkich Chrześcian / aby byli powinni używać Sakramentu we dwóch osobách. A ja tobie twoimi argumentami pokazał / że Pan Christus wolność tę zostawił / y pod iedną / y pod dwoma osoba używać Sakramentu tego. Tę co że ty nie umieś / musi się to tym zamknąć / że y w Jeruzalem waszey wieczerzy nie było / ale ja Zwingliusz między Szwajcary z obławienia Anyotą wymyślił / iakoś sam zeznał.

SIODMA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA.

Wieczerzy Ewangelickiey Pan Christus po
zmarłych wstaniu wznioł swom
w Emaus nie dawał.

Odsłóć się każdy było Panie Obrońca / abyś był tym wieczerza twoje wczół / pozwolowsy że Pan Christus po zmarłych wstaniu swym w Emaus onym dwiema wznioł / wieczerza wasza sadował: a zwłaszcza

a zwłaszcza ię iako sam zeznawał / drudzy waszy Ministrowie na to zezwalaia / czemu ty masz być uporniejszy: owo ty chcesz tak wieczerzy twojej obronić / że ty nie nie zostawisz. Ale wždy czemu raczej nie przestąiesz z tymi Ministrami / ktorzy powiadaia / ię w Emaus Pan dawał wieczerza / albo oni nie rozumieli pisma iako y ty / czemu się nie zgadzacie?

[Bo powiadaś folio 162. iako nie wszystko pismo trudne / tak nie wszystko łatwo być wyznawamy, Bo gędzieszmy wszystko pismo łatwe być wzyli / względem nas / ię by nam ani postyl / ani Katechismow / ani Káznościeie żadnego potrzeba nie było.] Będ to wždy dobrze kiedyś się tego nauczył / nie umieć tego inšy Ministrowie / bo powiadaia / że pismo iest łatwe / aleś ty inż miedrŷy, Pytamże cie ktoż tedy ma nam wykładać pismo / trzeba podobno tego wczonego? [A ieden powiadaś / wczony nie zaraz widzi / wszystkie tajemnice pisma s.] Tym gorzej / ięśli wczony nie widzi / a prostać iako może widzieć? A przedśis wy wszystkim duchy y pisma rozsądzać każeć: czyli inż teraz inaczej wzyćie? [Wszyscy pisania swoje rozsądkowi nie swemu / ale prorockiemu podkładamy.] Toć inż po nowemu / nie czyniliście tego przedtym. Pytamże cie ktorzy to są Prorocy tak mądry / co te niegody y błędy wasze sadyć mogą? Otolić do tego czasu miedzy wami nie było tych Prorokow / boście ięszce nie rozsądzili tych waszych różności. Podobno ty miedzy swoimi chcesz tym pierwszym prorokiem być / poniewaz chcesz czynić rozsądek miedzy tymi różnościami waszymi: A dawałżeś Prorokiem został moy drogi Chrzaśtowski? A kiedy też drugi Prorok przyjdzie / y twoje pisma odrzuci / co ty rzeczesz? Niechayże tedy y ia takim Prorokiem będę: A nie dziwny / że i ja też twoje pisma sadyć bezpiecznie: wpiś mie też tam miedzy Proroki swoje. A tak teraz pro rokuie / że nasych Doktorow Kátholickich / onego łamania chleba w Emaus wykłady / daleko lepsze są / niż te

pismo trudne.

Prorocy zbowi.

wszystkie waszych Ministrów niezgodne prorokowania.
 Ale sie ty obmawiasz mówiac [Myżdy nie iedną
 Korozumieć do iednego celu vmierzamy]

Do iednego
 celu strzelają

Wiem to dawno że wy do iednegoż celu wszyscy zmie-
 rzacie: bo iakakolwiek który zwas wiare wymyśli/ i-
 kunkolwiek piśmem strzela/ przedśie Panu Chrystusowi y
 namiestnikowi iego na ziemi wleć/ toć wasz cel/ do tego
 Luther/ do tego Kalwin/ do tego Turek strzela/ iedne-
 goż Chrystusa bluźnicie/ chociąc nie iedną: ale iesli o cel
 idzie/ teżci y Turek y poganin każdy do tegoż celu strzela/
 toć tedy y ci sie zgodza zwami. O nieścześnie Prorocy nie
 o toć nam idzie/ do kad strzelacie/ ale zgodzcie sie na
 iedne wiare/ na iedne artykuły wiary/ iesli możecie/ wy-
 znawaycie iedną Chrystusa iednego/ ale nie waszych
 Prorokow to dzieło/ nie będzie z tego nic.

Contrady-
 kcie Chry-
 stowskięgo.

Jeszcze sie ty cieśysz mówiac [O iednym Sakramen-
 cie/ wiecey contradykcy waszych niżej siedmdziesiąt y kil-
 kazebrałem/ z samych tylko ksiąg przeciw Panu Wola-
 nowi/ to iesliże wam nie ślodzi/ pewnie że y nam.]

Toć pewnie owe coś ie w Babiliej drukował: A moy ma-
 dry Ministrze/ czemuż sie krycie z nimi/ niechciales ich też
 tu nam czytać/ widziałemci ie przedśie: A chceś wiedzieć
 co rozumiem o nich: Aiedybyś mie był spytał/ iaki miał
 być tytuł owych ksiąg/ tedybymci był poradził/ abyś
 tak napisał/ Ducentarum & quinque Stultitiarum Chrystowij In-
 dex: Bo każdy owo czytać rzecz/ że to głupi iakiś chłop
 pisał: y pewnie nie wiedzieliby byli Niemcy/ że tak głupi
 są Ministrowie w Litwie/ ale sie z twoich contradykcy
 domyślisz moga. Bo każdy pozna że ty ani wieś co to iest
 Contradykcy/ y zbierając contradykcy cudze/ sam sie
 z swoim rozumem nie zgadzasz: iakoby ow śalony/ co sie
 sam nie rozumie co mówi. A tak mała tworia ślad obra-
 da/ przedśie niezgody waszey nie pokryiecie: miałeś ty
 był pierwey odpisać na ono/ co przeciw Calkwinistom piśe
 ieden Lutheran Conradus Schluffelburgius, Diocesię Katem-
 burstiey

hurstiey Superintendent: który we troich księgach wie-
 cey niż ze dwu set y dwudziestu ksiąg/ iasných y dowo-
 dnych samychże was Calkwinistow pokazuje to/ że sie w
 śadnym niemal/ nauki Chrześciańskiey artykuły nie zga-
 dzacie. Robił te robots Schluffelburgius iako sam świadczy
 przez ciałe 23. lat/ a przed kilka lat wydał. Macie mu i-
 ście za co być powinni/ bo was pra wie wypisał/ y wa-
 symiś farbami do żywego wymalował. Ale iesli go nie
 czytaś/ czytajże co Jęo M. X. Jurgiewicz wydał/ Bellum
 Quinti Evangelij, ślad sie nauczysz iakie wy proroki macie/
 y iaka zgoda wasza: pewnie tam inakże Contradykcy
 wasze/ ktorych sie y ślepy domaća/ zgadzają ty pierwey
 swoje Ministry iesli możes/ ale przedśie będzie w piekle
 zgoda niż między wami.

Do rzeczy tedy naszy mówiac/ ponieważ ty niechceś
 z drugimi twoimi Ministrami przestawać/ prożno ia też
 mam tobie o tym Emaus co powiedzieć/ bo widze że nie
 wśluchasz. Niechayże iuz tak będzie/ że y w Emaus waszey
 wieczerzy nie było: ale my przyznawamy/ iż Pan Jezus
 Christus w Emaus onym dwiema uczniom nasz Sakra-
 ment/ cięła y krewie swojej naswietsey dawać raczył: ty
 iesli masz co/ mów przeciw temu.

[Wiem że Doktorowie na tym miejscu Sakrament-
 dla niektorych przyczyn pokazać chcieli/ aby y śtutek Sa-
 kramentu y iedność Zboru Pańskiego lepiej zalećili.]
 Jesli wieś iż Doktorowie starodawni y świeci/ co piśmo
 o Sakramencie wykładali/ a czemuż ty inaczej wyklá-
 dasz/ czemu sie na te Cyce y Doktorzy świete/ z Obrona
 twoja targasz/ y będziesz tak niewśtydliwy że y Dokto-
 rom świetym nie wśtapisz: iesliś ty tak zapamiętał/ że
 dyć my ich nie odstapiemy/ gdyż y sam przyznawaś/ że
 Doktorowie naszy tak wykładali. [Ale tego nigdy Do-
 ktorowie nie czyli/ aby w Emaus Pan pod iedną oso-
 bą miał rozdawać.] Nie zwyklic naszy Doktoro-
 wie piśmá odstepować/ wamci to własna: abo powiedz/
 który

Doktory od-
 rzuca.

ktory Doktor o dwu osobach wykładat / widzi mi się że go nie narydzię / bo wszyscy o iedney osobie mówią.

Słow po-
święcających
nie wspomi-
na.

¶ Pan nie mówił słow Sakrament poświęcających / do isfoty tego Sakramentu należących / przeto w Emaus nie stanoził ani dawał pod iedną osobą Sakramentu. ¶ Jużci byto tebron w Kazaniu wydarło / y do ko-
fatanoc nia dobrze / a wždy się znieznowu porywał. Pytam cie Ministrze skąd to wieś / że tam Pan słow Sakrament poświęcających nie mówił? Rzeczysz że tego Łukasz przy tej Historii nie napisał. A ia zaś skąd taki argument czynię. Kiedy Philip chrzcił Trzebiencą / Act: 8. nie mówił słow do isfoty chrztu należących / bo tego Łukasz przy tej Historii nie napisał: przeto nie był to chrzest prawdziwy. A prawda że to zły argument: Toć y twoy nie lepszy / bo takuczki. Także tedy wiedz / że Pan w Emaus słow poświęcające Sakrament mówił: a że ich Ewangelista nie wspomniat / ta przyczyna jest: Jż ten jest w piśmie s. zwyczaj / że kiedy wspomina Sakrament iaki / nie wymienia wszystkich słow / ktorymi się stawa: bo to przy opisaniu stanożenia pismo s. czyni / iako to Ewangelistowie y Paweł s. przy stanożeniu wieczerzy Pańskiej uczynili / ale dosyć jest własnymi okolicznościami Sakrament pomienić / tedy się łatwo ostaćka dorozumie / kto czyta. Otoż y tu w Emaus choć słow Essentialne / ktorymi ta światłość bywa poświęcona / Pan mówił / wśakże wspominać ich byto nie trzeba. Nad to my wkazujemy / iż opisując Łukasz s. one sprawę w Emaus / zowie łamaniem chleba / y przypomina błogosławienie. A toć jest własne miąnowanie ciała Pana Chrystusowego y wspomnienie słow essentialnych poświęcających. Bo tenże Łukasz s. na inšym miejscu Act: 2. zowie łamaniem chleba / czego się nauczył od Pawła s. ktory także go pomienia I. Cor: 10. Chleb ktory łamiemy / y ku beł ktoremu błogosławimy. A toć dosyć jest / aby każdy wiedział / że w Emaus Pan Christus dawał ciało swoje.

A czuieś

A czuieś się Ministrze / iakoć twoie bron z reku wybito: wiem że czuieś / y przeto się na nowe zastrzałki zdobywaś: ale już nie wsturasz / bo tu widzi się pismem s. na cie idą / a ty tylko z Lutrá a z Calwiná strzelasz.

Potrzepia się Minister mówiąc: [Jesli przy postanowieniu tylko / słow essentialnych rozumiales być potrzebe: czemuś także o Kielichu nierozumiał / że dosyć na tym / gdy go raz przy postanowieniu kapłan wedle porządku Melchisedecha wspomniat / a na potym już się ma rozed / ierozumieć / choć o nim wzmianki nie maś / iako y forma do krztu s. należąca] Zle prorokuieś Panie Proroku: bo kiedy miąnuieś iedne osobę własnym imieniem / tedy rozumieś y formę / abo słow poświęcające: ale nie z tym idzie / aby pomienić y iedne osobę / miata się rozumieć y drugą / bo iedna osoba nie znaczy drugiej: dla tego Apostoł s. mówi: I. Cor: 10. Chleb ktory łamiemy / y Kielich ktory błogosławimy: osobno obiedwie osobie miąnuie / dla tego iż iedna osoba drugiej nie znaczy. A toż tedy z was ślepym / chceś iżci powiem: tak ia to sądze / żeś ty sam wielkim ślepiem / coś tego nie widział. Gdyż w Emaus nie nowego Pan nie stanoził / ale tylko to co na ostatniej wieczerzy postanowił / do używania daie / a co tam pod dwoma / to tu pod iedną osobą / ktora tylko same / własnym imieniem miąnuie.

Coż na to rzeczysz? [W Emaus było łamanie chleba po zmartwychwstaniu: a po zmartwychwstaniu dla tego nie może być testament stanożony / iż Testatorowi potrzeba pirwey Testament sprawić / potym go śmiercia przecetować: Przeto w Emaus nie było stanożenie Sakramentu.] A rozumieś co mówisz: zda mi się że się sam nie rozumieś. Concedo totum Ministrze / Tak jest / nie było w Emaus stanożenie Sakramentu / ale już przed tym postanowionego używanie. A wśakże y sameś się przedko vpamiętat mówiąc: [Niech tak będzie iako chce X. Grodzicki / że w Emaus nie był Testament sam

2 3

stanożony.

Osoba iedna
nie zamyla
drugiej.

wypis Testa-
mentu.

stanowiony/ ale był tylko wypis iuz wczymionego Testa-
mentu] A czemuż się prożno śilit kiedy tak jest?
Podchwyciłeś ięscze iedno słowko y chceś latać/ opatać
krzydła mów iedno. [Jesli w Emaus był wypis Testa-
mentu/ a w Jeruzalem był sam Testament y protokół
testamentu/ iżaz wypis niema się zgadzać z Protoko-
łem?] Niemaszci w prawdzie w piśmie tego przewie-
sta wypis/ a wszakże nie barzo jest od rzeczy: bo Ewán-
gelista także wypisał w Emaus iedną osobę/ iako ią był
pierwszy w Jeruzalem napisał w te słowa: Gdy siedział
z nimi/ wziął chleb/ y błogosławił/ y łamał y dawał im.
Aza się to niezgadza z protokołem/ bā przeysrzy lepiej/
iesliś niewidział. Bo iż nie wspomniat na ten czas dru-
giey osoby testamentu/ przyczyna jest/ że iey na ten czas
nie używał/ wszak y między ludźmi/ nie każdy Testamen-
tu wszytkiego przepisuie albo czyta/ dosyć ma na tym kie-
dy o tym wie/ co do niego należy.

fałszywe wy-
pis.

Widziś iako się sam swymi replikami wkleś: ponie-
waż tu Pan pokazał/ że y w iedney osobie/ staliśmy się dzie-
dzicami Testamentu Pańskiego. A tobiec iā moge rzecz/
że ty fałszywieś ten wypis testamentu/ ponieważ przyda-
łeś to do pisma ś. czego tam Ewangelista nie pisał/ wy-
mówka twoja tu mieysca nie ma. [Przydać do chleba
winio w Kaptanśtwie Melchisedechowym/ nie jest do pi-
śma przydanie: ale pisma piśmem wykładanie.] Bo ty
nie możesz lepiej Kaptanśtwā Melchisedechowego wy-
kladać/ niż ie Pan Chrystus wyłożył/ y Ewangelista wy-
pisał: a iż Chrystus tak Kaptanśtwo Melchisedechowe w
Emaus wyłożył/ że może być pod iedną osobą bez naru-
żenia sprawowane: toć tedy ty fałszywieś tego wykład po-
wiadaiac/ iż niemoże być tylko we dwu osobach/ komuś
tu wierzyć/ wole iā z Panem Chrystusem przedstawiać/ y ie-
go wykładowi wierzyć/ niż twoie przydawania zdradli-
we przyjmować. Wszak sam powiadaś/ że Panu Bogu/
mniey znaków potrzebā/ czemuż go tedy chcesz do znaków
dwu

dwu osob przywieszować/ ponieważ to może w iedney
prawić.

[Co za gwałt był Synowi Bożemu/ żeby miał prze-
brać i stawić swej pierwszej/ pod iedną osobą w Ema-
us poświęcać] Barzo to madre pytanie: a iā też cie-
bie pytam: Co za gwałt był Synowi Bożemu/ żeby się
on miał do dwu osob przywieszować/ a nie pod iedną oso-
bą w Emaus poświęcać? Coż nie wolno iemu czynić iā-
ko mu się podoba/ y stawy swej używać iako chce?
Wszak sam powiadaś/ mniey Bogu znaków potrzebā ni-
żeli ludziom. Odpowiadaś. [Paweł ś. nie dispensatias
Papieża/ ale aż przysciem Pańskim granicy/ oboicy osoby
razem y poświęcanie y rozdawanie.] Nie bit się iedno
barzo Ministrze ięsczeć daleko do końca/ śanuy się. Po-
wiedzże mi iesli tak Paweł ś. graniczy/ Procz z Panem Chri-
stusem dispensował/ że tylko łamaniem chleba opowiadał
śmierć swoje. Ida mi się iż starszy Pan Jezus niż ś. Pa-
weł y Papież/ przetoż on sam z sobą dispensował iako
chciał: Ocoż ty niewstydliwie śkalujesz y Pawła ś. y Pa-
pieża. Boć Paweł ś. nie roztaz nie pod dwiema zawrōdy o-
sobami/ opowiadając śmierć Pańską/ ale kiedy pod oboia
poświęcaia y używāia/ aby to czynili opowiadaiac śmierć
Pańską: A tak nie trzeba byto aby Paweł ś. dispensował
z Panem Chrystusem: A Papież lepać vezy się od Pānā
Chrystusa dispensatciey/ nie Chrystus od Papieża. Ocoż ty
sam niewstydliwie wielkie absurdā mówisz/ y wolisz się
Duchowi ś. sprzeciwiać/ niżeli się Calwinowych blu-
źnierstw puścić.

Coż daley? [Jesli Pan Jezus w Emaus miał Wsta-
ć tedy się godzi pod iedną osobą poświęcać.] A czemu
się niema godzić: gdyż sam Pan Chrystus tak nas nā-
czył: Podobno Pān Chrystus nie rozumiał wczym należy
urząd Kaptanśtwā Melchisedechowego/ ty go doptero-
bodziś vezył: O rozeznanie chłopā y popā nie frāsuy się/
tylkoć to y was nie rozeznāć/ iaki chłop Minister/ iaku
chny y

Madre pyta-
nie.Dispensacya
pānā Chri-
stusowā.w iedney os-
obie poświę-
cać.

chuy y każdy inſy chłop ieſt: y wam to tylko iako chłopom przyſtoi po karczmach y pod wieczor wafze wieczerza ſprawować: bo karkowaſt ieſt w karczmie / iaka y we Zborze. Mowiſz. [Jeſli miał Koſciot w tym iaka wolnoſć: tedy ia miał iuż dawno pokazać.] Lada co bredziſz: pokazałci Koſciot te moc na niektorych miyſcach / kiedy winą nie było / ale co? kiedy ty tego nie czytaſz: Wſak w Norwegiey miewano Miſa pod iedną oſobą: y gdzie tego potrzeba uſywa Koſciot ty wolnoſci y z Duchą ſ. to determinuje kiedy tego trzeba / aby była Miſa pod iedną oſobą. Coſci ſie tu nie podobają?

[Pátrz iako ſie tu zgadzają: Káptani mogą podedwieńmá uſywać: Káptani mogą pod iedną poſwiecać. Jeſli Káptani mają te moc / muſi być poſwednia y wſta wiczna.] Miły dudku / coſci ſie tu ſniło o contradikcyách: Káptani mają uſywać podedwieńmá / kiedy Miſa má iá podedwieńmá: Káptani zaś mogą pod iedną poſwiewać / kiedy Koſciot má iac przykłađ Pána Chriſtuſów w tym diſpenſie. A co? to za contradikcia? Pátrz iako ſie y zrozumem ſwoim nie zgadzają.

[Apoſtoli w Jeruſalem oney nocy / ktorey był Pan wydany Miſey nie mieli ani poſwiewać: a wſdy nie pod iedną oſobą uſywali.] A co? to do rzeczy? boć my wiemy iż Apoſtoli na on czas nie poſwiewali / a przed ſie pod dwiemá uſywali: a wiemy też że w Emaus tylko pod iedną / tedy ſie godzi y pod dwiemá y pod iedną. Przeto dobrze Koſciot ſtanowił dekrety ſwoje tak laikom iako y Káptanom.

[Bráćta náſy ktorzy nie wyznawają / żeby w Emaus było Sakramentu ſprawowanie / tego nie rozumieją / aby proſte było w Emaus chleba błogoſławienie / ponieważ te wieczerza cudowna być wyznawają. A także błogoſławieniem Pańſkim / moc oſwiecenia w Emaus tym weźmóm przyznawają.] Owo dla tego ty one wieczerza cudowna zowieſz / iż na niej Pan cudo w oczach weźmóm

Cudo w Emaus iakie.

weźmóm weźmóm: Aleś Panie Obróńca / nie pewney tarczy doſtał / bo cie y przez nie dobedziemy / y wielki ſmiech z ciebie weźmóm. Bo Pan ſiedząc wſiał w rece chleb / błogoſławił y łamał y podawał im / y otworzyły ſie ich oczy y poználi go: ponieważ tedy Pan ſiedząc / wſiał w rece nie oczy weźmóm / ale chleb ktory był na ſtole / y błogoſławił nie oczy ale chleb / łamał też chleb nie oczy / y podawał wszystkim chleb nie oczy / aż dopiero biorąc y iedząc chleb otworzyły ſie im oczy: zaprawdężá tym idzie / iż ono wſłucie w rece / y błogoſławieństwo y łamanie chleba / muſiało dać iaka moc náđ przyrodzenie onemu chlebowi / ponieważ moca nie przyrodzona otworzył oczy onych weźmóm. Bo kiedyby był chleba cudo tylko w oczach weźmóm / tedyby ſie był trzącey oczu dotknął / y oczom błogoſławił a nie chlebowi: iako weźmóm one ſleponarodzone / gdy mu błoto ná oczy przyłożył y wzdrowił: chyba iżbyś chleba rzec / że onego chleba weźmóm ná oczy przykładał / ale foremnaby to wieczerza była / boć u nas gaba iedzą nie oczymá. A wiſiſz iako ſie tworzą tarcza páda? bo muſiſz rad nie rad zeznać / że błogoſławieństwem Pańſkim / on chleb w Emaus miał iakaś moc / y w nim ſamym cudo do pierwey było niſz w oczach / iakie lepał to cudo było po wiemeń wnetſze. Weźmiſz teraz lepiſy páncierz.

[Pan ſiedzeniem ſwym dał znać / że Sakrament nie ieſt Bogiem / iako wy omylnie rozumiecie.] Wierá ty pochwili rzeczeſz / że Boga nie maſz w niebie / ponieważ tam Pan Chriſtuſ ſiedzi ná prawicy Boga Oycy: bo ieſli ſiedzenie Pána Chriſtuſowe przy wieczerzy / znaczy że w Sakramencie nie maſz Boga / tedy też ſiedzenie ná prawicy / będzie znaczyło że nie maſz Boga w niebie. A ſpiſ czy drze mieſz głupi Miniſtrze / ba ockni proſe cie / a nie bredz lada czego.

[Aż Jan ſ. nie wspomina Cap: 6. że Pan ná puſczy ſame tylko chleby błogoſławił / a czemuż ná puſczy oney chleba Pańſkiego rozdawania za ta reguła nie zamykacie]

Śledzenie Pána Chriſtuſowe.

Na puszczy
nie dawał
Sakramen-
tu.

Myś to wiemy / że Pan na puszczy wziął chleb w rece / y błogosławił / ale przedśię tam ciała swiego nie rozdawał: bo nie mówił: Kąkanie / aby wszędzie ciała swoje dawał: Kędy chleb wziął y błogosławił / ale tylko mówił: gdzie w rece wziął chleb y błogosławił / tam musiało być i takie cud / i tak się na puszczy zstało / że za błogosławieństwem jego chleb się rozmnożył: Ktemu chociaż tam ciała nie było / przedśię była figura ciała / Która miała same rzecz poprze-
dzieć / i tak się wyższy powiedziało.

[Staba y to wręka: Biorąc Pan na łokcie swe dła-
teczki miałe błogosławił / i zaliżnich Sakrament ciała swego
go uczynił: albo w nich taka przemiana sprawił / i tak a wy
w świat ości pańskiej być mniemacie? Błogosławił Pan
dnem Sobotnemu / a wždy ze dnia Boga nie czynił.]
O
mądry żaku / zda mi się żeś ty głupszy niż on Eza / Który
się wždy więcej niż ty domyślił / gdy rzekł: Jasz jedno
tylko błogosławieństwo masz dycze: Także też ty wiedz /
nie iednąko wszytkim rzeczom Pan Bog błogosławi: in-
aczej niemym bydłom / inaczej człowiekowi: inaczej ży-
jącym / inaczej nie żyjącym: Każdey rzeczy wedle przyro-
dzenia jej / a wolej y przedśięwzięcia swego / do Ktorego
rzecz one prowadzi. Nawet inaczej Sakramentom / na-
czyniom łaski / nad przyrodzoną siłę wyniesionym / a in-
aczej rzeczom wedle przyrodzonego biegu idącym. Coż to
tedy ma błogosławienie dzieciąt albo Soboty do Sakra-
mentu? A za to / co ty bluzniś (ze dnia Boga nie uczynił)
miej to / że z ciebie Chrystostofkiego może Szatana blu-
zniacego uczynić: albo się wždy kiedy nauczył / żeś tu nie o
to idzie / żeby każde błogosławieństwo Boże / było Sakra-
mentalne: ale o to / że kiedy Pan Bog Ktoremu stworze-
niu błogosławi / inż tam odmiana i tak / y coś wielkiego
y osobliwego w stworzeniu czyni: goż błogosławieństwo
Boże nie inżego nie jest / iedno hojne y obfite stworzenia
wdarowanie / Ktore odmianę przynosi. A tak dobra nasze-
go Kąkanie wręka.

Jedną

[Jedną za tym nie porydnie / aby w Emaus inż potrzeb-
by / musielimy Sakramentalną odmianę rozumieć / po-
niem aż y sameś nie ieden / ale dwa skutki endownego bła-
gosławieństwa naznaczył: Abowiem okoliczność cudow-
na świadczy / że Apostołowie byli odmiennymi y oświece-
ni. Ocoż masz iney rzeczy okolicznie badacę odmianę.]
Kiedybyś ty sam był ona oślica Balaamowa / podobno
byś mądrzej mówił. A rozumiesz wždy co mówisz? gdzie
tu okoliczney rzeczy w rzecz same przemienienie? widzę tu
wprawdzie odmianę w uczyniach / ale rzeczy okolicznie ba-
dacę / odmianę w chleb nie widzę: czyli się oni w Emaus
uczynowie w chleb przemienili? Ale p. Ewangelista że
cóż y żywo z Emaus wysli: coż ty wždy pleciest? Nie
tak mówią naszy Kąkanie / i tak chce Minister [w E-
maus Christus Pan wziął w rece chleb błogosławił:
Tam tedy była odmiana Sakramentalna.] Nie tak
mówią / bo lepszym sumnieniem dysputują / ale tak / w E-
maus Christus Pan wziął w rece chleb błogosławił:
Tam tedy była taka odmiana cudowna w chlebie. Lecz
i tak aby ta odmiana była / z inżych słow się tego uczymy
i tak wstysyś. A nie mogą Ministrowie mówić: [w E-
maus była odmiana cudowna: Przeto nie było tam Sa-
kramentalne błogosławieństwo] Ale owszem / iż w E-
maus była odmiana cudowna / i tak sami wyznawacie / a
inż się być nie mogła iedno Sakramentalna / i tak o to
drugie słowa Ewangelisty s. pokazaj: Przeto było tam
Sakramentalne błogosławieństwo. A nie porydnie to za
tym / żeby tym sposobem y na puszczy / gdzie chleb y ryby
wziął w rece błogosławił / Sakramentalnie Pan po-
świecił: Bo tam są słowa Ktore tylko cud naznacza / ale in-
żych słow nie masz / Ktoreby Sakramentalne błogosła-
wienie naznaczyły / a w Emaus lepał się i tak. Ocoż two-
je wręka i tak dżięcił.

[Odmianę w rzeczach nie przemienimy w Emaus. Bo
dwolenicy Dąs / oświecone oczy mieli / ale aby tam

M 2

n. uściłimy

Odmiana cu-
downa.

pożywienie
chleba.

musielismy Sakramentalna odnane rozumieć/ w isto-
cie chleba/ (ponieważ przed używaniem wedle listy mo-
wiac/ świadczymy Ewangelistą/ iż poznali Pana / własnie
iako y oni dzisiaj trędowatych/ przed tym niż przysli do
Kąpłanow byli oczyszczeni) toć być nie może.] Barzo
celu chybił Ministrze. Alac nie dosyć iasnie doktada E-
wangelistą/ iż Pan zlamawszy chleb podał im/ y poznali
go/ ieslić pierwey im podał/ y poznali go potym/ toć pe-
wnie/ nie przed używaniem iako ty mówisz/ ale po uży-
waniu poznali Pana/ czegożes chciał wiecety? podobno iż
Ewangelistą nie mówi/ iedli: aleć y na ostateczney wie-
czerzy nie mówi iedli/ a przedśie wierzyś iż iedli/ bo im
Pan podawał: takżec y ty dosyć powieździał/ iż im po-
dawał/ a podawszy dopiśo sie ich oczy otworzyły/ toć pe-
wnie moc chleba podanego tam sprawowała. Aco sie
eknie listy troiey/ niewiem ktora insa rozumieć/ iedno
ze niżey mówi Ewangelistą: Poznali go w łamaniu chle-
ba: iakoby go wten czas poznali/ kiedy chleb łamał/ iesze
przed używaniem. Alac nie widzisz iż te słowa przednieysze
y krotke maia sie wykladać przez pierwsze y dowodnieysze/
ktore przy samym Akcie Łukasz napisal/ błogosławił/
łamał/ dawał im/ y otworzone sa oczy ich: Co wyszko
potym dla krotkości zamknal iednym słowem: Poznali
go w łamaniu chleba/ to iest w oney wyszkiej sprawie
Sakramentalney/ ktora sie zowie łamaniem chleba. A
tak ono twoie proroctwo o trędowatych/ barzo nie ma-
dre/ bo tam Ewangelistą powiada/ pierwey niż do Ka-
płanow przysli byli oczyszczeni: a tu mówi że po rozda-
waniu były otworzone oczy y znikał/ a tak niemasz w
tym żadnego podobienstwa/ co ty sobie na pomoc bierzysz.

Chleb w E-
mausiał.

[A choćabyśmy rozdawania Pańskiego używanie
zwolenników rozumieli/ iżali Pan za błogosławienstwem
swym/ mocy oświecaiącey chleba niemógł dać/ iedno aż
by z chleba uczynił ięto swoje.] Mogliby pewnie/ nie
trzeba o tym wątpić/ ale my nie to co może/ teraz mo-

wiemy

wiemy/ ale co w Emaus uczynił tego sie z słow s. Ewanga-
geliey uczymy: Ktory iż to zowie imieniem własnym Sa-
kramentu świętego/ łamaniem chleba błogosławionego/
przeto mówimy iż tam Pan Christus / dał onemu chle-
bowi błogosławienstwo Sakramentalne:

[Iżali nie czytamy I. Reg: 14. o Krolewicu onym/ kto-
ry skoro kosztował trochę miodu / zarazem miał oczy
swych oświecenie.] O gruby y głupi żaku: czytamyć
to o Krolewicu: ale nie czytamy / aby tam Pan wziął
chleb y łamał/ ani w łamaniu chleba były oświecone o-
czy ie/ ale w kosztowaniu miodu/ przeto tam nie był Sa-
krament. Bo ma P. Bog rozmaite orzodki do oświecenia.

[W Jeruzalem Pan trochę ryby y plastr miodu tyl-
ko iedzac/ y onym podawał/ *Aperuit illis sensum.* Jesli
dla otworzenia oczu duchownych w Emaus Sakrament/
czemu też y plastr miodu z ryba pieczona/ nie będzie swia-
dością. Jesli w Jeruzalem Pan dał oświecenie/ choć Sa-
kramentu nie używał/ iżali w Emaus nie mogli poznac
Pana/ iedno ażby go w Sakramencie pożywali.] Za-
niebnie madre *Questie*, mogłbyś ie nie Doktorowi/ ale ra-
czej babam zadawać. Dla tego on plastr miodu z ryba
nie iest Sakramentem/ iż nie sa chlebem/ ani ich Pan na-
co obral/ aby były Sakramentem/ ani błogosławił/ ani
łamał/ y nie żowa ich łamaniem chleba. Mogli też oni w
Emaus inaczej Pana poznac/ choć nie w Sakramencie/
ale sie tak Panu podobato/ siebie samego w Emaus oznay-
mić w Sakramencie/ ktoż mógł tego Panu zabronić: nie
byli tak mądry Apostołowie/ bo Panu tych *Questiy* nie
zadawali.

[Jesli dla tego ma być pod iedna usługowanie że na-
pisano: otworzone sa ich oczy y poznali Pana/ tedyby też
dla tego że napisano/ a on znikał/ mu śieli Księza odłu-
du przepadać/ abo po swym zmartwychwstaniu tak da-
wać.] Nie tak ale raczej/ iesli według was/ dla tego
ma być pod dwoma osoba/ że tak na wieczerzy Pan Chri-

M 3

stus dawał:

Sarty Mini-
strowście.

ślus dawał: tedyeby też dla tego je napijano / iż Judasz po wieczerzy obieśił się y przepuśł / musieliby Ministrowie rośfocy się powieśić. Ale śarty odrzuciłszy / nie dla tego ma być rśfugowano / pod iedną / że napijano / ale dla tego może być tak rśfugowano / że tak Pan rśfugował. A ty nie narábiaj zophisty.

Talmużná.

[Ośtaci wywod o tamaniu chleba w Emaus / nie wiem by co wygrac miał / chyba żeby też talmużne / tym że Sakramentem nazwali / ponieważ y talmużná zowie się podczas tamaniem chleba.] A inż tak Panie Obronca: abos inż utrácił ono lepsze sumnienie / o ktorymś mówit folio 166. [Wiedza Ewangelicy iż tamanie chleba nie wśedzie talmużne znamionuie / a przeto nie mogą (bo zlepszym sumnieniem dysputują) tak iakoś napiśat conclusionowac.] A gdzieżes teraz podziat ono lepsze sumnienie? czemu przeciw sumnieniu mówisz / iż tamanie chleba znaczy w Emaus talmużne? przedkoś tego sumnienia zapamiętat / ledwo był inkauśt oschł / ażes się zaprzat w syfkiego: niechayże to zostanie na twoim złym sumnieniu. Albo czemuś nie pomniat / tedy w nowym Testamencie / talmużne zowia tamaniem chleba: wiem w starym zakonie tamanie chleba zwano talmużne: ale po postanowieniu tego Sakramentu / nigdy żadney rzeczy nie zowia tamaniem chleba / tylko ten Sakrament. Jako też y piekiełlich w starym zakonie / nie znaczy Sakramentu tylko w nowym. A my lepać mamy na kłtu mieyscach / iż ten Sakrament zowia tamaniem chleba / Tak przy postanowieniu powiadaia Ewangelistowie / błogosiławit y tamat: tak Paweł ś. Chleb ktory łamiemy: w tegoż Miśrzą nazczył się Łukaf ś. zwac tamaniem chleba. Niechayże ta bron zostanie na twoim złym sumnieniu iako nie prawdziwa: a my dobrym sumnieniem mówimy / iż tamanie chleba w nowym Testamencie znaczy Sakrament.

[Ale chodźaby się to pozwołito / że w Emaus była odmianna Sakramentalná / iedną ebyśmy przez chleb mu

Sumnienie
Ministrów

śteli rozumieć kubek / ponieważ Pan Christus pozmarł twychwstaniu swym / nietylko iadał ale y piat.] Ale y tu niemoge się wydzwic głupstwu twojemu / Pan mowiś po zmartwychwstaniu iadał y piat / Ergo w Emaus ma się rozumieć kubek. Nam nie idzie o to iesli Pan sam w Emaus iadł y pił / ale iesli uczniom dawał kubek poświęcony / a iż nie piśe Ewangelista / aby światłość swoje dawał w kubku / czemu się ty domyślasz? Choćiać Pan pozmartwychwstaniu podczas iadał y piat / y kaską tego nie potrzebował / przeto mogł iessć y nie iessć / mogł tylko iessć a nie pić / mogł też y nie iessć y nie pić / iako mu się podobato: Otoż twoia wrośka iest głupia.

[Sam Pan poświęcony Sakrament / obiecowat pić pozmartwychwstaniu swoim: Od tego czasu nie bede pił z tej macice winney / aż do dnia onego / gdy pić bede z wami w królestwie oycá mego,] A dobre sumnienie gdzie Minister: otos opusćit słowo bārzo potrzebne / bo tak piśe Ewangelista (gdy pić bede z wami / nowe) a tyś opusćit (nowe) a toś słowo znaczy o iakim tu winie Pan mowi: żeć nie Sakramentalne wino miał pić / ale nowe w królestwie Oycá swego / to iest / nie to co się tu na ziemi rodzi / ale inne w królestwie niebieskim: toć iest wino nowe / kiedy niebo nowe / y ziemia będzie nowa. O ktorym też mowił w Łukaf ś. Ja wam gotuię królestwo / abyście iedli y pili na stole moim w królestwie moim. Toć tak wyklada Augustyn ś. lib. 1. quest. Euang. cap. 43. a co w śiebie wiersza twoy Beza in Commentario. A tak Panie Proroku omyliłes się / nie wierzmy / że odpusć nam / bo iasnie przeciwko piśmu mówisz.

[Iesli iedná iest matéria tego Sakramentu / to dwać iest chleb a wino / czemuż ie dzieliś?] Spytay Pána Chrystusa / kiedyś tak mądry / wśat ie sam Pan Christus w Emaus rozdzielił: A ia tobie pow adam / to dwać iest chleb a wino / ia iedna materia tego Sakramentu / kiedy wespół iednego czasu bywała pożywana / ale iesli roznych czasów

Minister fał
śnie piśmo.

Łuk: 22.

Materia Sa
kramentu.

bow kto te dwie osobie bierze/ dwa beda Sakramenty roz-
zne: nie inaczej iako kiedy kto roznych czasow pod osoba
chleba przystepnie/ beda rozne Sakramenty. A do tego ie-
śli chleb a wino sa jedna materya/ czemu ty sam rozla-
zasz/ kiedy wode miasto winą pozwalasz dawać: tedy
iuz nie beda jedna materya.

[Iza nie roidysz iako Pawel s. zlaczył/ chleb ktory la-
miemy/ z kubkiem ktory błogosławimy.] Pewnie tu
złaczył y obiedwie miannie / ale tenże Apostoł s. na dru-
gim rozłaczył Act. 20. także też inszy Apostołowie/ Act. 2.
iako wnetze wstępy: bo sie tego nauczyli y Pána swego
ktory też w Emaus rozłaczył.

Minister po-
wolywa.

[Powolywam cie na sąd Boży/ abyś mi tam wedle
sumienia y nauki Chrześciańskiej odpowiedział.] Do
dalekiej sie szkoły bierziesz/ lepiejby sie tu nauczyć pierwey/
niż tam na ono Examen frogie przyjdiesz: bo iuz tam nie
bedzie czasu uczenia/ ale was niewiernych czas potępie-
nia. Pytaj sie tu raczy.

[Sakrament jest rzeczony powiadaś poświęcenie ku-
bka/ czemużes samego kubka też nie rozdawał abo poświę-
cił. Zarzute tak studenta swego concluduiacego obita Je-
zuitowie.] Kiedybyś sie ty do szkoły dostał/ pewnie
by chłosta wziąć/ za taką grubą nieumiejętność twoją:
aża niewiesz iż sam kubek podczas rozdawano? Czytaj
niektu historye/ bo iako przyjdiesz do szkoły wziąć ci w
nie. Dla tegoś ta świadomość jest nazwana tamieniem chle-
ba/ y kielichem błogosławieństwa/ że różne osoby znaczą/
abyś siez jedney drugiey nie domyślał. A iż tenże Sakra-
ment nazywa sie/ Miłosćia/ Dzieł czynieniem/ Ofiara/
Misa/ moga y te imiona znaczyć podczas dwie osobie/
podczas jedne/ bo nie sa własne ktorey jedney osoby imio-
na: ale tak jedney iako obiemu służą.

Przydajesz: [O ludzie nieludczy / ktorzy eść o lu-
dziach rozumiecie/ żeby swiniami nie rozsądnymi byli.]
Mysle tego o tobie nie rozumieci / ale iesli sie napierasz być
swinia/

Concil: To-
let: Can. 11.
Cypr. ferm. 5.
de lapsis.

być swinia/ bądź ia tobie nie zayrzę: wśakże nie wieleś
wygrał/ iesli z tego Emaus tak przakatać wynidziesz. Boś
iuz doświadczyl/ żeś naukę Kościoła Ratcholickiego o ie-
dney osobie w Emaus rozdawaney/ jest bärzo dowodna/
y z pisma s. wzjeta. Wąsę lepać wieczerzy niemogłeś sie
dopytać w Emaus/ znać że iej tam nie było. Podzważ
daley.

OSMA WIECZERZY E- WANGELICKIEY OBRONA.

Apostołowie świeci nigdy wieczerzy Ewán-
gelickiey Chrześcianom z żydostwa nās
wroconym nie dawali.

Eżekalemi tego abyś sie wżdy był tu ku końcowi w-
nametał / ale widze żeś po starym zadržiał: /
widzys mogł na to pozwolić/ żeś w żydoście Apo-
stolowie bedac / dawali onym nowym Chrześcianom z
żydostwa nawroconym/ pod jedną osobą/ a to w tamą-
niu chleba/ iako opisują dzieje Apostolskie Act. 2. Jedno
ty zgola nie chcesz aby Apostołowie o wąsę wieczerzy wie-
dzieli: iakoć sie widzi/ niech tak będzie/ boćby też pewnie
nie bärzo byli one żydy / wása wieczerza uczestowali:
gdys żydzi w starym zakonie/ mieli daleko lepsze y rzetel-
niejszy znaki ciata y krwi Chrystusowey niż wy. Przetoż
ci my wierzymy/ iż Apostołowie nagradzając żydom one
figury/ ktore im odieli/ dali im ciato y krew prawdziwą
Pána Jezusa Chrystusa/ a to w tamaniu tylko chleba/ w
jedney osobie. Nowże iesli co masz.

[Podchwyć sie nie godzi ani przystoi/ ale prosze że-
byś mie nauczył/ iesli Chrystus/ z Apostołmi swoimi mie-
stał w żydoście abo nie? abo iesli Apostołowie z żydo-
stwą byli.] Niegodziłooby sie podchwytować/ ani to

wodchwyta
Minister

bie przystoi / a coſci rzecz / kiedy ty ani godności / ani przyſtoyności nie przyſtrzegasz. Alſa X. Grodzicki iſtnie nie mowi tymi ſłowami (żeby kiedy lub poſpolity Chreſciāński albo w żydoſtwie / w żydoſtwie mowie byś nie nie podchwycił / miſtkaici / albo z żydoſtwa nawrócony / używał tego Sakramentu pod dwiema oſobami.) toś tu doſyć iſtnie mowi o ludu poſpolitym: a czemuż ty podchwyciſz iſtnie mowi o Panem Chryſtusem y Apoſtoly? Wieszmy że Apoſtoli będac żydami / używali dwu oſob / ale to było pokazać / ieſli ci Apoſtoli dawali kiedy pod dwiema oſobami ludowi poſpolitemu w żydoſtwie / iako my pokazyemy iſz dawali pod iedną: y ſtad dowodzimy że to był zwyczaj dawny za czasow Apoſtoſkich / pod iedną przystępować.

[Jāſna rzecz ieſt / że y po w niebowſtąpieniu Pānſkim mogli ſbor żydowski używać pod dwoma: ponieważ xſtógowanie wieczerzy Pānſkiej / iako y przepowiadanie w anielicy żydowi naprzod / potym y Greczynowi wſtawione ieſt w Jeruzalem.] A kto wapt o tym że mogli y żydowin używać pod dwiema. Ale nie o to idzie co mogli / ale co czynili: my wkażemy / iſz pod iedną używali y tak zwyczaj był w żydoſtwie.

[Też ci o duſzy Jan ſ. nie rzekł / a ſłowo ſtāto ſie duſza. ale napisał / a ſłowo ſtāto ſie ciātem. A wſzy wſyſcy Wycowic / przeciwno Arianom y Apollinariſtom / przez Synchdoche y duſze z ciātem rozumieli. A wam czemu by nie używało / z iedney oſoby druga rozumieć.] Trzeba by cię trochę do ſkoty / abyś ſie nauczył co to ieſt oſoba y Synchdoche, pewnie byś był lepiſzym ieſti nie Theologiem / te dy Grāmmatikiem. Jam ſie lepać tak nauczył / że ciāto y duſza czyniā iedną oſobę albo perſonę / przeto piſmo ſ. z iednego rozumie wſytek perſonę / ex parte totum. to ieſt ciāto moſe znaczyć wſytekiego ciłowka / y duſza także. Wſytekie zatym nie to / żeby mi wolno każdemu / kiedy mu ſie podobā / w ſłowach piſma ſ. Synchdoche ſobie tworzyć / albo

z iedney

z iedney oſoby druga rozumieć. Przyczyna tego ieſt / że w Sakramencie chleb y wino ſa tak różne oſoby / że iedną z nich oſoba być nie moſe / przeto mowimy dwie oſobie: y nigdy ſie nie nadyieſi w piſmie ſ. żeby w ſłowie / tamanie chleba / kubek ſie rozumiał. Rowieſem Pāwel ſ. ktory ten ſpoſob mowy pierwſzy wynalazł (bo ſie od niego 2na aſſ. ſ. nauczył) ſamſe zagroził nam droge do tej Synchdoche 1. Cor. 10. gōdzie wyraźnie tamanie chleba / o ſamey tyl ko oſobie chleba rozumie mowiac: Chleb ktory tamienimy / kielich ktory błogōſławiamy. Hey gdybyś ty był na ten czas miſy Chreſtoſius / gdy to Ankoſt piſał / tobyś był iako Magiſter in Iſrael, albo iako Rabi, nauczył Pāwła ſ. że miſy nie trzeba byto kubka wspominać / bo ſie w tamaniu chleba y kubek per Synchdoche rozumie: czemuś na ten czas nie był?

[Też ci nie napisano: Tā woda ieſt krew moia / a wſzy temu wierzymy / że ſie kapiemy we krwi Syna Bożego / iako żydowie w morzu czerwonym / y tam Pharaon duchownego topiemy.] A to dziwna wiara / że wy to wierzyć czego nie napisano / a co napisano nie wierzyć: ieſli nie napisano o krzcie / Tā woda ieſt krew moia / a czemuż wierzyć aby woda krewia była? A my lepać nie wierzymy / żeby woda ktora ſie chrzciemy / krewia była / bo tego nie napisano: ale wierzymy / że przez wodę krew naſ obmywa / bo woda widoma ieſt znakiem zwierchnim o mycia niewidomego / ktore ſie moca krwi Chryſtu / dwoy dziele: y przeto choć krew nie woda / ani woda krew / przedſie wierzymy / że przez wodę krew ſprawnie / y tak rozumujemy iako ex ſigno ſignatum, ze znaku rzecz przynajczona. A tak mi nie Synchdoche, ale raczy byłaby Metoni mia, ktory tej nierozumieſ nie deſli Grāmmatiku / o czym ia teraz nie dyſputuję. Co ſie lepać tknie Eucharisty / wierzymy iſz pod oſoba winā ieſt krew / y pod oſoba chleba ieſt ciāto Chryſtu ſowe / iſz tak ſam raczył po wiedzieć / y tak napisano. Ktoż tedy leni y wierzy / my z

2

piſmem

Woda nie
ieſt krewia.

pismem s. czyli wy przeciwko pismu? Jako sie wam wi-
dzi/wierzcie y Altoranowi Tureckiemu.

post Min-
strow.

[Coz kiedy ia Synchdoche opuściwszy / tobie rzekę / że
Chryzostom Act: 2. nie rozumie łamania chleba o Sakra-
mentie / ale o skromności y poście.] A to na wolę
twoję / ale musisz też rzec żeś do tego czasu nie prawda
mówił. Spatrz iedli co skromność y post Chryzosto-
mow pomoże / zda mi sie że ten pomocnik sam tobie doko-
łace. A kiedy rzecze Chryzostom s. że fałsz y potwarz na nie-
go mówisz / aby on to miejsce / 1. 2. A trwali w nauce
Apostolskiej / y w uczestnictwie łamania chleba / y w mo-
dlitwach / miał o skromności wykladać / co za pomoc od
niebieś? O fałszerzu nie toć miejsce wyklada Chryzostom
s. ale ono inſe / co niżej tamże Act: 2. napisano : łamiac
w domie chleb brali pokarm: Tu Chryzostom s. roz-
umie chleb o poście y skromności / a ty przylepiasz do cze-
go inſego / tam mowi o nabożeństwie a tu o pokarmach.
Ale y K. Grodzicki ani wspomniat tej Homiliej Chry-
zostomowej / tylko przywodzi Homilia Chryzostoma in 1.
Tim: 2. gdzie *προσευχῆς*, wyklada o modlitwach Kaptan-
skich / tam to naydzieś. Bo chociaż *προσευχῆς* nie zawždy
znaczy tylko modlitwy kaptanſkie / wſakże na tym miej-
scu Act: 2. tak rozumie Chryzostom / Augustyn / y Theo-
philactus / iakoć powiedziano w kazaniu. Ktoż tedy na
zachwałstwo przytoczył Chryzostoma? O niewstydlwy
nieuku ty fałszywie Doktor / ani ich rozumieś / czemuś sie
wždy tej wſeły białutnjej Calkwinſkiej dacia ludzie
zwodzic? O toć ani Synchdoche, ani posty pomogły.

Minister fa-
lſze S. Chry-
zostoma.

Talmuzna.

[Widza że według ſtarego wykładu / ſyrzey może być
łamanie chleba tu brane we wtorym rozdziale / y może sie
iálmuzná rozumieć.] Jesteś właſnie iako ow wilk co
go do ſieci napędzają / a onemu sie niechce. Ale musieć tu
ono twoie leſſe ſumnienie przypomnieć / z ktoregoś ſie
chwalit / takęś przed tym mówiſ folio 166. [Wiedza K.
wangelicy że nie wſeły znamionuje iálmuznę / a przeto nie
moga /

moga / bo z leſſym ſumnieniem dyſputują / tak iakoś na-
piſat concludować.] Jesteś to leſſym ſumnieniem
znał / iz łamanie chleba nie wſeły iálmuznę znamionuje :
a czemuż teraz powiadaś / że przez łamanie chleba może
ſie iálmuzná rozumieć? iużeś podobno ono leſſe ſumnie-
nie ſtracił? Ja taraza wolę onemu leſſemu ſumnieniu
wierzyć / niż temu złemu y przewrotnemu ſumnieniu /
ktore prześw sobie mowi. Ani chce z toba cztowiekiem
złego ſumnienia / o tej iálmuznie mowie / przeſtając na
onym / coś leſſym ſumnieniem zeznał.

[Lecz niech będzie Sakrament łamany / czemuż wy
dacie Hoſtya ludziom / chleba Pańſkiego nie łamiecie :
czemu łamanie oſobom chlebowym tylko przyznawacie :
czyli v was oſoba chlebowa ieſt Eucharistia?] Nie-
wiem kiedyś ſie wychował / azaś nie widziat / że v nas ka-
da Hoſtya z oſobną dawaia każdemu toć tedy muſia być
pokamane. A oſobom chlebowym łamanie tylko przy-
znawamy / bo tak piſmo s. tylko o chlebie mowi / a winac
nie łamiemy / ieſli wy chcecie y ſklenice waſe gryść mo-
ciecie. A v nas oſoba chlebowa ieſt Eucharistia / czemuś
ś o to pytał? foremne ty *Quæſtie* tworzyſ / podobnoſ-
ci między bábami nawyknał.

Łamante
chleba znaczy
ciało.

[By był Paweł s. chleb tylko nazwał komunią /
mogłbyś ſie kokiſzyć w twoym argumencie. Ale duch s.
wiedziat co miał rzec przeciwnik iego / przeto rzekł : Ku-
bek ktoremu błogolaſwiamy / izali nie ieſt ſpolecznoſcia
krwie Chryſtusowej.] Ba nie o to ciebito : dowodził
tobie czegoś ſie ty pytał / iz komunია łamania chleba /
znaczy ciało Chryſtusowe / a to z onych ſłow Pawła s.
Chleb ktory łamiemy / izali nie ieſt komunია ciata Pań-
skiego : a Minister ni toć ni ſioie / co inſzego mowi : że też
y kubek ieſt komunिया krwi Pańſkiej : chwata Bogu /
niechże tak będzie / toć dowiodł ſwego K. Grodzicki / że ſie
przez komunिया łamania chleba / rozumie ciało Pana
Chryſtusowe. A Minister ieſt tłumaczem Szat anſkim / y
przeciwnikiem Duchu s.

Komunja co
ieſt.

[Jeśli w Tiedziele zwykli byli zámie Chrześciance na on czas komunikować / iáko dowodysz Ad 20. tedy nie był Ad: 2. Sakrament tamany. Do tam pomieszczenia tamanie wspomina.] A tápał Ministrze: nie nie utápił. Na każdy dzień przystępowáli niektórzy po wielkiej czesści: a w Tiedziele pospolicie wszyscy. Równy rzecz nie wiedział / niedbał ty byś jedno iáda co drwił.

Tuż tedy niechacie wieczerzy tymi Żydami kłopotać / ponieważ niechacie im swę wieczerzy postąpić / obeydacie bez niego. Láskawcy byli Apostołowie na nie / którzy im w tym dogadzali: ponieważ przy swych ósiarach nie piáli / niechcieli ich też niewolić do tego / wiedząc iż to nie była wola Pánsta / który tego nigdy nie rozkazywał. Ocoli mnie dosyć na tym / że o waszay wieczerzy / oni na pierwsy Chrześciance w żydoście nie nie wiedzieli.

DZIEWIATA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA

Wieczerza Ewangelicka cudów osobliwych náczyniła.

Niepodobaiá sie twej mądrości / drogi Ministrze / cudá náse które Pan Bog y tu w Polsce raczył pokazywać / w tym naszym náswietłym Sakramencie / iedney osoby używania potwierdzać: gdy z osoby chleba krew cięła / iáko sie trąsiło / w Poznaniu / w Sochaczowie / y w Pilcy / y gdzie indziej. Ty powiádasz / że też y z drewnianego Crucifixa kiedyś krew cięła / y to my też przyimuiem / wszákże przed sie między drewnem a ciátem Chrystusowym rozeznáć umiemy / iáko nas pismoś. náuczyło. Ale cóści rzecz / kiedy ty mądrym chcesz być niż wszyscy inszy. Powiedzcie nam co też za cudá wasza wieczerza zborowá uczyniła.

Albo my

[Albo my też nie możemy pokazać takich cudów / które Pan Bog w sąsowniu Kielichá pokazywał: Jako Pan Bog tym dał szczęście na wojnie / którzy o Kielich z Papiernikami mierzem walczyli.] A kiedyś to cudo było: podobno kiedy on zboycá Żyfta kóroostwá nábierawcy / z Księża y Kóściół walczyli / Kátholicki palac / écináiac / éwiertniac / dla tego iż z nimi nie przestawáli / mekami okrutnymi mordowali. O nie iáda cudo: áza niewieś że y Káci y meżoboyce takie cudá mogą czynić: bá y Tatarzy y Turcy / takich cudów máia dosyć / krew Chrześcianską rozlewáiac / a Chrześciany w niewola biorac. To też rzeknieś że tym Pan Bog dał szczęście / którzy o Alcoran y o Mahometá z Chrześciany walczyli: O okrutni morderze takie to cudá w was / kiedy we krwi Chrześcianskiej brodzicie: tak podobno Christus y Apostołowie nawracáli: Dyabelci to tak czyni / który był zámie meżoboyca: y tey wieczerzy wásey niemógł inaczey wprowadzić / tylko meżoboystwo y krew Chrześcianskiej rozlaniem. Powiedzże inaczey co inszego: widze niechceś wyliczać inszych cudów / pomoge ja tobie tey prace.

Drugie tedy cudo w Niemcach / że dla tey wieczerzy 150 tysięcy chłopstwa / które był Luther przećiro Pánom wyprawił / aby sie tey wieczerzy dobiáli / zginęło.

Trzecie cudo we Franciey / dobiáiac sie także tey wieczerzy Ministrowie Francuscy / Kóściółom 20. tysięcy zupili / Księżcy pięć tysięcy zámordowali / Klastorow dwa tybiacá / Szpitallow dziewięć set wystupili y zniszczyli.

Czwarte cudo / iáko skoro ta wieczerza do Węgier wprowadzili / Krolestwo strábili / y w Turcká niewola wpáli.

Piate cudo / dla teyże wieczerzy Infantcka siemie Mościem był opánował y spuścił.

Szoste cudo / wszyscy ci umuły / seleye / wojny / y niepokóie / które przez te kilkadziesiąt lat po Krolestwach były / dla tey sie wieczerzy weszły.

Siódme /

Rolans de
Repub.

Siodme/ wszytkie kacerstwa ktore teraz sa/ z tey iedney samey wieczerzy wrosly/ wlasnie iakoby sie ludzie iakiego sialeu na tey wafey wieczerzy napili/ tak sie im w glowie zawraca/ stad Lutrowie/ stad Kalwinowie/ stad Tur-
kowie swego sie bluznierstwa nauceyli.

Osme cudo/ przez ta wieczerza wszytko nabozenstwo zgasto/ modlitwy/ posty/ y inſe dobre uczynki/ y cnota nawet zginela.

Dziwiato cudo/ za ta wieczerza przyſli do tego ludzie/ ze wiare stracili/ y nie wiedza co wierzye/ y drudzy zgota nie wierza zeby Bog byl na niebie.

Dziesiate cudo/ ta wieczerza to sprawila/ ze zgoda y miłosć Chrześcijańska wyginela/ a niezgody y nieprzyja-
źni heretyckie wrosly.

Alle ktoby sie tych wafych cudow naliczył? Zaprawda macie sie z czego chlubie/ y wieczerza wafę zalecac: Booday sie ludzie obaczyli/ a iako wiele ztego Szatan przez ta wafę wieczerza nabawil wznałi. Widzicie wy to sami/ o-
ptakani Ministrowie/ ale sie tak wtym krwie rozlewaniu pochacie/ ze to macie sobie za cudo wielkie/ kiedy sie takie rozlania krwie nawiecey dzieia: y miło wam o tym pi-
sac/ y smietac sie ieszcze wiecey ludzie przeciw sobie ta krwia zainfakcie: ale kiedyby sie tak pierwey nad wafę krwia pastwili/ zda mi ſia zeby sie wam tego Kielicha odes-
chialo: Aleście wy mądrzy/ bo tylko ludzie wasniecie/ a sami swey skory wmykacie.

DZIESIATA WIECZERZY EWANGELICKIEY OBRONA.

Ze wieczerza Ewangelicka Ministrowie wy-
myſlili/ sa tego nie lada przyczyny.

Czytales tak rozumiem bracie Chrzastowski/ w ka-
żanui owe przyczyny/ dla czego Pan Chrystus zostal
wi

wil Kościotowi swemu ten dwoiak sifunek y w iedney y
we dwuch osobach: y iako ten zwyczaj jest miedzy Chrze-
ściani wprowadzony/ ze pod iedna osoba używają Sa-
kramentu: y nad to dołożono dla czego y teraz niedługo
Kościoł a, odmienie tego zwyczaju: Czemuż na nie nie
odpowiedzial ielić sie nie podobaly? abo czemuś inſe o-
puszczamy przyczyny iedne na poſlednieyſa wspomina-
na żarty tylko przywodzac/ wafy/ brody/ obrusy/ i. c. A
głownieyſe przyczyny kedy? A za to nie wielkie przycz-
ny/ naprzod ze Pan Chrystus nas do obudwu osob nie o-
bowiazal/ ale to do sifunku Kościotowi swojemu po-
dal. Druga ze y Pan Chrystus y Apostołowie dawali pod
iedna: Przytym ze ten zwyczaj sami sobie Chrześcianie
przedtym czynili/ niſz byto iakie rozkazanie o tym: Nlad
to ze wykorzenienie rozmaitych kacerstw tego potrze-
bowalo y potrzebuie: do tego dla iedności y zgody po-
wszechney wszytkiego Kościoła zachowania/ poniewaz
nie wszyscy mogą pić winą/ y nie wszedzie go mają: Nlad
starek dla wieſzey wieczności Pana Jezusa wtym Sakra-
mencie/ tak być musiało. Też y inſe przyczyny sa/ dla
czego Kacholicy w iedney osobie używają tego Sakra-
mentu: na ktore ty nie niedbajac/ co inſzego plećieſ/ wie-
czerza swoje zalecaiac. Powiedzże też ty nam/ czemu ſie
o to wino tak bardo ſwarzycie?

[Nie przywodźcie nas nic do tego/ ze ſie z wami o ten
kubek habrumkujemy/ iedno miłosć Państwa/ a poſluſze-
stwo naſe ktoreſmy powinni Bogu/ iako poddani Panu
swemu.] Toś wszytkie przyczyny sa/ dla czego te bur-
dy czynicie/ ieliſz prawdziwe ſa poſluchajmy. Powia-
daſz naprzod/ ze was miłosć Państwa do tego przywodzi:
gdymy to prawda byla/ tedyby do tego czasu w Polſce/
przez te siedm set lat/ niſt Pana Boga nie mitował/ do-
piro naſ drogę Chrzastowski z swoimi Ministrami/ no-
wi miłośnicy w Polſce nastali: y podobneſ to rzeczy/ że
oni Gycowie naſy świeci/ Chrześcianie dobrzy/ wiary

2. Tim. 3.

świątey Rzymskiej Srożowie / Pana Boga nie miłowali: oni mówią którzy zdrowiem swym / y krwią prze-
ciw Poganom / Kościoła świętego Chrześcijańskiego bro-
nili / coby też Paną Bogą miłowac nie mieli: A komuż
to powiadał Chrząstowski / y mniemał że inż Polaków
niemają / którzyby oyców swoich świętych / y was też wy-
rodków nie znali: Niemow tego / zwodzicielu Ministrze /
miłowali Polacy y Litwá Paną Bogą / od nawrocenia
swoiego do Pana Chrystusa / a nigdy takiego rozzerwania
y sędiciei dla waszey wieczerzy nie czynili / ale w iedności
Kościoła s. trwali: dopiro wy Ministrowie te roz-
wania y rozruchy w Kościele czynicie / nie dla miłości
Bożey / ale dla miłości świata / ciała / y rostkowy waszych
beżecnych. Jako nas wtym zaraz na początku wiary prze-
strzegano słowy Apostoła s. Pawła mówiac: W Ostat-
czych dni nastana czasy niebezpieczne. A beda ludzie sa-
mi siebie miłuiacy / takomi / hardzi / pysni / bluźnierze / ro-
dzicom nieposłuszni / niewdzięczni / niepobożni / przyro-
dzonych nie miłuiacy / przymierza nie trzymaiacy / po-
twarcy / niepowściągliwi / niestronni / zdrajcy / wporni /
nadeści / y rostkowy wiecey miłuiacy / niżli Boga: y maiac
pożor pobożności / lecz się cnoty iey zapieraiacy. A słyszy-
ście to Chrząstosiu / iako o was Ministrach Oycowie nasi
nam prorokowali: O toż ia wola wierzyć / że wy to czy-
nicie nie dla miłości Bożey / ale dla miłości świata / ciała /
rostkowy cielesnych / ktore iż miłowal Luther / dla tego
z klasztoru wcieli / mniste także wywiodł / y z nią wśete-
cznie mieszkał / że wieczerza wasze sobie wymyślił / was
także ta wieczerza poczęstował / do takiegoż nierządu was
zaprawuiac. Toć prawdziwość przyczyna iest / dla k-
torey wy ta wieczerza sfałszecie:

A gdybyście prawdziwie miłowali Pana Chrystusa /
wzdybyście y iego chwale y cześć tu na świecie miłowali:
li: ktora iako sami widzicie / nie przez kogo inzego / iedno
przez te wasze wieczerza spustoszała tak / że inż wiecey mie-
dzywami

dzy wami tych którzy bluźnia Chrystusa / iawnie mu Bo-
stwo wśtoczac / niż którzyby go chwaliłi: niechciełiscie
chwalić Paną Chrystusa w Sakramentalnych osobach /
otoż go inż y w cztowieczeństwie nie chwalicie. O wieley
mitosnicy / boday się tacy nie mnożyli. Kiedybyście wy
miłowali Pana Chrystusa / miłowalibyście wżdy y dusze
ludzi / nadrozża krwią iego odkupionych / którzy przez ta-
wasze wieczerza / patrzącie do czego przyszli: że dla wiecze-
rzy / Kościół opuściłszy Rzymski / inzego Kościoła mieć
nie mogą / Sakramentu prawdziwego ciała y krwi Pa-
na Chrystusowego nie mają / wiare utracili / pasterzow za-
dnych niechca: owo zostali się ludzie bez Kościoła / bez Sa-
kramentow / bez wiary / bez pasterzow: wy na to patrzy-
cie / a wżdy wolicie / że tak bez Boga gina / niżby się mieli
do Kościoła iednego wrócić: y owsem iako ona matka
abo raczej macocha mowicie / ani mnie / ani tobie. Patr-
zcieś iaka wasza miłość Boga y bliźniego.

Posłuszeństwem się też próżno macie popisować / bo y
tego Panu Bogu swojemu nie oddacie / ponieważ to
czynicie czego wam nie kazano: a co wam kazano / czynicie
niechciecie. Nie rozkazał Pan Chrystus nigdy pod dwie-
ma osobami używać Sakramentu / wy to sobie wymy-
ślacie / y na ludzi kładziecie / co nie iest wola Boża. Ro-
zkazał Kościół swego słuchac / zaklinaiac aby kady kto-
ryby nie słuchał / był poganiinem: A wżdy ty Chrząsto-
wski śmiesz pisać / folio 85. [Posłuszeństwo starszym w
domu Bożym iest rozkazane po przeka.] A gdzie to na-
pisano: nie tak Pan Chrystus / ale mówi kto was słucha
mnie słucha: tegoż kazał Apostoł słuchac: chęćaby y An-
yot co inzego przynosił / nie mamy Kościoła odstępować:
a ty wolisz onego Anyotą ktory się Zwingliuszowi we śnie
okazał / słuchac niż Kościoła. Kazał y duchow doświa-
dzać / a wy nie doświadczaie / ani się Kościoła s. ra-
dzać / ladaż temu duchowi wierzyć: a wiec to także po-
słuszeństwo: ladaż tego słuchac / a tego Bóg kazał / nie

sluchac? Prožno sie tedy ta miłoscia y posluszenstwem popisowac macie/bo wietrych nieprzyacieli y nieposlusznikow Chrystusowych niemasz iako wy Ministrowie: y sama tytko wzgarda y nieposluszenstwo wasze jest przyczyna/ dla czego wy te wieczerza batwochwalska y niezgodliwa y krwawa wymyslacie.

A tué inż koniec Obrony wieczerzy waszey/ gdzie ia też y to moje pisanie koncze/stym dokładem/żec prawdziwie mowiac/zadnegoście mi do tej waszey wieczerzy apetytu nie uczynili. Ponieważ iako sami powiadacie/niemasz na tej wieczerzy P. Chrystusa/ nigdy iey też żadne figury nie przepowiedziały: Pan Chrystus także nigdy nie obiecywał ani cudem ani słowem/ y do tego mierzskazował takiej wieczerzy stworz/ ale ia Szatan przez Zwinglinsą wymyślił: Tąd to ani Pan Chrystus/ani Apostołowie/ takiej wieczerzy nigdy nie dawali: Trąstatek tak wiele ztego ta wasza wieczerza naważyla/ że sie świat po niey uspokoić ięce nie może. Dziękujemy wam z takowe y

czci/me przywabicie nas do niey: ale y wam Boże

day upamiętanie/abyście zaniechawszy takiego

spornego wieczerzania/w Kościele naszym

Katolickim Sakramentow świętych

używali. Boże sie nad was

mizmiłuy/abyście sie w tym

możli obaczyć/ tego

wam z serca
życze:
M A E
N.

O CONTRADICTIONACH CHRZASTOWSKIEGO,

ROZMOWA

DIALECTIKI Y SOPHISTIKI.

SOPHIS. Do każdej siostrze? DIAL. Aia co tobie za siostra? Jde do Zboru. SOPH. Nie gnieway sie iedno: pociesz do Zboru: y kaska tam o cie nie dbaia. DIAL. Przedsie mi sie nie czyni siostra: Poyde starzyć na iakiegoś Chrzastowskiego/ aby mi z niego sprawiedliwosc uczyniono. SOPH. Acoż wyrzadzi? jest to nie lada Minister byś wiedziela. DIAL. Jesli taki Minister iaki Dialectyk/raczejby ięce zaikiem był niż Ministrem. Aż zaś nie madre Contradictie napisal/ prawie Ministrowskie. SOPH. Wieras ia też czytala? cożci sie podobala/ prawda że to nie lada Philosoph pisal? DIAL. Bazaledwiemci ich dostala: aza ie blizu drukowal/ aż w samey Basilię / iakoby też tu y nas drukarzow nie bylo/ mogli sie tak daleko z nimi nie kryć. SOPH. Azac twoi Philosophowie z iego pisma nie żartuią: wolat ie precz do ludzi podać. DIAL. A takci przedsie wietse śmiechu nie wydzie/ boć inż teraz nietylko Litwa/ ale y Niemcy/ beda sie z iego głupstwa śmiali. SOPH. Niemierz temu wiemze ia/ że te Contradictie sa barzo madre/bo przez kilka lat koto nich naszymi Ministrowie robili/wszak inż dawno nimi Jezuitom grozili/ ba y Pan Wolan dobrze sie do tego przyczynil/ musi tam być coś osobliwego / y pewnie nie darmo ich dal do tak dalekiej drukarnie. DIAL. Wiemci to dobrze/ ale kiedyby w moiej szkole kto tak głupie Contradictie napisal/ pewnieby mu wiać chłosta/ y Chrzastowskiby nie wpedl. SOPH. Juz ty żartuy iako

chcesz: ale to pewna/ że on tymi Contradictionami/ wászym Philosophom nie pomiało wéłbie zágrał / kiedybyś iedno prawdę zeznał chciat. **DIAL.** Powiemét prawdę/ żeć moje Philosophy bárzo powódził/ bo wielkie sobie *Questio* zadali/ y są iako to bywa *varie opiniones*. Jedni powiadają/ że to nie Chrzastowski pisał / boby wódy nie był ták głupi/ aby nie miał trącić co to jest *Contradictio*: drudzy lepak mówią/ żeć Chrzastowski pisał / ale już zapamiętał *Dialectyki*/ przeto mu nie trzeba dziwować/ jeśli się omylił. Trzeci zaś twierdzą/ żeć Chrzastowski iako żywo *Dialectyki* nie umiał/ y teraz nie umie: Sa też ktorzy rozumieją/ że się na tytule omylił/ miał śnać napisać/ *Ducentarum Chrzastowij Stultitiarum Index*, aleć się zapamiętał. Naostatek insy tusa/ że się iakieysy nowey *Dialectyki* wyuczył/ ktora rzeczy takie niezwyčajne contradictionie pisał. Ja niewiem komu wierzyć. **SOPH.** A coż: albow ty chciat aby się nasz Pán Chrzastowski twoiego *Aristoteles* uczył: nie doczekasz tego: jest nasz Minister ták mądry/ iako wász *Aristoteles*: bo się on nie z Philosophy ale z Biblią uczy. **DIAL.** Przetoż ták mądry/ że też niewie co jest *Contradictio*. **SOPH.** Ták się ty bárzo z twoimi contradictionami kłósił/ iakoby ich nikt nie rozumiał/ tylko ty sam. **DIAL.** Łatwieby tego każdy doznał/ kiedyby do moich *Dialektyków* przyszedł na *Examen* poezazanoby mu/ iż żadney prawdziwey contradictionie nie napisał. **SOPH.** Aleć co za kżywda: wóś ták też *Aristoteles* ták uczy *Contradictoriarum Lex contradictione nunquā vera*. A czemuż się dziwujesz jeśli Chrzastowskiego *Contradictoria sunt falsa*, ponieważ ták *Aristoteles* uczy? **DIAL.** Ták to twój Minister wyklada *Aristoteles*: owo iako fałszywa Biblia ták też y *Aristoteles*/ aza ták *Aristoteles* uczy: nie uczy *Aristoteles* fałszem pisał/ iakie Minister pisze: ale ták *Aristoteles* mówi: *Contradictoria nunquam simul vera, nec simul falsa*. gdzie nie uczy zmyślać fałszywych *Contradictorias*, ale uczy rozróżniać prawdę od fałszu: A twoyści

twoyści Chrzastowski fałszem pisał rzeczy: y prawie co ktora *Contradictio*, to własny fałsz Chrzastowskiego: znać że się twoyści *Sophisticy* uczyli. **SOPH.** Nigdy tego nie dowiedzieć/ ták ja dobrze umiem co jest *Contradictio* iako y ty. **DIAL.** Chcesz doświadczyć: Powiedz mi/ jeśli to jest *Contradictio*, Chrzastowski jest Minister/ a Chrzastowski jest Mążer/ iako się to zgodzi? **SOPH.** Ták jest/ jest tu *Contradictio*: bo żaden taki nie może być Ministrem: iż taki uczyniono na Synodzie Canon/ aby Mążerów nie krzono/ a pogotowiu y Ministrami być nie mogą. **DIAL.** Toć wielkie szczęście tego/ że się przed tym Synodem urodził: ale wódy iako mu się zedyje być Ministrem/ jeśli to jest *Contradictio*? **SOPH.** Niemam ci takiey contradictionie w mojej *Sophisticy*/ musiał to tam kiedyś w Biblii wyczytać: dotoż się go/ aza mi powie. **DIAL.** A o wósem: proście *examinuyże* go pilno/ boć iako go ia *examinować* bede/ musiał się swoich contradiction wstydyć. A za iedną drogą/ podayże mu te moje *Conclusie*, ktore tu przypisze/ niechayże uznawa/ jeśli to są własne jego contradictionie: z jego Obrony zebrane/ może ie łatwie rozpoznać. Niechayże się nągotuje na przyszłą promocyę/ odpowiadając na nie w naszej *Academii*/ *pro gradu*: jeśli bezdzie umiał te swoje *Contradictie* zgodzić/ uczynimy go *Magistrum Contradictionum*.

INDEX

Chrzastowij Stultitiarum

To jest,

Mądrości Chrzastowskiego.

Pierwsza Contradictio.

Chrzastowski Sigury stare przymiucie y otruca.

Odrzuca: folio 24. Przeznaczenie starego Testamentu/ nie ma do porządku Melchisedechowego.

Przymiucie:

Przyjmie: folio 27. Ani sie figur lub przefigurowania wyrzekamy / że my sie do figur znamy.

2. Contradict. Chrzastowski powiada że sie nie godzi osoby Eucharystiey odmieniać / y godzi.

Niegodzi: folio 87. Pan zakaz czynił / aby ludzie nie wazyli sie innymi osobami śasować / jedno iako y Pan w Emaus czynić raczył. Godzi: folio 208. Lepiej Calvin poradził / aby w Ameryce miasto wina innego napoju zwyczajnego używano.

3. Figury o chlebie należa do Eucharystiey y nie należa.

Nie należa gdy mowi: folio 7. Wszystkie figury o chlebie należa do służby Aaronowej / nie do Melchisedechowej. Należa: folio 11. Manna figurowała te wszystkie dobra które bierzemy w Sakramencie.

4. Aaronowe figury odrzuca y nie odrzuca.

Odrzuca: folio 8. Paweł ś. zacnością porządku Melchisedechowego / wszystkie służba Aaronskiego Kapłanstwa odrzuca. Nie odrzuca: 97. Białego do używania Błogosławieństwa miały prawo w starym zakonie / daleko większe prawo miała do god Melchisedech.

5. Stary Testament trudno miarkować z nowym / y nie trudno.

Trudno gdy mowi folio 21. Trudno wto potrafić aby nowy Testament / miał być miarkowany z starym / strony używania Sakramentu. Nie trudno folio 28. Jakie by to światłości nowego Testamentu figurowanie / takie ma być śasowanie.

6. Wode miasto winą śasować może y nie może.

Nie może: folio 107. Bez osób tych dwu chleba y winą / i skota Sakramentu być nie może. Może: folio 17. Mowimy podobno zawsze y wode miasto winą błogosławić.

7. Pod osoba chleba jest Ciało y nie jest.

Nie jest: folio 34. Nie rzekł Pan / To co ja dam pod osobą chleba ciało moje będzie. Jest: folio 48. Tylko raz directly Pan chlebem ciało swe (ma być chleb ciałem) nazwał.

zyw a.

zyw a. Chleb który ja dam ciało moje jest. Ioan. 6.

W Janá ś. cap: 6. rozumie o wieczerzy y nie rozumie.

Nie rozumie folio 34. Nie jest to pewna / żeby ta obietnica miała co do śasunku wieczerzy Pańskiej. Rozumie: folio 35. Teraz tak powiadam że Ministrowie dobrze z kázania tego wpatruia śasunek wieczerzy Pańskiej.

Pożywać a wierzyć jedno jest y nie jedno.

Jedno folio 52. Pożywać a wierzyć jedną rzecz będzie.

Nie jedno folio 51. W tym sie myli / że Sakramentalnego pożywania od ścyrze duchownego o nie rozdziela.

Pan Christus v Janá ś. cap s. wino wspomina y nie wspomina.

Nie wspomina folio 58. Wina y kubka dla tego nie wspomina / iż rzecz ma o ścyrze duchownym / a nie o Sakramentalnym pożywaniu. Wspomina folio 38. Nie na tym / chociaż Pan Christus / ani winą ani kielichą nie wspomina / bo y kubek jest krwia Boża nazwany / iako y chleb ciałem Pańskim.

Przydaje do pisma wolno y nie wolno.

Niewolno folio 61. Przetyły który przydaje do pisma. Wolno folio 107. To nie jest zgwałcenie ale objaśnienie Testamentu Bożego. (przydaje słowo / wierni.)

Ciało Chrystusowego pożywamy y nie pożywamy.

Pożywamy folio 36. Pan oznaymił że ciało jego iść y krw jego pić wierni mieli. Nie pożywamy: folio 126. W Sakramencie obyczaiem cielesnym ani ciała ani krwi nie było.

Kościół śłuchając y nie śłuchając.

Nie śłuchając folio 68. Posłuszeństwo starszym w domu Bożym jest rozkazane po przecku. Śłuchając folio 167. Duch ś. prawo dał / aby we Zborze dway albo trzy Prorocy mówili / a inni rozsądzi / a duch Prorocki Prorokom aby był poddany.

Omnes, wszystkim służy y nie wszystkim.

Wszystkim folio 73. Słowko Omnes, nie samym tylko Apostołom

p

stolom

stosom służy / ale w wszyttemu w obec Chrześciaństwa.
 Nowosytkim Folio 75. Gdziebyśmy wsemu Chrześciań-
 stwu wszytko przypisowali / nie trolestwemby to Chri-
 stusowym ale zamieszanem Babilonistm pachn-ło.

15. Białogłowy przypuszczają do Sakramentu
 y nieprzypuszczają.

Przypuszczają: Folio 97. W Chrystusie niemają męczyzny /
 ani białogłowy / ale wszyscy tak o ieden człowiek iestemy
 przeto do Sakramentu białogłowy przypuszczamy.

Nie przypuszczają: Folio 97. Białym głowom śasunku takiego
 imnie Bożych nie dopuszczamy.

16. Tradycie przyjmują y nie przyjmują.

Nie przyjmują: Folio 85. Tradycie żadnych nie przyjmują
 iemy / iedno te które są wyraźliwie w piśmie ś. załeczone.
 Przyjmują: Folio 86. Choć nie wyraźliwie wszakże doctli-
 wie podane w piśmie ś.

17. Anioła kaze słuchać y nie kaze.

Nie kaze: Folio 68. Nie powinni są ludzie Anioła różna
 naukę przynoszącego słuchać. Kaze: Folio 89. Zwingliu-
 sowi stróż pewnie dobry / y święty / iemu od Boga dany
 powiedział.

18. Bractwie personami y nie bractwie.

Nie bractwie Folio 94. Na godach Melchisedechu niebie-
 skiego niemają braku między mężem a białogłową.

Bractwie: Folio 75. Chłopi / woznice / mściciele / białogło-
 wy y dzieci / tylko do przyjmowania nie do rozdawania /
 ani do poświęcania tej świętości prawo mają.

19. Słowa / To czynicie / wszytkim rzeczono y nie wszytkim.

Wszytkim: Folio 93. To czynicie: względem spraw Apo-
 stolich / wszytek gmin zamknąć musi / bez braku płci y
 stanu osob ludzkich. Nie wszytkim: Folio 94. Gdyby
 Confuse non distince wszytkim rzeczono / To czynicie / niemo-
 glibysmy białym głowom y pospolstwu bronić sprawo-
 wania.

Pan Christus wspomina ofiarę y nie wspomina.

Nie wspomina

Nie wspomina: Folio 100. Pan ani wzmianki zaoney o
 wafey ofierze nie uczynił. Wspomina Folio 117. Pan gdy
 mówi: Ten kubek / iest nowy Testament we krwi moiej /
 ukazuje sposób tej ofiary być trwawą.

Ararowce figury nam służą y nie służą:

Nie służą: Folio 15. Wybawieni iestemy z porządku Ara-
 rownego / nam po tych figurach nie. Służą: Folio 110.
 W starym Testamencie / acz nie było picie / lecz było po-
 kropienie krwi.

Apostolowie wszytkiego Chrześciaństwa osoba
 byli y nie byli.

Byli: Folio 77. Apostolowie na ten czas wszytkiego Chre-
 ściaństwa osoba byli. Nie byli: Folio 44. Żali wszyscy
 są Apostolowie mówi Paweł święty.

W Emaus Pan dawał Sakrament y nie dawał.

Nie dawał: Folio 180. W Emaus Pan nie stanowił ani
 dawał Sakramentu. Dawał: Folio 180. Nam Pan po-
 święcony Sakrament obiecywał pic po zmartwychwsta-
 niu swoim. Matth: 26.

W Emaus Pan rozdawał iatmużnę y nie iatmużnę.

Nie iatmużnę: Folio 165. Maia Ewangelicy coś potez-
 nieyszego niżeli iatmużny rozdawanie. Iatmużnę: Folio
 188. Iatmużną zowie się podczas tamaniem chleba.

W starym zakonie pili z ofiar y nie pili.

Pili: Folio 42. Wiem to że nie tylko lud pospolity iadał
 ale y piał z ofiar. Nie pili: Folio 102. W starym Testa-
 mencie aczkolwiek nie było picie iednak było pokropienie.

Jedną iest materia Sakramentu y nie iedną.

Jedną: Folio 183. Jedną iest materia tego Sakramentu /
 w Emaus chleb a wino. Nie iedną: Folio 17. Możemy
 miasto winą wodę błogosławic.

Pan Bog nie kazał zabijać y kazał.

Nie kazał: Folio 75. Pan nie rzekł zabijać ludzi / niego-
 da rozprawiać. Kazał: Folio 204. Pan Bog tym dał
 szczęście na wojnie / którzy o truch z Papieżami walczyli.

28. Przez łamanie chleba Act. 2. Chrzastowski rozumie
y Játmużne y Sakrament.

Játmużne: Folio 194. Łamanie chleba może się rozumieć
Játmużną. Sakrament: Folio 197. Niech będzie Sakra-
ment łamany.

29. Chrzastowski dysputuje summieniem dobrym y złym.
Dobrym: folio 166. Wiedza z ewangelicy iż łamanie chleba
nie wszędzie znamię Játmużne/ bo z lepszym summie-
niem dysputują. Złym summieniem: Folio 194. Widzę iż
według starego wykładu/ łamanie chleba może się Játmu-
żną rozumieć.

30. Chrzastowski umie rozeznąć duchy y nie umie.
Umie Folio 18. Czyli o nas tak rozumieć/ żebyśmy duchowo
rozsądzać nie mogli. Nie umie: Fol. 163. Wszyscy pisania
swe rozsądkowi nie swemu/ ale Prorockie podkładamy.
Widzę Panie Chrzastowski żeś dosyć oney przypowie-
ści uczynił/ kto rad w piecu lega/ ten drugiego ożogiem
mąca: Zbieraś ty cudze contradicte kiedy ich nie masz/ a
swoich nie widzisz: pamiętać tobie było na on wiersz/ *Turpe est Doctori cum culpa redarguit ipsum.* Oto w iednych
książkach twoich masz tak wiele contradicte/ y to
tylko głównieysze: a coż kiedybym chciał takie spisać/ i
kiedy ty spisał/ byłby tego który tyś tak: a kiedybym ieszcze
y innych Ministrów twoich niezgodne powieści miał
spisować/ napelnilbym nie iedne księgi. Ale masz dosyć na
onym co Jęgo M. K. Jurgiewicz trochę zebrał/ *Bellum
Quinti Evangelij.* będzieszli chciał więcej y wtymci może po-
słuszyć/ jeśli cię testno. Naucz się prosić pierwej na
twoich tych bredniach/ co jest *Contradictio*, toż dopiero tego
in tego macai: ale będzieszli miał co z tymi twoimi
czynieć/ niżli je zgodzić: A jeśli mi ieszcze pra-
ca żadaś/ boie się byś tego nie żałowal. Bożeć day xpamiętanie.

Laus DEO.

BIBLIOTHECA UNIV.

JAGIELLONICA

